

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ»
ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Η Καταπολέμηση της Φτώχειας κατά τη Περίοδο της Κρίσης σε Τοπικό Επίπεδο-Η
Περίπτωση του Επιχειρησιακού Προγράμματος Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής
Συνδρομής Απόρων (ΤΕΒΑ)

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Μαρία Κεχαγιά

Αθήνα, 2021

Τριμελής Επιτροπή

Μαρία Στρατηγάκη, Αναπλ. Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπουσα)

Μαρία Καραμεσίνη, Καθηγήτρια Παντείου Πανεπιστημίου

Χριστόφορος Σκαμνάκης, Επίκουρος Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Μαρία Κεχαγιά, 2021

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

- ΑμεΑ: Άτομα με Αναπηρίες
ΑΜΣ: Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού
ΑΣΔΑ: Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αθήνας
ΔΑ: Διαχειριστική Αρχή
ΔΝΤ: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
ΕΓΤΑΑ: Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης
ΕΕ: Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΕ: Ελάχιστα Εγγυημένο Εισόδημα
ΕΙΕΑΔ: Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού
ΕΚΤ: Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο
ΕΛΣΤΑΤ: Ελληνική Στατιστική Αρχή
ΕΟΚ: Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΠ ΕΒΥΣ: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Επισιτιστικής Βασικής Υλικής Συνδρομής
ΕΠ: Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΕΤΠΑ: Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης
ΚΑΠΗ: Κέντρο Ανοικτής Προστασίας Ηλικιωμένων
ΚΔΑΠ: Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών
ΚΔΑΠ-ΜΕΑ: Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών Με Αναπηρίες
ΚΔΗΦ: Κέντρα Δημέρευσης Ημερήσιας Φροντίδας
ΚΕΑ: Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης
ΚΗΦΗ: Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων
ΚΣ: Κοινωνική Σύμπραξη
ΚΥΑ: Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΜΚΟ: Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις
ΝΠΔΔ: Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
ΝΠΙΔ: Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου
ΟΑΕΔ: Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού
ΟΤΑ: Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης
ΤΕΒΑ: Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους
ΥΑ: Υπουργική Απόφαση
CEPS: Center of European Policy Studies
EAPN: European Anti-Poverty Network
EU-SLIC: European Union Statistics on Income and Living Conditions

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω την επιβλέπουσα Καθηγήτρια, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Μαρία Στρατηγάκη, για την ανταπόκρισή της στην ανάληψη εποπτείας της εργασίας μου, καθώς και για τις συμβουλές και τις παρατηρήσεις της. Η καθοδήγησή της υπήρξε σημαντική και καθοριστική στην ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας.

Επιπροσθέτως, ευχαριστώ την κα Ελένη Φωτοπούλου, Προϊσταμένη Μονάδας Β΄- Διαχείριση και Παρακολούθηση Πράξεων - Διαχειριστική Αρχή του Επιχειρησιακού Προγράμματος Επισιτιστικής Βασικής Υλικής Συνδρομής- Ε.Ι.Ε.Α.Δ., η οποία παρείχε πολύτιμη πληροφόρηση και ενημέρωση αναφορικά με τις πηγές, που αξιοποιήθηκαν στην ολοκλήρωση του θεωρητικού και ερευνητικού μέρους της εργασίας. Ακόμη θα ήθελα να ευχαριστήσω, τους Υπεύθυνους Υλοποίησης Έργου των φορέων, που συνεργάστηκαν μαζί μου για την ποιοτική διερεύνηση του θέματος, την κατάθεση των προβληματισμών και των προτάσεών τους.

Τέλος, ευχαριστώ ιδιαιτέρως την οικογένειά μου, για τη στήριξη και την υπομονή τους, όλο αυτό το χρονικό διάστημα που επωμίστηκαν τις υποχρεώσεις μου, προκειμένου να ανταποκριθώ στην ολοκλήρωση εκπόνησης της εργασίας μου.

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ	7
Abstract	8
Εισαγωγή	9
Α΄ ΜΕΡΟΣ	
1. Εννοιολογικές προσεγγίσεις: φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός	13
1.1 Εννοιολογική προσέγγιση της Φτώχειας	13
1.1.1 Αίτια και Συνέπειες Φτώχειας.	18
1.2 Κοινωνικός Αποκλεισμός	21
1.2.1 Κοινωνικός Αποκλεισμός- κοινωνική ένταξη.	23
2. Πολιτικές καταπολέμησης Φτώχειας και Κοινωνικού Αποκλεισμού	25
τη περίοδο της Κρίσης	25
2.1 Πολιτικές σε Ευρωπαϊκό επίπεδο	25
2.1.1 Χρηματοδοτικά μέσα.	29
2.1.1.1 Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA).	31
2.2 Πολιτικές σε Εθνικό επίπεδο	34
2.2.1 Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα.	37
2.3 Πολιτικές σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης.....	38
2.3.1 Προγράμματα καταπολέμησης φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού....	40
3. Σχεδιασμός και Υλοποίηση του ΕΠ- ΕΒΥΣ στην Ελλάδα.....	44
3.1 Νομοθετικό και Κανονιστικό Πλαίσιο Υλοποίησης Προγράμματος	44
3.2 Σκοπός Υλοποίησης Προγράμματος	48
3.3 Ωφελούμενοι (προφίλ)	50
3.4 Φορείς Υλοποίησης Προγράμματος- Έργου	52
3.5 Εφαρμογή- Υλοποίηση (Διανομές – Συνοδευτικά Μέτρα)	54
3.6 Εκθέσεις αξιολόγησης παρακολούθησης του προγράμματος	58
Β΄ ΜΕΡΟΣ	

4. Ποιοτική διερεύνηση του σχεδιασμού και της εφαρμογής του ΕΠ- ΕΒΥΣ του ΤΕΒΑ σε τοπικό επίπεδο (Περιφέρεια Αττικής).....	64
4.1 Μεθοδολογία έρευνας πεδίου	64
4.2 Συμμετοχή φορέων – εταίρων στη διεξαγωγή της έρευνας.....	65
4.3 Ερευνητικό εργαλείο.....	68
4.4 Οδηγός Συνέντευξης και ερευνητικά ερωτήματα.....	69
4.5 Επεξεργασία δεδομένων	70
4.6 Δυσκολίες- προβληματισμοί έρευνας.....	71
5. Ανάλυση Αποτελεσμάτων	72
5.1 Πρώτη θεματική ενότητα –άξονας: Διανομές -πλαίσιο οργάνωσης και σχεδιασμού.....	72
5.2 Δεύτερη θεματική ενότητα –άξονας: Συνοδευτικά Μέτρα -πλαίσιο οργάνωσης και σχεδιασμού	78
5.3 Τρίτη θεματική ενότητα –άξονας: Τύπος Κοινωνικής Σύμπραξης-πλαίσιο οργάνωσης και σχεδιασμού	80
5.4 Τέταρτη θεματική ενότητα –άξονας: Προβλήματα- Προτάσεις βελτίωσης εφαρμογής ΕΠ- ΕΒΥΣ.....	82
Συμπεράσματα	85
Πηγές-Βιβλιογραφία	93
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.....	107

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η φτώχεια και ο κοινωνικός αποκλεισμός προσεγγίζονται συνήθως ως έννοιες συνυφασμένες, συνδεδεμένες μεταξύ τους, με άρρηκτο τρόπο, αναφορικά με τη θεώρησή τους, ως κοινωνικά φαινόμενα. Η οικονομική κρίση μετά το 2008 και έπειτα, την οποία βίωσε και η Ελλάδα ως κράτος- μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία συνθηκών διαβίωσης, ακραίας φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, για ένα σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού. Στο πλαίσιο ανάλυσης των παραπάνω και του σχεδιασμού πολιτικών κοινωνικής προστασίας των πολιτών κρατών –μελών, η ΕΕ προέβη μέσω και της στήριξης σχετικών αποφάσεων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, σε μέτρα ανακούφισης και έκτακτης ενίσχυσης των απόρων (ακραία φτώχεια), με σκοπό τη καταπολέμηση της φτώχειας και τη διαχείριση του κοινωνικού αποκλεισμού. Ένα από τα προγράμματα που εντάσσονται στην επίτευξη του προαναφερθέντος στόχου είναι το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους (TEBA FEAD). Το πεδίο εφαρμογής του TEBA εξειδικεύεται στην Ελλάδα μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής ΕΠ ΕΒΥΣ για το TEBA και υλοποιείται από το 2014 έως σήμερα. Το πρόγραμμα έχει ως στόχο, να συμβάλλει στη κοινωνική ενσωμάτωση των απόρων και τη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού τους. Εστιάζοντας στη περιγραφή, ανάλυση και αποτίμηση του προγράμματος, (βάσει εκθέσεων), στόχος της εργασίας είναι η εμβάθυνση αναφορικά με το σκοπό υλοποίησής του, τους ωφελούμενους, τις δράσεις (πυλώνες Επιχειρησιακού Προγράμματος: διανομές –συνοδευτικά μέτρα), σε συνάρτηση με το σχεδιασμό και τον τρόπο εφαρμογής και οργάνωσής του, από τους εμπλεκόμενους φορείς. Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης, (Δήμοι κ.α.) ως εμπλεκόμενοι φορείς έχοντας ολοκληρώσει τη πρώτη φάση υλοποίησής του έργου, δίνουν τη δυνατότητα, μέσω καταγραφής των απόψεων, των Υπεύθυνων Υλοποίησης Έργου, να διερευνηθεί ο τρόπος εφαρμογής και λειτουργικότητάς του σε σχέση με το βασικό στόχο επίτευξης του προγράμματος. Η ποιοτική διερεύνηση μέσω της διαδικασίας των συνεντεύξεων (ποιοτικές συνεντεύξεις), οδηγεί στην αποτίμηση των δυσκολιών και των εμποδίων, που προκύπτουν τόσο από το σχεδιασμό του προγράμματος, όσο και από τον τρόπο υλοποίησής του, καθώς και στην ανάδειξη προτάσεων βελτίωσής του, στο πλαίσιο της επαναξιολόγησής και του επαναπροσδιορισμού του σε εθνικό επίπεδο.

Λέξεις- κλειδιά: φτώχεια, κοινωνικός αποκλεισμός, ΕΠ. ΕΒΥΣ, Υλοποίηση.

Abstract

Poverty and the social exclusion are usually approached as interwoven meanings, correlated between them in an unbreakable way, as long as their consideration is concerned as social phenomena. The economic crisis after 2008 and then, which Greece as a country-member of the European Union lived, had, as a result, the creation of living conditions, of extreme poverty and social exclusion, for a considerable percentage of the population. In the analysis context of the above and the designing of politics of social protection of the citizens of the member states, EE proceeded through also the support of relevant decisions of the European Council, to measures of relief and extra reinforcement of the impoverished (extreme poverty), with the aim of fighting of poverty and the administration of the social exclusion. One of the programs that are included in the achievement of the pre-mentioned aim is the Fund for European Aid to the most Deprived (FEAD). The field of implementation of (FEAD) specializes in Greece through the Operational Program of Food and Basic Material Assistance for (FEAD) and it is implemented since 2014 until today. The program has as an aim, to contribute to the social integration of the destitute and the reduction of their social exclusion. Focusing on the description, analysis and evaluation of the program, (by means of accounts), the aim of the task is the deepening regarding the aim of its implementation, the beneficiaries, the actions (pillars of the Enterprising Program: distributions-escorting measures), in conjunction with the designing and the way of its implementation and its organization by the involved carriers. The Organizations of Local Government (Municipalities etc.), as involved carriers having completed the first phase of the implementation of the task, give the potential through the registering of attitudes, to the Responsible of the Implementation of the Task, to search the way of implementation and its functionality regarding the basic aim of the achievement of the program. The qualitative search through the procedure of interviews (qualitative interviews), leads to the evaluation of the difficulties and obstacles, which arise as from the designing of the program as from the way of its implementation, as well as to the promotion of suggestions for its improvement, in the context of its reevaluation and its reorientation to a national level.

Keywords: poverty, social exclusion, Greece fead, Implementation

Εισαγωγή

Η Φτώχεια και ο Κοινωνικός Αποκλεισμός είναι δύο όροι που εμφανίζονται σε συνάρτηση με τις κοινωνικοοικονομικές μεταβολές, τις οποίες υφίστανται οι κοινωνίες σε κάθε χρονική περίοδο. Ο μεν πρώτος, ως όρος χρησιμοποιείται εδώ και αιώνες, για να αποτυπώσει συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων σε συνδυασμό με σημαντικά χρονικά ιστορικά γεγονότα, ο δε δεύτερος εμφανίζεται βιβλιογραφικά χρονικά μεταγενέστερα, χωρίς όμως να εκτιμάται, ότι δεν προϋπήρχε ως συνθήκη, εμφανιζόμενος με άλλους λεκτικούς όρους. Ωστόσο, και οι δυο όροι, βάσει επιστημονικών μελετών- ερευνών και καταγεγραμμένων εμπειριών, προσεγγίζονται συνήθως, ως αλληλένδετοι. Διαχρονικά επιστημονικές έρευνες έχουν εκπονηθεί στη προσπάθεια, να προσεγγίσουν ή να μετρήσουν, τους παραπάνω όρους προκειμένου, να προβούν στο σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών, προς όφελος ατόμων που διαβιούν σε συγκεκριμένες συνθήκες.

Έχοντας υπόψη, μια ολιστική προσέγγιση του θέματος που πραγματεύεται η παρούσα εργασία, στο πρώτο μέρος, θα προβούμε στην παρουσίαση αντίστοιχων κεφαλαίων με το εννοιολογικό, νομοθετικό και πολιτικό πεδίο εφαρμογής του. Στη βάση αυτής της οπτικής, στο πρώτο κεφάλαιο γίνεται επισκόπηση της εννοιολογικής προσέγγισης των όρων, που συνδέονται με το βασικό σκοπό του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA). Ειδικότερα, θα γίνει αναφορά στη φτώχεια και τη διάκρισή της, σε ακραία (απόλυτη) και σχετική φτώχεια, όπως αυτή προκύπτει από την υιοθέτηση κοινά αποδεκτών δεικτών, στο πλαίσιο μιας κοινής μεθοδολογίας μέτρησης. Επίσης, θα εστιάσουμε στην γέννηση του όρου κοινωνικού αποκλεισμού, την διαχρονική αποδοχή και επικράτησή του, όπως αυτή ανακύπτει μέσω της ιστορικής επισκόπησης, καθώς και στον τρόπο αντιμετώπισης ή διαχείρισής του, με αναφορά στον όρο, κοινωνική ένταξη. Ο κοινωνικός αποκλεισμός και η κοινωνική ένταξη διαπιστώνεται, ότι είναι το δίπολο, το οποίο αποτελεί το υπόβαθρο στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των εκάστοτε πολιτικών, με προσανατολισμό την κοινωνική προστασία.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα αναφερθούμε στις πολιτικές που εκπονήθηκαν και υιοθετήθηκαν σε ευρωπαϊκό, εθνικό και τοπικό επίπεδο, με στόχο την αντιμετώπιση ή τη διαχείριση της εμφάνισης των προαναφερθέντων κοινωνικών φαινομένων. Πιο συγκεκριμένα θα εστιάσουμε σε πολιτικές καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ε.Ε), με έμφαση στις πολιτικές για την καταπολέμησης της ακραίας φτώχειας, στην οποία επικεντρώνεται και το TEBA, αλλά και πολιτικών κοινωνικής ένταξης, στο πλαίσιο προσπάθειας

μείωσης του κοινωνικού αποκλεισμού. Έπειτα, ακολουθεί η αναφορά στις εθνικές πολιτικές, ως απόρροια προσαρμογής στις ευρωπαϊκές Οδηγίες και ολιστικής αντιμετώπισης των φαινομένων, καθώς και η αποτύπωση των πολιτικών σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, λόγω του ενεργού ρόλου της, στην υλοποίηση του Επιχειρησιακού Προγράμματος Επισιτιστικής Βασικής Υλικής Συνδρομής του ΤΕΒΑ, αλλά και αντίστοιχων προγραμμάτων κοινωνικής πολιτικής. Η συγκεκριμένη αναφορά στις πολιτικές οριοθετείται χρονικά την περίοδο της ανθρωπιστικής κρίσης, οπότε και προκύπτουν οι λεγόμενοι ανθρωπιστικοί νόμοι.

Ακολούθως στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται εκτενής αναφορά στο ΕΠ ΕΒΥΣ, στην Ελλάδα, ως συνέργεια των πολιτικών προσπαθειών καταπολέμησης της ακραίας φτώχειας και της μείωσης του κοινωνικού αποκλεισμού με την παροχή σε είδος (διανομές τροφίμων και υλικής συνδρομής- συνοδευτικά μέτρα). Η αναφορά θα εστιάσει στη στρατηγική διαμόρφωσης, εκπόνησης και τον τρόπο υλοποίησης και εφαρμογής του, έτσι, όπως παρουσιάζεται και δηλώνεται μέσα από το νομοθετικό, κανονιστικό πλαίσιο και τις ετήσιες εκθέσεις παρακολούθησης του έργου, μετά την ολοκλήρωση της α' χρονικής περιόδου υλοποίησης 2015-2016.

Συνεχίζοντας, στο δεύτερο μέρος της εργασίας, σε μια προσπάθεια αποτίμησης του προγράμματος ΕΠ ΕΒΥΣ, γίνεται η προσέγγιση του τρόπου υλοποίησης και εφαρμογής του, ως προς την επίτευξη του στόχου του, μέσα από την έρευνα πεδίου σε τοπικό επίπεδο (Περιφέρεια Αττικής). Ειδικότερα, στο τέταρτο κεφάλαιο γίνεται παρουσίαση της μεθοδολογίας με σκοπό τη ποιοτική διερεύνηση του εν λόγω θέματος. Αναλυτικότερα, αναφέρονται τα κριτήρια επιλογής των τύπων των Κοινωνικών Συμπράξεων υλοποίησης του έργου, το ερευνητικό εργαλείο, τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν, η επεξεργασία με βάση τους θεματικούς –άξονες, καθώς και περιορισμοί, λόγω συνθηκών πανδημίας. Αξίζει να αναφερθεί, ότι η θέση μου ως Κοινωνική Λειτουργός του Τμήματος Κοινωνικής Αλληλεγγύης στην Περιφερειακή Ενότητα Πειραιώς & Νήσων και Υπεύθυνη Υλοποίησης Έργου στη ΚΣ 42 (ΤΕΒΑ) συνέβαλλε στη διαπίστωση των προβλημάτων και εμποδίων, αναφορικά με την υλοποίηση και εφαρμογή του προγράμματος σε περιφερειακό επίπεδο, δεδομένου ότι εισέπραξα και έγινα δέκτης διαμαρτυριών και προβληματισμών τόσο από τη πλευρά των ωφελούμενων, όσο και από συναδέλφους εταίρων των Κ.Σ., αντίστοιχα. Η παραπάνω εμπειρία έγινε το έναυσμα για τη διενέργεια της ποιοτικής διερεύνησης του θέματος, οδηγός στη παράθεση των αντίστοιχων ερευνητικών ερωτημάτων και ακολούθως στη σύνταξη του οδηγού της συνέντευξης.

Στο πέμπτο κεφάλαιο ακολουθεί η ανάλυση των αποτελεσμάτων της διεξαχθείσας έρευνας πεδίου ανά θεματικούς άξονες. Οι εργαζόμενοι ως Υπεύθυνοι Υλοποίησης Έργου στις Κ.Σ. που ρωτήθηκαν κατέθεσαν τις απόψεις τους απαντώντας στα ερευνητικά ερωτήματα περί του τρόπου υλοποίησης του προγράμματος, τις δυσκολίες, τα λειτουργικά εμπόδια που συναντούν, αλλά και του γενικότερου νομοθετικού σχεδιασμού του, σε σχέση με την κάλυψη των αναγκών των ωφελούμενων και την επίτευξη του βασικού στόχου του.

Ολοκληρώνοντας, τη παρούσα εργασία παρατίθενται τα συμπεράσματα, στη βάση της σύνθεσης του θεωρητικού και ερευνητικού μέρους, αναδεικνύοντας τα προβλήματα, αλλά και τις προτάσεις για τη βελτίωση του προγράμματος.

Υπόθεση εργασίας

Οι φορείς που υλοποιούν το πρόγραμμα, ΤΕΒΑ στο πεδίο εφαρμογής του, αντιμετωπίζουν δυσκολίες/εμπόδια και στους δύο πυλώνες του προγράμματος α)διανομές: τρόπος, χρονικό διάστημα και συχνότητα, είδη, αλλά και β) ως προς την υλοποίηση, το περιεχόμενο των συνοδευτικών μέτρων, που εμποδίζουν την επίτευξη του στόχου του προγράμματος.

Ερευνητικά ερωτήματα

1^ο ερευνητικό ερώτημα: Ο τρόπος εφαρμογής του επιχειρησιακού προγράμματος ΤΕΒΑ μέσω των διανομών τροφίμων (ξηρών & νωπών προϊόντων και προϊόντων υγιεινής και καθαριότητας) που πραγματοποιούνται στους Δήμους και τις περιφερειακές ενότητες (συμβαλλόμενα μέρη Κοινωνικών Συμπράξεων Κ.Σ.), κατά τα χρονικά διαστήματα που ορίζονται από τους Υπεύθυνους Υλοποίησης του έργου, θεωρείται ότι είναι λειτουργικός για τους ωφελούμενους ως προς την επίτευξη του στόχου;

2^ο ερευνητικό ερώτημα: Τα συνοδευτικά μέτρα υλοποίησης του προγράμματος, , όπως έχουν προσδιοριστεί, σύμφωνα με τις οδηγίες εφαρμογής του προγράμματος, ως προς το περιεχόμενο, τον τρόπο και το χρόνο υλοποίησης, θα βοηθήσουν τους χρήστες του προγράμματος (ως προς τη κοινωνική επανένταξη);

3^οερευνητικό ερώτημα: κρίνεται ως σημαντική η επιλογή του τύπου των Κοινωνικών Συμπράξεων (επιλογή φορέων υλοποίησης έργου), ως προς την αποτελεσματική εφαρμογή του προγράμματος, αναφορικά με την επίτευξη του στόχου;

4^ο ερευνητικό ερώτημα: Ποιες οι προτάσεις των Υπευθύνων Υλοποίησης, αναφορικά με την βελτίωση του τρόπου εφαρμογής, ως προς την επίτευξη του σκοπού του προγράμματος, με βάση τη μέχρι τώρα εμπειρία τους;

Α΄ ΜΕΡΟΣ

1. Εννοιολογικές προσεγγίσεις: φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός

Ο όρος φτώχεια είναι ευρέως γνωστός, διαχρονικός και παραπέμπει σε αυτό που το άτομο θεωρεί, ως στέρηση. Είναι κοινώς γνωστό, ότι ιστορικά η φτώχεια παραπέμπει στην αδυναμία των ανθρώπων να αποκτήσουν «τα προς το ζην». Για τον άνθρωπο στη καθημερινότητά του, στη σύγχρονη εποχή ανταποκρίνεται στην φράση, «δεν έχει χρήματα για να αγοράσει.....».

Ο Κοινωνικός Αποκλεισμός από την άλλη πλευρά ως ορισμός εμφανίζεται τις τελευταίες δεκαετίες, χωρίς ωστόσο να υπάρχει ένας καθολικά αποδεκτός και σαφής ορισμός. Ανάλογα την ιδεολογική οπτική του μελετητή κάποιες προσεγγίσεις εστιάζουν σε ομάδες που απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό και άλλες στα προβλήματα, τα δικαιώματα ή τους φορείς, τις υπηρεσίες και τα αγαθά. (Lenoir, 1974, Silver & Miller, 2003).

Σύμφωνα με την ατζέντα 2030 των Ηνωμένων Εθνών, η οποία έγινε αποδεκτή και εγκρίθηκε παγκοσμίως το 2015 τίθενται δεκαεπτά στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης. Ένας από τους στόχους είναι «ο Στόχος 1 : Τερματισμός της φτώχειας σε όλες τις μορφές της παντού- οικονομική ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς». Ο συγκεκριμένος στόχος τέθηκε στη βάση δεδομένων, ότι περισσότερο από το 10 τοις εκατό του παγκόσμιου πληθυσμού εξακολουθεί να ζει σε συνθήκες ακραίας φτώχειας, με δυσκολίες ικανοποίησης βασικών αναγκών, αλλά και στο γεγονός, ότι η ύπαρξη εργασίας δεν εγγυάται την αξιοπρεπή διαβίωση.¹

Θεωρείται, σημαντικό να προβούμε στην παρακάτω εννοιολογική προσέγγιση των όρων, προκειμένου να κατανοηθεί ο βασικός στόχος των πολιτικών, που συνδέονται με το θέμα της παρούσας εργασίας και αναλύονται σε επόμενα κεφάλαια, στο πλαίσιο των γενικότερων στόχων.

1.1 Εννοιολογική προσέγγιση της Φτώχειας

Πολλές επιστημονικές μελέτες σε συνάρτηση με τη παρακολούθηση των οικονομικών, κοινωνικών και πολιτικών καταστάσεων σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, οδηγούν σε μια πολυδιάστατη, προσέγγιση. Οριοθετώντας χρονικά την αναζήτηση των

¹ www.un.org/sustainabledevelopment/poverty : Στόχος 1: “ No Poverty” (πρόσβαση:17/12/2020)

θεωρητικών προσεγγίσεων του ορισμού της φτώχειας από τη δεκαετία του '80 και έπειτα, διαπιστώνεται ότι αυτός μεταβάλλεται, κατασκευάζεται προσδιορίζεται και αντιμετωπίζεται στη βάση της αλληλεπίδρασης πολλών παραγόντων, αλλά ιδιαίτερα των οικονομικών και συγκεκριμένα αυτών της αγοράς εργασίας. (Καυτατζόγλου, 2006: 113-128)

Ο Townsend αναφέρεται στον ορισμό της φτώχειας, εστιάζοντας στους πόρους που δεν μπορούν να διαθέσουν τα άτομα, ώστε να προμηθευτούν τα είδη διατροφής ή να συμμετάσχουν σε δραστηριότητες και δεν έχουν τις συνήθεις συνθήκες διαβίωσης, ή αυτές που προβάλλονται από κοινωνίες μέσα στις οποίες διαβιών. Πιο συγκεκριμένα αναφέρεται στο γεγονός ότι, αποκλείονται από τα πρότυπα διαβίωσης, ή δραστηριότητες, γιατί τα εισοδήματά τους είναι χαμηλότερα από το μέσο ατομικό ή οικογενειακό όρο.

Στο πλαίσιο της παρακολούθησης του φαινομένου της φτώχειας και της κοινωνικο-οικονομικής του διάστασης, καταγράφεται το 1984, η διεύρυνση του όρου «φτώχεια». Πιο συγκεκριμένα, στη βάση της απόφασης του ανωτέρου Συμβουλίου για την υιοθέτηση του προγράμματος Φτώχεια II ο όρος διευρύνεται και απευθύνεται πλέον σε οικογένειες, σε συγκεκριμένες ομάδες ατόμων και αναφέρεται στην έννοια των πόρων (υλικοί, πολιτιστικοί και κοινωνικοί)². Μετέπειτα, το 1989, όπως αναφέρεται και σε ακόλουθο κεφάλαιο υιοθετείται και ο όρος κοινωνικός αποκλεισμός, ως απόρροια, συνέχια των στρατηγικών καταπολέμησης της φτώχειας. Ωστόσο, πολλά από τα κράτη – μέλη υπό το πρίσμα της αποδοχής του όρου *φτώχεια* και των συνεπειών της ή του κόστους σε πολιτικό επίπεδο, επιφυλάσονται να τον υιοθετήσουν και εκφράζουν επιφυλάξεις. Στο πλαίσιο αυτής της προσέγγισης, δηλ του αναλογισμού της μείωσης του πολιτικού κόστους χτίστηκε η σύνδεση του δίπτυχου *φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός*. Ειδικότερα συναίνεσαν, ότι ο όρος «κοινωνικός αποκλεισμός» θεωρείται ως η καταλληλότερη έννοια για να περιγραφούν τα κοινωνικά προβλήματα. (Room, 1997).

Κάποιος μπορεί να θεωρείται ως φτωχός, όχι μόνο ως προς τα υλικά αγαθά που στερείται, αλλά και ως προς την αδυναμία ή την έλλειψη δυνατότητας κοινωνικής ένταξης, καθώς και όλων αυτών που λειτουργούν συνεπικουρικά με τα παραπάνω, όπως έλλειψη σεβασμού, αξιοπρέπειας, ενημέρωσης και εκπαίδευσης, και αντίστοιχα

² Συμβούλιο της ευρωπαϊκής κοινότητας (1989), Ψήφισμα 89/C277/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 29 Σεπτεμβρίου 1989 σχετικά με την καταπολέμηση του Κοινωνικού Αποκλεισμού, ΕΕ C 277 της 31/10/1989

λαμβάνοντας απόρριψη και βιώνοντας απομόνωση, μοναξιά, ανασφάλεια, απογοήτευση θυμό και έλλειψη αποδεκτών κοινωνικών σχέσεων με τους άλλους. (Engle & Black, 2008).

Στο πλαίσιο της προσπάθειας διαχωρισμού της φτώχειας σε μορφές, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Καταπολέμησης της Φτώχειας (EAPN) αναφέρεται σε δύο είδη φτώχειας, την *Απόλυτη* και τη *Σχετική Φτώχεια*. Ως *απόλυτη φτώχεια*, την οποία συναντάμε σήμερα και ως ακραία ορίζεται αυτή η κατάσταση κατά την οποία οι άνθρωποι δεν μπορούν να καλύψουν τις βασικές ανάγκες για επιβίωση. «Για παράδειγμα, μπορεί να λιμοκτονούν, δεν έχουν καθαρό νερό, κατάλληλη στέγη, επαρκή ρούχα ή φάρμακα και αγωνίζονται να παραμείνουν ζωντανόι», δηλ. όταν υπάρχει έλλειψη πόρων, προκειμένου να ικανοποιηθούν βασικές ανθρώπινες ανάγκες.³ Η ακραία φτώχεια σχετίζεται με το ποσοστό των ατόμων που ζει κάτω από το οριζόμενο όριο φτώχειας. Ειδικότερα, η Ε.Ε. και συγκεκριμένα η Ευρωζώνη ασχολήθηκε με τον όρο ακραία φτώχεια με την οικονομική κρίση 2010-2014 (Bradshaw & Mayhew, 2010, (4) 171-186).

Από την άλλη πλευρά η σχετική φτώχεια ορίζεται ως εξής: «Οι άνθρωποι λένε ότι ζουν σε συνθήκες φτώχειας, εάν το εισόδημα και οι πόροι τους είναι τόσο ανεπαρκείς, ώστε να τους εμποδίζουν να έχουν ένα βιοτικό επίπεδο που θεωρείται αποδεκτό στην κοινωνία στην οποία ζουν». Υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες η φτώχεια προσεγγίζεται στη βάση του εισοδηματικού, αλλά και βιοτικού επιπέδου. Παρότι η σχετική φτώχεια παραπέμπει σε μια μορφή ή ένα είδος λιγότερο ακραίας από την απόλυτη φτώχεια, που αναφέρθηκε παραπάνω, εντούτοις, δεν πρέπει να αποκόπτεται από την έννοια του κοινωνικού αποκλεισμού που τίθεται παρακάτω.⁴ Η θεωρητική και ερευνητική προσέγγιση της σχετικής φτώχειας συνδέεται με τη κατάσταση της φτώχειας σε σχέση με το γενικό επίπεδο ευημερίας σε μια κοινωνία και την προοπτική της ανισότητας (Κατσίκας,2014). Ενώ, οδηγεί συχνά με σταδιακή διαδικασία σε κοινωνικό αποκλεισμό.

Η Ε.Ε. το 2008 με απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, όπως θα αναφερθεί και μετέπειτα σε επόμενο κεφάλαιο για τις πολιτικές, ανακηρύσσει το έτος 2010 ως «Ευρωπαϊκό έτος για τη καταπολέμηση της φτώχειας και του Κοινωνικού

³ <https://www.eapn.eu/what-is-poverty/poverty-what-is-it/> : (πρόσβαση στις 20/11/2020)

⁴ <https://www.eapn.eu/what-is-poverty/poverty-what-is-it/>

Αποκλεισμού» και συνδέει τη φτώχεια με το Κοινωνικό Αποκλεισμό⁵. Μετέπειτα, το 2010, υιοθετείται και μια άλλη έννοια της φτώχειας, αυτή του *Κινδύνου της φτώχειας* και του *Κοινωνικού Αποκλεισμού*. Η σύνθετη αυτή έννοια αναφέρεται στην υλική στέρηση, τον αποκλεισμό από την αγορά εργασίας και τη νομισματική φτώχεια.

Μέχρι το 2010 ήταν ευρέως γνωστός ο όρος *σχετική φτώχεια*. Από το 2010 και μετέπειτα η ΕΕ υπό την επιρροή της οικονομικής κρίσης 2010-2014 έχοντας ως γενικούς στόχους, την «Αναγνώριση των δικαιωμάτων, την Κοινή ευθύνη και συμμετοχή, τη Συνοχή και δέσμευση και τη συγκεκριμένη δράση» και αποσκοπώντας στην επίτευξη στόχων, μέσω δράσεων, όπως τη διεξαγωγή εκστρατειών προβολής, ενημέρωσης και διαπαιδαγώγησης και τη διεξαγωγή ερευνών και μελετών, προέβη στη μέτρηση της φτώχειας. Στη μέτρηση της φτώχειας εντάσσονται πλέον οι έννοιες του *Κινδύνου σε φτώχεια* και του *Κοινωνικού Αποκλεισμού*. Οι Έρευνες Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU- SLIC)⁶, ανέδειξαν ότι ένα άτομο θεωρείται *φτωχό*, όταν το εισόδημά του είναι μικρότερο του 60% του διάμεσου ισοδύναμου εισοδήματος της κοινωνίας στην οποία ζει (EUROSTAT 1).

Σε εθνικό επίπεδο, ο παραπάνω ορισμός εντάσσεται θεσμικά με το άρθρο 1 παρ. 3 του ν.3631/2008, σύμφωνα με το οποίο

.....Το όριο της φτώχειας ορίζεται στο 60% της διάμεσου του ισοδύναμου συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος, σύμφωνα με τη μεθοδολογία που ακολουθείται κατά την Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των νοικοκυριών που διενεργείται ετησίως από τη Γενική Γραμματεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας της Ελλάδας (Ε.Σ.Υ.Ε.), δυνάμει του Κανονισμού 1177/2003 του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.⁷

Στο πλαίσιο αυτής της θεώρησης, η φτώχεια διακρίνεται αφενός μεν σε απόλυτη ή ακραία, που αναφέρεται στη μη διασφάλιση ενός ελάχιστου επιπέδου εισοδήματος για την κάλυψη βασικών αναγκών των ατόμων, και αφετέρου σε σχετική, που υιοθετεί την έννοια «κατώφλι κινδύνου φτώχειας»⁸ και κατηγοριοποιεί τους

⁵https://ec.europa.eu/employment_social/2010againstopoverty/export/sites/default/extranet/el_national_programme_el.pdf (πρόσβαση στις 20/11/2020)

⁶ Η Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών (EU-SILC: European Union-Statistics on Income and Living Conditions), θεωρείται η βασική πηγή αναφοράς των συγκριτικών στατιστικών για την κατανομή του εισοδήματος, τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό σε Ευρωπαϊκό επίπεδο.

⁷ Ν. 3631/2008 ΦΕΚ 6/Α/29-1-2008 περί «Σύσταση Εθνικού Ταμείου Κοινωνικής Συνοχής και άλλες διατάξεις, άρθρο 1 παρ.3

⁸ «Το κατώφλι της φτώχειας ορίζεται στο 60% του διάμεσου συνολικού διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών. Ως κίνδυνος φτώχειας ορίζεται το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά, των

φτωχούς κάτω (εξαιρετικά φτωχοί) ή μόλις λίγο πάνω από αυτό (εξαιρετικά ευάλωτοι) (Σούλης 2015, Μπαλούρδος 2005, Sachs 2005). Είναι όμως αποδεκτό, ότι υιοθετώντας έναν ορισμό που εστιάζεται μονομερώς στο εισόδημα (χρήματα) αυτόματα αποκλείει και άλλους παράγοντες που μπορεί να παίζουν καθοριστικό ρόλο, όπως η σύνθεση της οικογένειας, το φύλο, η ηλικία, οι ανάγκες του ατόμου (π.χ. ΑμεΑ), η δυνατότητα πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες κ.ά. (Μπαλούρδος, 2011).

Ένα επίσης, σημαντικό ζήτημα που πρέπει να ληφθεί υπόψη, ως προς τον ορισμό, αλλά και το διαχωρισμό της φτώχειας σε *ακραία* και *σχετική*, είναι «πόσο φτωχοί είναι οι φτωχοί». Σ' αυτό το ερώτημα απαντά ένα άλλο μέτρο: το λεγόμενο «*χάσμα*» (ή «*βάθος*») φτώχειας, το οποίο μετρά την απόσταση (το χρηματικό «*χάσμα*») που χωρίζει το εισόδημα των φτωχών από το όριο της φτώχειας. (Ματσαγγάνης, Λεβέντη, Καναβιτσά, & Φλεβοτόμου, 2017).

Οι θεωρητικές και ερευνητικές προσεγγίσεις του ορισμού της φτώχειας συγκλίνουν στο γεγονός ότι, πρόκειται για μια έννοια περίπλοκη, που αντικατοπτρίζει μια κατάσταση πραγματική. Η φτώχεια αποτελεί ένα κοινωνικό (αξιοπρεπή διαβίωση),οικονομικό (δηλωμένο ή αδήλωτο εισόδημα) και πολιτικό ζήτημα, με στοιχεία πολυδιάστασης, που συνθέτουν το βιοτικό επίπεδο του ατόμου. Μπορεί βέβαια να μελετηθεί και με απόλυτους όρους, στο σημείο προσέγγισης, του ελάχιστου επιπέδου πόρων που χρειάζεται ένα άτομο για να ικανοποιήσει ένα σύνολο αναγκών «*όριο επιβίωσης*» και ως εκ τούτου δεν μετράται έναντι του επιπέδου ευημερίας ή οικονομικής μεγέθυνσης μιας κοινωνίας (Κατσίκας, 2014). Ως όρος συνδέεται αφενός με την έννοια της ανάγκης, αφετέρου με τη σημασία του βαθμού στον οποίο η ανάγκη αυτή ικανοποιείται (Βενιέρης, 2015). Γενικότερα, όμως το άτομο κατηγοριοποιείται, ως φτωχό, όταν αδυνατεί να ακολουθήσει τον τρόπο ζωής της μέσης οικογένειας. Απευθύνεται στην έλλειψη πόρων ή την ανεπάρκεια αυτών και στη μετέπειτα εμφάνιση αδυναμίας, ώστε να συμμετέχει το άτομο σε ένα αποδεκτό τρόπο διαβίωσης. (Ματσαγγάνης, 2017).

Το γεγονός, ότι έχουν δοθεί πολλοί ορισμοί για την έννοια *φτώχεια* πηγάζει από το γεγονός, ότι αποτελεί ένα πολύπλοκο φαινόμενο για την εμφάνιση του οποίου συνηγορούν διάφοροι παράγοντες, ανάλογα με το γνωστικό πεδίο και την οπτική στο πλαίσιο των οποίων μελετάται.(Μπαλούρδος & Πετράκη, 2012). Μπορεί να μην

οποίων το συνολικό ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα είναι χαμηλότερο του 60% του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος»(ΕΛΣΤΑΤ 2019).

παρουσιάζεται ένας γενικά αποδεκτός ορισμός, αλλά είναι κοινώς αποδεκτό, ότι στην εννοιολογική της προσέγγιση συνδράμουν πολιτιστικοί, ιστορικοί και κοινωνικοί παράγοντες, καθώς και πολιτικοί, οικονομικοί, οι οποίοι διαφέρουν από χώρα σε χώρα. (Mitrakos 2014, Balourdos 2014, Μπαλούρδος, 2007).

Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω, γίνεται κατανοητό, ότι η εννοιολογική προσέγγιση της φτώχειας και η μετέπειτα διάκρισή της, εγείρει ένα ευρύ φάσμα ερευνών και μελετών ως προς τους αιτιολογικούς παράγοντες εμφάνισής της, αλλά και τις συνέπειές της στη κάθε κοινωνία μιας χώρας. Η μελέτη των προαναφερθέντων παραγόντων στη βάση των συμπερασμάτων, αναδεικνύει και τον προσανατολισμό της ανάγκης εστίασης της Κοινωνικής πολιτικής ή πολιτικών στη καταπολέμησή της ή καλύτερα στο τρόπο διαχείρισής της.

1.1.1 Αίτια και Συνέπειες Φτώχειας. Σύμφωνα με προγενέστερες αντιλήψεις, η εμφάνιση του φαινομένου της φτώχειας παρέπεμπε στην ατομική ευθύνη των φτωχών.

Πιο συγκεκριμένα, τα ίδια τα άτομα λόγω προσωπικών επιλογών, οκνηρίας, ανευθυνότητας ή ακόμη και προσωπικών χαρακτηριστικών εισέρχονταν σε κατάσταση φτώχειας. Μετέπειτα, φιλελεύθερες απόψεις για τους γενεσιουργούς παράγοντες επικεντρώθηκαν στη δομή της κοινωνίας συσχετίζοντάς την, με τα κοινωνικά πολιτισμικά και οικονομικά στοιχεία, όπως εθνικότητα, κουλτούρα, περιθωριοποίηση, καθώς και ανεπάρκεια οικονομικού συστήματος, που δεν δίνουν τη δυνατότητα στα άτομα να εξασφαλίζουν ένα ικανοποιητικό επίπεδο εισοδήματος. (Blank 2003, Jennings and Kushnick 1999, Shaw 1996, Goldsmith and Blakely 1992).

Σήμερα, δεχόμενοι το πολυδιάστατο όρο, *φτώχεια* και τη διάκρισή της σε *ακραία* και *σχετική*, καθώς και την εισαγωγή των μετέπειτα εννοιών *Κινδύνου σε φτώχεια* και *Κοινωνικού Αποκλεισμού*, στη βάση της εκτιμώμενης μέτρησής της, γίνεται σαφές και εύλογα νοητό, ότι δεν αποτελεί ατομική ευθύνη, αλλά κοινωνική και οι παράγοντες που συνθέτουν το φαινόμενο *φτώχεια* είναι πολυεπίπεδοι.

Ειδικότερα, όμως οι παράγοντες, που οδηγούν στη φτώχεια ποικίλουν και μελετώνται ανάλογα με το γνωστικό πεδίο και προσδιορίζονται ως κοινωνικοί, οικονομικοί και πολιτικοί, αλλά και περιβαλλοντικοί. Η ανεργία (μακροχρόνια), η μεγάλη ανισοκατανομή του εισοδήματος το χαμηλό εισόδημα, τα ελάχιστα τυπικά προσόντα, η πρόωγη εγκατάλειψη του σχολείου, η δομή της οικογένειας, η κακή υγεία, η αναπηρία, η χρήση ουσιών, η μετανάστευση, η εθνικότητα, η έλλειψη στέγης, οι

χαμηλές συντάξεις, η ύπαρξη ή μη δίκαιου φορολογικού συστήματος, η ανισότητα και οι διακρίσεις, τα γεωγραφικά χαρακτηριστικά ενός τόπου, η έλλειψη πολιτικών μέριμνας για κοινωνική προστασία των πολιτών, είναι ενδεικτικοί και κοινώς αποδεκτοί παράγοντες που οδηγούν τα άτομα σε συνθήκες διαβίωσης φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.⁹

Στη βάση αυτής της οπτικής, μελετώντας ένα κοινωνικό πρόβλημα, όπως είναι η Φτώχεια και ο Κοινωνικός Αποκλεισμός, ανά γνωστικό πεδίο και συνεκτιμώντας τα εμπειρικά δεδομένα προκύπτει μια σειρά από αλυσίδες αιτιότητας. Οι αλυσίδες αιτιότητας ενός κοινωνικού προβλήματος δημιουργούνται από ένα «σύνολο γεγονότων», τα οποία βρίσκονται σε μια «χρονική ακολουθία» και περικλείουν ή καθοδηγούνται από τα «πιστεύω» όλων όσων ασχολούνται με την αντιμετώπιση του κοινωνικού προβλήματος. (Chambers and Wedel, 2005). Στο πλαίσιο, της πολυπαραγοντικής μελέτης του κοινωνικού προβλήματος προκύπτουν πολλές αλυσίδες αιτιότητας και αποκλείεται το προνόμιο της μοναδικότητας και της αποκλειστικότητας αυτής.

Οι θεωρίες που εστιάζουν σε παράγοντες, όπως ατομικούς (αδιαφορία, έλλειψη επίκτητων ικανοτήτων, ανικανότητα κ.α), πολιτισμικούς (υιοθέτηση μη παραγωγικών αξιών για πρόοδο και εξέλιξη) οικονομική και πολιτική διάρθρωση, γεωγραφικές ανισότητες, καθώς και στην ολιστική προσέγγιση του φαινομένου της φτώχειας, καταδεικνύουν, ότι μέσα από την δράση του καθενός από αυτούς, αλλά και τη σύνθετη αλληλεπίδρασή τους, προκαλούνται συνθήκες φτώχειας. (Μπαλούρδος, 2013).

Αναφορικά, με τις επιπτώσεις του φαινομένου, θεωρητικά προσεγγίσιμο ως κοινωνικό παραπέμπει σε ατομικές και κοινωνικές συνέπειες. Έχοντας υπόψη μας και θεωρώντας εξίσου επίκαιρα τα τρία βασικά συστατικά στοιχεία συγκρότησης των δικαιωμάτων του πολίτη, το ατομικό στοιχείο – ατομικά δικαιώματα, το πολιτικό στοιχείο- πολιτικά δικαιώματα και το κοινωνικό στοιχείο- κοινωνικά δικαιώματα, κατά τον Marshall, μπορούμε να προσεγγίσουμε και να εκτιμήσουμε τις συνέπειες της φτώχειας, στη βάση των επιπτώσεών της, στα δικαιώματα του ατόμου, για εργασία, υγεία, ασφάλιση, στέγαση εκπαίδευση.

⁹ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_01_1395 IP/01/1395 Βρυξέλλες, 10 Οκτωβρίου 2001 κοινωνικός αποκλεισμός: το πρώτο βήμα της επιτροπής προς μια στρατηγική της ΕΕ για την καταπολέμηση της φτώχειας

Η παραπάνω προσέγγιση θα μπορούσε να ειπωθεί, ότι αποτυπώνεται τη περίοδο της οικονομικής κρίσης. Πιο συγκεκριμένα οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης υπήρξαν περισσότερο επιζήμιες για τις ευάλωτες ομάδες. Τα άτομα με χαμηλό εισόδημα αυξάνονταν, ενώ παράλληλα αντιμετώπιζαν μεγαλύτερο κίνδυνο χρεωκοπίας, η αύξηση της ανεργίας, ή οι χαμηλά αμειβόμενες, εποχιακές εργασίες, οι λεγόμενοι «εργαζόμενοι φτωχοί» κυρίως για μετανάστες, νέους και γυναίκες, αποτελούν καταστάσεις που οδηγούν σε επιδείνωση των συνθηκών διαβίωσης. Ως εκ τούτου εμφανίζεται αδυναμία για τη κάλυψη αναγκών, όπως επαρκής θέρμανση και σε φτωχότερες χώρες της Ευρώπης αύξηση των νοικοκυριών στα οποία δεν υπάρχει, εργαζόμενος. Επιπλέον, προκύπτει ο κίνδυνος αύξησης των αστέγων, στους οποίους πλέον περιλαμβάνονται εκτός των τυπικά αστέγων (όσοι ζουν στο δρόμο), αλλά και εκείνων που διαβιούν χωρίς ηλεκτρικό, ζεστό νερό, θέρμανση, τουαλέτα ή μένουν σε ξενώνες ή διαμερίσματα κ.α (Μπαλούρδος, 2011).

Το άτομο, μη συμμετέχοντας στην κατανάλωση βασικών και κοινωνικών αγαθών ή στον ευρύτερα αποδεκτό τρόπο διαβίωσης βιώνει το βαθμό αποστέρησης σε βασικά αγαθά, ενώ παράλληλα η αδυναμία συμμετοχής του διευρύνεται σε βασικές πολιτικές, οικονομικές και κοινωνικές λειτουργίες, με αποτέλεσμα ακούσια να απέχει από τα αντίστοιχα δικαιώματα (Byrne, 1999). Η ακραία φτώχεια, ως μορφή, έγινε αισθητή υπό την επήρεια των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης και αναδείχθηκε ερευνητικά, ότι συνάδει με την αδυναμία της επιβίωσης. Τα άτομα που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας στερούνται τη πρόσβαση σε βασικά αγαθά, όπως τροφή, υγεία, εκπαίδευση, αγαθά που θεωρούνται κοινά. Η σχετική φτώχεια από την άλλη πλευρά σχετίζεται με την ανισότητα, λόγω περιορισμένης δυνατότητας κατανάλωσης. Το αποτέλεσμα αυτής της δυσκολίας είναι η αδυναμία πρόσβασης στη ποιότητα υπηρεσιών. (Βενιέρης, 2015).

Εξετάζοντας κανείς τα παραπάνω και προβαίνοντας σε μια προσπάθεια συγκριτικής θεωρητικής προσέγγισης μεταξύ των δύο κατηγοριών των « *φτωχών και των φτωχότερων*» είναι εύλογο να προσθέσει στα άτομα που βιώνουν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας, ως συνέπεια την εξαθλίωση και την έλλειψη αξιοπρέπειας. Στη πρώτη κατηγορία παραβιάζεται μια βασική αρχή, αυτή της ελευθερίας, μέσα από μια διαδικασία εξέλιξης της φτώχειας και αναπαραγωγής της (Lewis, 1996), ενώ στη δεύτερη περιορίζονται τα κοινωνικά δικαιώματα.

Σε κάθε περίπτωση, η φτώχεια αποτελεί ένα κοινωνικό πρόβλημα και τα κοινωνικά προβλήματα είναι ζητήματα που αναφέρονται στην έλλειψη «ποιότητας

ζωής των ατόμων, την ευζωία, την ευημερία και απασχολούν τον ευρύ πληθυσμό μιας κοινωνίας». (Δημουλάς, 2019: σελ 64)

1.2 Κοινωνικός Αποκλεισμός

Στη προσπάθεια βιβλιογραφικής προσέγγισης του όρου Κοινωνικού αποκλεισμού διαπιστώνεται, ότι αρχικά συναντάται στους μελετητές Durkheim και Weber. Σύμφωνα με το Weber ο ορισμός του κοινωνικού αποκλεισμού επικεντρώνεται στη κοινωνική περιχαράκωση. Πιο συγκεκριμένα αντικατοπτρίζει την προσπάθεια ενός συνόλου ή μιας ομάδας να αποκτήσει μια θέση με περισσότερα προνόμια εις βάρος κάποιας άλλης ομάδας (Parkin, 1979).

Ωστόσο, κρίνεται αναγκαίο και σημαντικό να προβούμε σε μια ιστορική ανασκόπηση εμφάνισης της έννοιας του κοινωνικού αποκλεισμού. Ως έννοια, εμφανίζεται στη Γαλλία του 1960. Ίσως για να γίνει κατανοητός ο όρος, θα πρέπει να μελετηθούν ιστορικά έννοιες, όπως κοινωνική απόκλιση και κοινωνική αφομοίωση, ξεκινώντας από τη ΣΧΟΛΗ του ΣΙΚΑΓΟ. Οι προαναφερθείσες έννοιες ενείχαν το στοιχείο της προσαρμοστικότητας των ατόμων. Ο όρος αφομοίωση χαρακτηρίζεται από ένα αρνητικό στίγμα και οι Αμερικάνοι την εφάρμοσαν στη περίπτωση των μεταναστών. Από την άλλη πλευρά στην Ευρώπη και συγκεκριμένα την εποχή μετά το τέλος της αποικιοκρατίας σε χώρες όπως Γαλλία και Μ. Βρετανία και μετά το τέλος του Β' Παγκοσμίου Πολέμου χρησιμοποιήθηκε ο όρος κοινωνική ενσωμάτωση, ο οποίος περιλάμβανε τη συμμετοχή σε θεσμούς του δημοσίου, όπως εκπαίδευση, εργασία κ.α. Τη δεκαετία του '80 δημιουργείται η Ε.Ε. και κάτω από σημαντικές κοινωνικοοικονομικές συνθήκες (μεγάλη ανεργία που πλήττει τα παιδιά της δεύτερης γενιάς μεταναστών) χρησιμοποιείται ο όρος ένταξη. Όλοι οι όροι, κοινωνική αφομοίωση, κοινωνική ενσωμάτωση, ένταξη και τέλος αποδοχή, όπως παρουσιάζονται χρονικά, στη βάση ιστορικών γεγονότων, έχουν απέναντί τους τον όρο «κοινωνικό αποκλεισμό». Έτσι, γίνεται κατανοητό ότι ο όρος ετεροπροσδιορίζεται από τους ανωτέρω όρους και τα στοιχεία (προσαρμοσμένος, απροσάρμοστος, κοινωνικά δεδομένα, συγκυρίες, χρονικός προσδιορισμός), που σχηματίζουν τα όρια (Παπαδοπούλου Δ. σ.,2020).

Σύμφωνα με τον Strobel (1996) αρχικά ο όρος κοινωνικός αποκλεισμός εστίαζε «στη πράξη της απόρριψης κάποιου από μια ομάδα, από ένα θεσμό ή από ένα κοινωνικό χώρο, ή (της απαγόρευσης να συμμετέχει σε αυτά)», ενώ τώρα αναφέρεται

«στο αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας, στην απόσταση αυτών που αποκλείονται», χωρίς ένδειξη σχετικά με «από πού αποκλείονται και ποιος τους αποκλείει». Ωστόσο, σύμφωνα με τον ίδιο υπάρχουν δύο θεωρητικές προσεγγίσεις της ευρωπαϊκής σκέψης, που οδήγησαν σε αλλαγές του ορισμού. Πρόκειται για δύο προσεγγίσεις εκ των οποίων η πρώτη βασίζεται σε οικονομικά δεδομένα θεωρώντας αποκλεισμένο το άτομο ή την ομάδα ατόμων που «οι πόροι είναι τόσο μικροί, ώστε να αποκλείονται από το ελάχιστο του αποδεκτού τρόπου ζωής της χώρας στην οποία ζουν» και η δεύτερη εστιάζει σε δικαιώματα.

Αναφορικά με τις προαναφερθείσες προσεγγίσεις του ορισμού του κοινωνικού αποκλεισμού διαπιστώνεται, ότι ο όρος κοινωνικός αποκλεισμός αποτελεί μια διερευνητική πρόκληση για σημαντική συζήτηση ως αντικείμενο μελέτης των ειδικών σύμφωνα με τους Weinberg και Ruano- Borbalau (1993), το οποίο παρατίθεται στο Atkinson (1998). Έτσι, τουλάχιστον στο πεδίο των κοινωνικών επιστημών «απαιτείται» διερεύνηση και σε άλλους χώρους.

Προγενέστερα υπήρχε το παράδειγμα ταύτισης της έννοιας του Κοινωνικού αποκλεισμού, με την έννοια της φτώχειας και της περιθωριοποίησης, ενώ τώρα επικεντρώνεται στην έννοια της διαδικασίας μέσω της οποίας αποκλείεται μια ομάδα πληθυσμού από οικονομικές και κοινωνικές ευκαιρίες. Το συμπέρασμα που αναδύεται είναι ότι, ο κοινωνικός αποκλεισμός ερευνάται ως μηχανισμός και αναφορικά με τη φτώχεια αξιολογείται ως «προοδευτική» διαδικασία περιθωριοποίησης. (Τσιάκαλος, 1998).

Το Παρατηρητήριο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που ασχολείται με θέματα παρακολούθησης εθνικών πολιτικών καταπολέμησης κοινωνικού αποκλεισμού, θεμελιώνει τον ορισμό στα κοινωνικά δικαιώματα, τα οποία σχετίζονται με τη θεώρηση του Marshall για τα κοινωνικά δικαιώματα και την ιδιότητα του πολίτη και τα οποία αναπτύχθηκαν μετά τα αστικά και πολιτικά δικαιώματα. (1991) (Τσιάκαλος Γ. 1998).

Συνοπτικά, ο όρος απευθύνεται σε άτομα που διαβιών σε συνθήκες περιθωριοποίησης αδυνατούν να ασκήσουν τα κοινωνικά τους δικαιώματα, στοιχείο που αποτελεί βασικό χαρακτηριστικό του κοινωνικού αποκλεισμού. Η βάση του κοινωνικού αποκλεισμού είναι η κοινωνική ανισότητα, όπως αυτή εξελίσσεται στη διάρκεια της ζωής ενός ατόμου ή της δράσης μιας ομάδας και αποκτάει εκείνα τα χαρακτηριστικά που δεν του επιτρέπουν «να συμμετέχει ενεργά στη καθημερινότητα, στη κοινωνική ζωή, στους θεσμούς». (Παπαδοπούλου, 2004:371).

Η Ε.Ε. μέσα από τους θεσμούς, στο πλαίσιο του προσανατολισμού της στο τομέα της εργασίας, συμβάλει στην επικράτηση του όρου, ο οποίος συνοδεύει τον όρο φτώχεια. Το δίπτυχο φτώχεια και κοινωνικός αποκλεισμός παραπέμπει στα πλεονεκτήματα της χρήσης του όρου του κοινωνικού αποκλεισμού, σε σύγκριση με αυτών του όρου της φτώχειας. Ο κοινωνικός αποκλεισμός οδηγεί στη μελέτη μιας πολυδιάστατης διαδικασίας, που περιλαμβάνει τις συνέπειες παραγόντων, αποστερήσεων και μειονεξιών, έναντι της μελέτης της διάστασης της φτώχειας που επικεντρώνεται στο εισόδημα και την υλική στέρηση. (Φερόνας και Οικονόμου, 2006)

Γενικότερα, πρόκειται για μια έννοια που αναδεικνύει τη διάρρηξη του κοινωνικού δεσμού, ή την αδυναμία πρόσβασης στα κοινωνικά αγαθά. Το φαινόμενο αποκλεισμός αναφέρεται στο δομικό μηχανισμό της κοινωνίας. Δύο σύγχρονες προσεγγίσεις είναι η χαλάρωση και η διάρρηξη του κοινωνικού δεσμού που αποτελούν τη κοινωνική προσέγγιση και η θεσμική προσέγγιση, η αδυναμία άσκησης των κοινωνικών δικαιωμάτων. Πρόκειται δηλ. για ένα μηχανισμό που περιλαμβάνει πολλές διαδικασίες, χωρίς σαφή προσδιορισμό, στις οποίες δρουν πολλοί παράγοντες, που θέτουν εμπόδια στη συμμετοχή του ατόμου στη κοινωνική, οικονομική αλλά και πολιτιστική ζωή. Ωστόσο, παρά τον ασαφή προσδιορισμό των διαδικασιών, οι ίδιες οδηγούν σε μετρήσιμες συγκεκριμένες κοινωνικές καταστάσεις. Στο πλαίσιο αυτό έρχονται να προστεθούν και τα χαρακτηριστικά των κοινωνιών, αλλά και των κρίσεων π.χ. οικονομικών που προσδίδουν στον κοινωνικό αποκλεισμό τον όρο του «προϊόντος μιας ανάγκης πολιτικής διαχείρισης των διαρθρωτικών αλλαγών της οικονομικής και κοινωνικής τάξης, των αλληπάλλληλων και βαρέων κρίσεων που δοκιμάζουν οι σύγχρονες κοινωνίες του δυτικού κόσμου». (Παπαδοπούλου, 2012)

1.2.1 Κοινωνικός Αποκλεισμός- κοινωνική ένταξη. Αναφορικά με τους αιτιολογικούς παράγοντες (ατομική, κοινωνική ευθύνη) που συνδράμουν στην εμφάνιση του κοινωνικού αποκλεισμού έχουν διαπιστωθεί πολλές προσεγγίσεις.

Οι περισσότερες απευθύνονται στην αδυναμία πρόσβασης γενικότερα, στους κοινωνικούς θεσμούς, αλλά και στη δυσκολία άσκησης των κοινωνικών δικαιωμάτων. Οι ομάδες ατόμων που στερούνται την πρόσβαση στους θεσμούς εντάσσονται στη κατηγορία των «ευάλωτων κοινωνικά ομάδων ή κοινωνικά ευπαθείς ομάδες». Πρόκειται για ομάδες που τα χαρακτηριστικά τους τις καθιστούν ευάλωτες κοινωνικά και ως εκ τούτου παρουσιάζουν μεγαλύτερες πιθανότητες να τεθούν σε διαδικασία

αποκλεισμού. (Παπαδοπούλου, 2012). Βέβαια, ότι εντάσσονται σε αυτή τη μορφή κοινωνικής ευπάθειας και διατρέχουν υψηλό κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού δε σημαίνει, ότι αυτόματα αποτελούν ομάδες κοινωνικού αποκλεισμού. Ωστόσο, στην ύπαρξη του προαναφερθέντος κινδύνου, ενεργοποιείται η ανάγκη για κοινωνική πολιτική σε προληπτικό στάδιο, με στόχο την αποφυγή εξέλιξης σε κοινωνικό αποκλεισμό. Ενδεικτικά, ως κοινωνικά ευπαθείς ομάδες, μπορούν να αναφερθούν: τα ΑμεΑ, οι μετανάστες, οι μακροχρόνια άνεργοι, οι πρόσφυγες, οι άστεγοι κ.α

Αναλυτικότερα, εστιάζοντας στην ανεργία ανακαλύπτεται η συσχέτισή της με τον κοινωνικό αποκλεισμό, η οποία τροφοδοτείται από ένα σύνολο παραγόντων, στη βάση της οπτικής των συνεπειών της πρώτης. Πιο συγκεκριμένα, ένα σύνολο παραγόντων, όπως η διάρκεια, η συχνότητα της ανεργίας, τα εισοδήματα, η επίσημη κρατική ενίσχυση- στήριξη ή μη, καθορίζουν τη βαρύτητα και το μέγεθος των οικονομικών και υλικών στερήσεων που ενδεχομένως οδηγεί σε καταστάσεις φτώχειας και σταδιακά σε καταστάσεις κοινωνικού αποκλεισμού. (Καραμεσίνη, 2004)

Οι πολιτικές κοινωνικής ένταξης, είτε με τη μορφή παροχών, είτε με τη μορφή σε είδος εστιάζονται σε κοινωνικά ευάλωτες ομάδες εντός ενός πλαισίου αντιστάθμισης του κοινωνικού κόστους που απορρέει από τις συνεχείς προκλήσεις της παγκοσμιοποιημένης αγοράς εργασίας, αλλά και των ειδικών ευρωπαϊκών στόχων. Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι πολιτικές κοινωνικής ένταξης αναφέρονται στο δίπτυχο μοντέλο της καταπολέμησης της φτώχειας και της μείωσης του κοινωνικού αποκλεισμού, μέσω του οποίου διαφαίνεται η μετάβαση από ένα παραδοσιακό μοντέλο *φτώχεια* σε ένα πιο σύγχρονο *κοινωνικός αποκλεισμός*, με στόχο την κοινωνική ένταξη.

Στη βάση των νέων οικονομικών και κοινωνικών δεδομένων, σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, η κοινωνική πολιτική έχοντας ως στόχο την επίτευξη της μείωσης του κοινωνικού αποκλεισμού μέσω της κοινωνικής ένταξης, βρίσκεται αντιμέτωπη με μια σειρά προβλημάτων αποστέρησης. Τα εν λόγω προβλήματα καλείται να διαχειριστεί χρησιμοποιώντας ένα σύνολο εργαλείων προγραμμάτων πολιτικής, που στοχεύει σε συγκεκριμένες παροχές επιδομάτων ή σε είδος (τρόφιμα, κα.), προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες σε όλους τους πυλώνες της Κοινωνικής πολιτικής, όπως είναι η υγεία, η εκπαίδευση, η ασφάλιση και η κοινωνική πρόνοια.

2. Πολιτικές καταπολέμησης Φτώχειας και Κοινωνικού Αποκλεισμού τη περίοδο της Κρίσης

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στη μελέτη, και τη συνοπτική παρουσίαση των πολιτικών που χαρτογραφούνται αναφορικά με τη καταπολέμηση της φτώχειας και της μείωσης του κοινωνικού αποκλεισμού σε ευρωπαϊκό, εθνικό και τοπικό επίπεδο, οριοθετώντας το χρονικά, στο διάστημα της οικονομικής ύφεσης – κρίσης. Ωστόσο, αξίζει να αποτυπωθεί μια ιστορική προσέγγιση της πορείας των πολιτικών στους προαναφερθέντες πυλώνες τουλάχιστον σε ευρωπαϊκό επίπεδο, προκειμένου να γίνει μετέπειτα ειδική αναφορά στα ευρωπαϊκά χρηματοδοτούμενα προγράμματα, στα οποία εντάσσεται και το πρόγραμμα ΤΕΒΑ με το οποίο πραγματεύεται η παρούσα εργασία.

2.1 Πολιτικές σε Ευρωπαϊκό επίπεδο

Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, έως την υιοθέτηση της *Στρατηγικής της ΕΕ 2020* καθώς και των καινοτομιών που τη συνοδεύουν, για τις οποίες θα αναφερθούμε παρακάτω στην ενότητα, προηγείται ένα πλέγμα παρεμβάσεων των οργάνων της Ένωσης αναφορικά με τη καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Οι παρεμβάσεις σε ευρωπαϊκό επίπεδο ενισχύουν και συμπληρώνουν τις στρατηγικές των κρατών μελών επικουρικά και αναλογικά. (Αμίτσης, 2014 σ.18).

Στο πλαίσιο της προσπάθειας καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού έχουν υλοποιηθεί μια σειρά από σχέδια και προγράμματα, τα οποία προσδιορίζονται χρονικά από το 1975 έως και το 1994, αλλά αμφισβητούνται ως δράσεις λόγω απουσίας νομικής βάσης.^{10&11} Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο πρόγραμμα για τη φτώχεια προσδιορίζεται χρονικά από το 1975 – 1980 στον απόηχο των κοινωνικών και οικονομικών συνθηκών της πετρελαϊκής κρίσης του 1973, φέροντας το τίτλο «*Πρόγραμμα μελετών και πολιτικών σχεδίων για την Καταπολέμηση της Φτώχειας*».¹² Μετέπειτα καταγράφεται το 2^ο Πρόγραμμα για τη φτώχεια 1985-1989 το

¹⁰ www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/60 :Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση *Καταπολέμηση της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων* (πρόσβαση στις 28-11-2020)

¹¹ www.socialpolicy.gr *Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα κατά της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού* | Κοινωνική Πολιτική Κοινωνική Θεωρία

¹² Απόφαση Ευρωπαϊκού Συμβουλίου 75/458/EEC της 22.7.1975

οποίο είχε τίτλο «*Στοχευμένη Κοινωνική Δράση ενάντια στη Φτώχεια*». Το συγκεκριμένο πρόγραμμα εκτός του γεγονότος ότι είχε στη διάθεσή του μεγαλύτερο προϋπολογισμό συγκριτικά με το προηγούμενο, εστίαζε στη παρέμβαση για την καταπολέμηση της φτώχειας στο πεδίο της μεθοδολογίας και της έρευνας, αναζητώντας μια κοινή γραμμή στη βάση της αρχής της επικουρικότητας. (Απόφαση του Συμβουλίου 85/8/ΕΟΚ της 19.2.1984, ΕΕ L2/3.1.1985)

Την ίδια χρονική περίοδο στη Σύνοδο Κορυφής στο Στρασβούργο το 1989 επί των δράσεων στο πλαίσιο της κοινοτικής πολιτικής για την οικονομική και κοινωνική συνοχή θεμελιώνεται από τους αρχηγούς κρατών μελών (11) ο Κοινοτικός Χάρτης των Εργαζόμενων (1989)¹³ στο υπόβαθρο του «*Κοινωνικού Χάρτη*»(1961) ο οποίος απευθύνεται στη κοινωνική διάσταση του ευρωπαϊκού οικοδομήματος (Υφαντόπουλος, 2007). Η κοινωνική συνοχή στην ΕΕ αρχικά ανταποκρίνεται στη προσπάθεια προώθησης της αλληλεγγύης για τη κατηγορία των πλέον «ευάλωτων» ατόμων και της αυξητικής διαδικασίας του κοινωνικού αποκλεισμού που υφίστανται τα άτομα και των κινδύνων της στέρησης, εξαιτίας των αλλαγών στην αγορά εργασίας, αλλά και στη δομή της οικογένειας. Μετέπειτα με τη παρουσίαση των επόμενων πολιτικών διαπιστώνεται, ότι θέτει υπόψη της και περικλείει τη πολυδιάστατη μορφή του κοινωνικού αποκλεισμού.

Το 3^ο Πρόγραμμα για τη Φτώχεια από 1989-1994 σηματοδοτεί και την αλλαγή της προσέγγισης στη βάση της μετάβασης από την έννοια της φτώχειας σε αυτή του κοινωνικού αποκλεισμού, όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο των εννοιολογικών προσεγγίσεων των σχετικών όρων. Ειδικότερα, το συγκεκριμένο πρόγραμμα, φέροντας το τίτλο «*Μεσοπρόθεσμο πρόγραμμα κοινοτικής δράσης για την οικονομική και κοινωνική ενσωμάτωση των λιγότερο ευνοημένων κοινωνικών ομάδων*» υποδέχεται στην ατζέντα της κοινοτικής πολιτικής, τον όρο του κοινωνικού αποκλεισμού, υπό το πρίσμα της μετάβασης από το *ζήτημα της φτώχειας*. Στο τέλος της διάρκειας του προαναφερθέντος προγράμματος υπό της ευρωπαϊκής προεδρίας του J. Delors, ακολούθησαν δράσεις, ως απόρροια των συζητήσεων για συντονισμό των πολιτικών κατά της φτώχειας και εναρμόνισης των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας,

¹³ Συνθήκη του Άμστερνταμ, άρθρο 1 :«Επιβεβαιώνοντας την προσήλωση τους στα θεμελιώδη κοινωνικά δικαιώματα, όπως ορίζονται από τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Χάρτη που υπογράφηκε στο Τορίνο στις 18 Οκτωβρίου 1961 και τον Κοινοτικό Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων του 1989».

προκειμένου να τεθεί ένα δίκτυο ασφαλείας κατά της φτώχειας σε όλη την Ευρώπη. (Απόφαση του Συμβουλίου 89/457/ΕΚ της 18.7.1989, ΕΕ L224/2.8.1989)¹⁴

Το 4^ο πρόγραμμα για τη Φτώχεια με στόχο τη καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού αποτυγχάνει, έπειτα από την αντίδραση της Γερμανίας και του Ηνωμένου Βασιλείου (Σκαμνάνκης, 2011)

Η ισχύς της Συνθήκης του Άμστερνταμ το 1999, μετά την αποτυχία υλοποίησης του τέταρτου προγράμματος, στο πλαίσιο έντονης άσκησης πολιτικής πίεσης, θέτει τη νομική βάση που έλειπε από τα προηγούμενα προγράμματα πολιτικών. Βάσει των άρθρων 136 και 137 της συνθήκης δίνονται σαφείς δικαιοδοσίες στην ΕΕ προκειμένου να προωθήσει το «χτίσιμο» συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών στις δράσεις κατά της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Το 2000 συγκροτείται Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των μελών (Άρθρο 160 ΣΛΕΕ)¹⁵

Επισημαίνεται, ότι με τη Συνθήκη του Άμστερνταμ θεσμοθετείται και η Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση ΕΣΑ, στη βάση της υπάρχουσας υψηλής ανεργίας στην ΕΕ με κύριο στόχο τη καταπολέμηση της ανεργίας κατά τη δεκαετία 1990, ενώ κατά τη περίοδο της κρίσης, στην οποία θα αναφερθούμε παρακάτω στην εργασία, ο στόχος, υπό το πρίσμα της « Ευρώπη 2020» αναδιατυπώνεται στην καταπολέμηση της διαρθρωτικής ανεργίας. (Καραμεσίνη, 2011).

Η ΕΕ μετρά δεκαεπτά (17) εκατομμύρια ανέργους και ως εκ τούτου η προτεραιότητα δίνεται στη προώθηση της απασχόλησης, καθώς και για την πρόσβαση των «ευάλωτων» ομάδων για τις οποίες τίθενται κοινοί στόχοι.(Nugent, 2012). Η Στρατηγική της Λισαβόνας, το 2000 έρχεται να σηματοδοτήσει την αλλαγή στο τρόπο αντιμετώπισης της φτώχειας, εισάγοντας ένα κοινό μηχανισμό συντονισμού, ο οποίος περιελάμβανε τη μέτρηση της φτώχειας με βάση μιας σειράς από δείκτες και μεγέθη αναφοράς, καθώς και εθνικά σχέδια δράσης κατά της φτώχειας στα κράτη μέλη. Ο συγκεκριμένος μηχανισμός είναι γνωστός ως Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού (ΑΜΣ). Στο υπόβαθρο της από κοινού αποδοχής του προαναφερθέντος μηχανισμού, το 2006

¹⁴ www.eapn.gr «Η Ανάπτυξη και το Τρέχον Πλαίσιο για τις Πολιτικές της ΕΕ κατά της Φτώχειας και της Ενσωμάτωσης», Brian Harvey Προγράμματα φτώχειας της ΕΕ ΕΑΡΝ, Οκτώβριος 2005 ISBN: 2-930252-35-9

¹⁵ [EUR-Lex - - EL \(europa.eu\)](http://eur-lex.europa.eu) Συνθήκη Λειτουργίας Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ) άρθρο 160 «Το Συμβούλιο, με απλή πλειοψηφία, μετά από διαβούλευση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, ιδρύει συμβουλευτική επιτροπή κοινωνικής προστασίας για την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και με Επιτροπή για την κοινωνική προστασία.

θεσπίστηκε μια νέα πολιτική αναφορικά με το συντονισμό της κοινωνικής προστασίας και της κοινωνικής ένταξης, η κοινωνική Ανοικτή Μέθοδος Συντονισμού ΑΜΣ, η οποία έχει ως στόχους: τη κοινωνική συνοχή, την ισότητα ανδρών και γυναικών και τις ίσες ευκαιρίες για όλους μέσω αποδοτικών συστημάτων κοινωνικής προστασίας.¹⁶

Το 2006 ακολουθεί η Κοινωνική Ατζέντα για τη περίοδο 2006-2010, η οποία ανταποκρίνεται στη Σύσταση της Επιτροπής 92/441/ΕΟΚ (2008) του Συμβουλίου, που προσανατολίζεται στο ότι, τα κράτη μέλη θα πρέπει να υιοθετήσουν και να εφαρμόσουν μια συνολική στρατηγική για την ενεργητική ένταξη των ατόμων που αποκλείονται από την αγορά εργασίας. Ειδικότερα, προωθείται η ενεργός ένταξη και αναγνωρίζεται η έννοια της πολυδιάστασης του κοινωνικού αποκλεισμού στοχεύοντας στην αντιμετώπισή του ή τη διαχείρισή του μέσα από την παροχή στήριξης σε τρία πεδία, όπως, επαρκές εισόδημα, αγορά εργασίας χωρίς αποκλεισμούς και πρόσβαση σε ποιοτικές υπηρεσίες,(πρόνοιας, εκπαίδευσης, στέγασης, φροντίδας και υγείας) (Σκαμνάκης, 2011).

Διάδοχος της Συνθήκης της Λισαβόνας, η οποία όπως αναφέρθηκε παραπάνω συνέβαλε στον προσανατολισμό της Ευρώπης προς την ανάπτυξη πρωτοβουλιών ενεργητικής ένταξης, αλλά και στην υιοθέτηση της ΑΜΣ, αποτελεί η *Στρατηγική Ευρώπη 2020*, η οποία εγκρίθηκε το 2010. Ένας από τους πέντε στόχους, που τίθενται στο πλαίσιο των προτεραιοτήτων για την Ανάπτυξη (έξυπνη, βιώσιμη, χωρίς αποκλεισμούς) είναι η καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ως κοινός στόχος προωθείται η μείωση τουλάχιστον κατά 20 εκατομμύρια του Ευρωπαϊκού πληθυσμού που βρίσκεται ή κινδυνεύει να βρεθεί σε κατάσταση φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού (Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2010). Σύμφωνα με την κατευθυντήρια γραμμή για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμησης της φτώχειας θα πρέπει όλα τα κράτη μέλη να προωθήσουν: α) την εξασφάλιση ίσων ευκαιριών, όπως με την πρόσβαση σε προσιτές, διατηρήσιμες και υψηλής ποιότητας υπηρεσίες, β) στη κατάργηση των διακρίσεων, γ) την ενίσχυση και εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, της δια βίου μάθησης και των ενεργητικών πολιτικών ένταξης, δ) την εξασφάλιση εισοδηματικής ασφάλειας κατά τη διάρκεια περιόδων μετάβασης σε ομάδες που διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού, όπως οι μονογονεϊκές οικογένειες, οι μειονότητες, τα ΑμεΑ, τα παιδιά

¹⁶www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/60/η-καταπολεμηση-της-φτωχειας-του-κοινωνικου-αποκλεισμου-και-των-διακρίσεων (πρόσβαση στις 28/11/2020)

και οι νέοι, οι ηλικιωμένοι, οι νόμιμοι μετανάστες και οι άστεγοι και ε) την προώθηση της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής καινοτομίας για τη στήριξη των πλέον ευάλωτων ομάδων. (Απόφαση του Συμβουλίου, 2010/707/ΕΕ)

Μια από τις σημαντικότερες παρεμβάσεις στο στόχο αναφορικά με την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αποτελεί η *Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα κατά της Φτώχειας και του Κοινωνικού Αποκλεισμού*. Ο στόχος της μείωσης των Ευρωπαίων που βρίσκεται ή κινδυνεύει να βρεθεί σε κατάσταση φτώχειας κατά 20 εκατομμύρια παρακολουθείται συντονίζεται και αξιολογείται βάσει τριών δεικτών: α) ποσοστό κινδύνου φτώχειας, β) το δείκτη υλικής στέρησης και γ) το ποσοστό των ατόμων που διαβιούν σε νοικοκυριά με χαμηλή ένταση εργασίας. (Επιτροπή, 2010).

Η αυξανόμενη φτώχεια επιτάσσει κατά κάποιον τρόπο, τη μελέτη και καταγραφή των δεικτών ανεργίας και ποσοστού νοικοκυριών, που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας, δίνοντας έτσι μια κοινωνική διάσταση στο ρόλο της Οικονομικής Νομισματικής Ένωσης, ώστε να αναλυθούν τα αποτελέσματα και να υιοθετηθούν πολιτικές αντιμετώπισης στρέφοντας το ενδιαφέρον στις κοινωνικές επενδύσεις και στο ανθρώπινο δυναμικό. (Sussan Kraatz θεμ. δ. Ε.Ε.10/2016)

Τη περίοδο της οικονομικής κρίσης δημιουργούνται νέες επισφαλείς συνθήκες, με πληττόμενη κυρίως τη μεσαία τάξη. Ειδικότερα, μειώνεται η χρηματοδοτική συμμετοχή της στις πολιτικές κοινωνικής προστασίας και περιορίζεται η αγοραστική της δύναμη στην υψηλού επιπέδου κατανάλωση αγαθών και υπηρεσιών. Από την άλλη πλευρά η ανεργία και κυρίως η μακροχρόνια συμβάλλει στην εμφάνιση εμποδίων ως προς την εύρεση εργασίας ή την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας (υπερχρέωση), ενώ η έλλειψη στέγης και η αναπαραγωγή διακρίσεων ως προς τη πρόσβαση σε βασικά αγαθά οδηγούν σε συνθήκες ακραίας στέρησης (Αμίτσης, 2014 σ.16). Στις προαναφερθείσες συνθήκες, το 2014 περίπου 43 εκατομμύρια πολίτες αδυνατούν να συντηρηθούν ως προς τη κάλυψη των βασικών αναγκών, 32 εκατομμύρια ζουν σε νοικοκυριά χωρίς κανένα εργαζόμενο και 26 εκατομμύρια είναι άνεργοι, ενώ 4 εκατομμύρια θεωρούνται άστεγοι.¹⁷

2.1.1 Χρηματοδοτικά μέσα. Τα εργαλεία για την υλοποίηση των πολιτικών αναφορικά με την προώθηση των πολιτικών στόχων της ΕΕ, αποτελούν τα

¹⁷http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/income_social_inclusion_living_conditions/introduction European Union Statistics on Income and Living Conditions- SLIC, 2011 Δειγματοληπτική Έρευνα Εισοδήματος και Συνθηκών Διαβίωσης των Νοικοκυριών

χρηματικά μέσα, τα οποία και στηρίζουν τις εθνικές πολιτικές με τη μορφή προγραμμάτων.

Τα χρηματοδοτικά μέσα διακρίνονται σε δύο είδη, τα γενικά και τα ειδικά. Ένα από τα γενικά χρηματικά μέσα που υποστήριξαν τις πολιτικές της κοινωνικής ένταξης είναι το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) το οποίο θεσμικά εντάσσεται στα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία. Άλλα επίσης, γενικά χρηματοδοτικά μέσα που εντάσσονται στη προαναφερθείσα κατηγορία είναι το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας. (Αμίτσης, 2014 σ.153)

Στις προτεραιότητες του ΕΚΤ περιλαμβάνεται η καταπολέμηση της φτώχειας, η ενίσχυση της κοινωνικής ένταξης, οι ίσες ευκαιρίες και η προαγωγή της ισότητας των φύλων, καθώς και η απαγόρευση των διακρίσεων. Σαφέστατα διαπιστώνεται ότι, το πλαίσιο των κανόνων λειτουργίας του, προσδιορίζεται και διαμορφώνεται από τις εκάστοτε πολιτικές προσλαμβάνουσες της ΕΕ, οι οποίες με τη σειρά τους απορρέουν από τις εξελίξεις (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2015). Σε κάθε περίπτωση τα προγράμματα έχουν χαρακτήρα υποστηρικτικό και συμπληρωματικό.¹⁸

Στο Προοίμιο του *Κανονισμού για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης* περιλαμβάνεται ο στόχος της καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, ενώ ανάμεσα στις προτεραιότητες που τίθενται αποτελεί και η προώθηση της κοινωνικής ένταξης.¹⁹

Από την άλλη πλευρά η κατηγορία των ειδικών Χρηματοδοτικών Μέσων διαφοροποιείται αναλογικά με τη χρονική περίοδο. Πιο συγκεκριμένα η χρονική περίοδος 2000-2013 περιλαμβάνει το Ταμείο Αλληλεγγύης, που αφορά την άμεση συνδρομή των Κρατών Μελών για την αντιμετώπιση των έκτακτων αναγκών που οφείλονται σε απρόβλεπτα συμβάντα και φυσικές καταστροφές,²⁰ το Πρόγραμμα Διανομής Τροφίμων σε άπορα άτομα και ο Ευρωπαϊκός Μηχανισμός Μικροχρηματοδοτήσεων που πρόκειται για αυτοτελή παρέμβαση (Απόφαση

¹⁸ Κανονισμός 1260/1999 του Συμβουλίου της 21^{ης} Ιουνίου 1999 « *Περί γενικών διατάξεων για τα Διαρθρωτικά Ταμεία & Κανονισμός 1784/1999 του Συμβουλίου της 12^{ης} Ιουλίου 1999 «Για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο» παρ. 1 άρθρου 2*

¹⁹ Κανονισμός 1301/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17^{ης} Δεκεμβρίου 2013, αναφορικά με το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης-Θέσπιση ειδικών διατάξεων για « *Επενδύσεις στην ανάπτυξη και την απασχόληση*»

²⁰ Κανονισμός 2012/2002 σχετικά με την *Ίδρυση του Ταμείου Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης*, ΕΕ L 311/14.11.2002

283/2010/ΕΕ). Αναφορικά, με το Πρόγραμμα Διανομής Τροφίμων σε άπορα άτομα, το οποίο συνδέεται με το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας που αναλύεται σε επόμενη ενότητα, αυτό υιοθετείται στο πλαίσιο της αξιοποίησης της Κοινοτικής Αγροτικής Πολιτικής και της αναδιανεμητικής πολιτικής για άτομα που δεν είναι αγρότες ²¹.

Στη χρονική περίοδο 2014-2020 στη κατηγορία των ειδικών χρηματοδοτικών προγραμμάτων εντάσσεται το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας (ΤΕΒΑ) στο οποίο εστιάζει η παρούσα εργασία. Το ΤΕΒΑ υπάγεται στον άξονα της ενεργητικής ένταξης αναφορικά με τη διασφάλιση αξιοπρεπούς επιπέδου διαβίωσης των ατόμων που δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους και αντιστοιχεί σε άμεση ενίσχυση ύψους 3.395.684.880 ευρώ σε ομάδες υψηλού κινδύνου φτώχειας και αποκλεισμού (Κανονισμός, 223/2014 (ΕΕ L 72/12.3.2014).

2.1.1.1 Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (ΤΕΒΑ). Το ΤΕΒΑ (Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους) σχεδιάστηκε και εκπονήθηκε βάσει του Κανονισμού της (ΕΕ) 223/2014 και του Συμπληρωματικού αυτού, Κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 532/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου έχοντας ως κύριο στόχο να ανακουφίσει από τη φτώχεια, με μη οικονομική ενίσχυση και επιμεριστικά, να συμβάλλει στη κοινωνική ενσωμάτωση των οικονομικά αδύναμων μέσω δράσεων, που θα περιγραφούν σε επόμενο κεφάλαιο και αφορούν τα συνοδευτικά μέτρα, καθώς και να ενισχύσει την οικονομία μέσω προμηθειών (τρόφιμα- ΒΥΣ). Πιο συγκεκριμένα στη βάση της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», τα κράτη μέλη έθεσαν ως στόχο:

...την ενίσχυση της κοινωνικής ενσωμάτωσης, την εξάλειψη της φτώχειας στην Ένωση, συμβάλλοντας στην επίτευξη του στόχου για μείωση της φτώχειας και συγκεκριμένα την μείωση του αριθμού των ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού κατά τουλάχιστον 20 εκατομμύρια σύμφωνα με τη στρατηγική « Ευρώπη 2020»...συμβάλλει στην ανακούφιση των χειρότερων μορφών φτώχειας, παρέχοντας οικονομική βοήθεια στους απόρους με επισιτιστική ή/και βασική υλική συνδρομή, ή αμφότερα και δραστηριότητες κοινωνικής ενσωμάτωσης που αποσκοπούν στην ενσωμάτωση των απόρων. (άρθρο 3, Κανονισμός ΕΕ223/2014).

²¹ Κανονισμός ΕΟΚ 3730/87 Γενικοί κανόνες για την παροχή τροφίμων από τα αποθέματα παρέμβασης σε ορισμένους οργανισμούς με σκοπό τη διανομή στα πιο άπορα άτομα της Κοινότητας, ΕΕ L352/15.12.1987 και όπως αυτός τροποποιήθηκε με το Κανονισμό ΕΚ 2535/95 ΕΕ L260/31.10.1995

Αναφορικά με το πεδίο εφαρμογής του, απευθύνεται στα εθνικά συστήματα μέσω των οποίων πραγματοποιούνται διανομές τροφίμων και ειδών βασικής υλικής συνδρομής σε απόρους, μέσω των οργανώσεων και των εταιρών που τα ίδια τα κράτη-μέλη επιλέγουν. (άρθρο 4, Κανονισμός ΕΕ223/2014).

Ειδικότερα, είναι ένα πρόγραμμα που διαδέχεται αυτό της Γενικής Διεύθυνσης Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης του 1987 της ΕΕ και το οποίο μεταφέρθηκε στη Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων το 2014 και αφορά 113 εκατομμύρια Ευρωπαίους πολίτες (ΕΙΕΑΔ, Λαμπριτζή, 2019). Τη συγκεκριμένη οργανωτική γραμμή βάσει της ειδικής έκθεσης Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου ακολούθησαν τα περισσότερα κράτη –μέλη. Στη βάση του ευρωπαϊκού Κανονισμού για το ΤΕΒΑ διατίθεται το 83 % των πόρων του, για την παροχή βοήθειας σε τρόφιμα, δηλ. διανομές τροφίμων σε απόρους. Ο συνολικός προϋπολογισμός ανέρχεται σε 3,8 δισεκατομμύρια ευρώ. Το ΤΕΒΑ υλοποιείται σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ με τον ίδιο τρόπο, εκτός από τη Γερμανία, τη Σουηδία και την Ολλανδία, που επέλεξαν να επικεντρώσουν τα προγράμματά τους σε συγκεκριμένα μέτρα κοινωνικής ενσωμάτωσης, που αντιπροσωπεύουν το 2,5 % των πόρων του Ταμείου.²² Σημειώνεται, ότι βάσει του προαναφερθέντα ευρωπαϊκού Κανονισμού ορίζονται οι Αρχές διαχείρισης, η διαδικασία υποβολής των επιχειρησιακών προγραμμάτων από κάθε κράτος- μέλος, η διαδικασία έγκρισής τους, η δυνατότητα τροποποίησής τους, η παρακολούθηση και αξιολόγησή τους, η χρηματοδοτική στήριξη, οι μορφές στήριξής του, η επιλεξιμότητα των δαπανών, η διαχείριση και ο έλεγχος, οι αρμοδιότητες των κρατών- μελών, η δημοσιονομική διαχείριση κ.α, στις οποίες καλούνται τα κράτη-μέλη να συμμορφωθούν, προκειμένου να εγκριθούν και να λάβουν την χρηματοδότηση για την υλοποίηση του έργου που εντάσσεται στο ΤΕΒΑ.

Το Ταμείο εφαρμόζεται σε εθνικό επίπεδο μέσω επιχειρησιακών προγραμμάτων και «χρησιμοποιείται για να στηρίξει με τη μορφή επιχορηγήσεων, ανάθεσης συμβάσεων ή συνδυασμού και των δύο» (άρθρο 24, Κανονισμού

²² Ειδική Έκθεση Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου, ΕΛ 2019 αρ.05 ΤΕΒΑ-Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους: *πολύτιμη η στήριξή του, αλλά η συμβολή του στη μείωση της φτώχειας δεν έχει προσδιοριστεί ακόμη* (υποβαλλόμενη δύναμη του άρθρου 287, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ)

ΕΕ223/2014) Τα ΕΠ Ι έχουν ως στόχο να παρέχουν επισιτιστική βοήθεια μέσω διανομής τροφίμων , είτε σε δέματα είτε παρέχοντας γεύματα σε αστέγους, στήριξη σχολικών γευμάτων για άπορα παιδιά και ειδών βασικής υλικής συνδρομής, όπως υπνόσακους, προϊόντα υγιεινής και παροχή στήριξης στις οικογένειες απόρων παιδιών. Στα ΕΠ Ι εντάσσονται και οι δράσεις των συνοδευτικών μέτρων, που έχουν ως στόχο «την ελάφρυνση του κοινωνικού αποκλεισμού των απόρων» π.χ συμβουλευτική για θέματα υγιεινής και ενημέρωσης αναφορικά με τα εθνικά προγράμματα κοινωνικής στήριξης.

Από την άλλη πλευρά τα ΕΠ ΙΙ δεν εστιάζουν στην επισιτιστική βοήθεια ή βασιλική υλική συνδρομή, αλλά σε δράσεις που απευθύνονται σε προσδιορισμένες ομάδες από το πληθυσμό των απόρων. Οι δράσεις σαφέστατα συνδέονται με τις εθνικές πολιτικές κοινωνικής ενσωμάτωσης και περιλαμβάνουν συμβουλευτικές δραστηριότητες. (Ειδική έκθεση ,2019)

Όπως παρατηρείται και καταγράφεται μέσα από το διαδικτυακό forum, με το οποίο ανταλλάσσονται οι καλές πρακτικές μεταξύ των κρατών – μελών, στη Γερμανία εντός του προγράμματος ΕΠ ΙΙ υλοποιούνται δράσεις στήριξης και συμβουλευτικής με στόχο την κοινωνική ενσωμάτωση και ένταξη των μεταναστών στη Γερμανική κοινωνία, μέσω του προγράμματος ΕΠ ΙΙ “First step: A Bridge to the Community”, καθώς και με το “Home II:Housing First”. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα πραγματοποιείται σε συνεργασία με τη διακονική εργασία (Εκκλησία Ευαγγελιστών) ιδρύοντας κοινότητες με τη συμμετοχή απόρων που ζουν ως άστεγοι, παρέχοντας συμβουλευτική και δημιουργώντας σχέση εμπιστοσύνης με τους ωφελούμενους, ώστε να βοηθηθούν με την κοινωνική ενσωμάτωση. Επίσης, υλοποιούν δράσεις με παροχή συμβουλευτικής παιδιών άπορων οικογενειών.

Από την άλλη πλευρά η Δανία υλοποιεί το πρόγραμμα βοηθώντας άστεγους, η Φιλανδία σε συνεργασία με τον Ερυθρό Σταυρό, το Βέλγιο με επισιτιστική βοήθεια σε δέματα και συνεργαζόμενοι με δίκτυο εθελοντών. (Fead- case- studies, 2019). Σημειώνεται, ότι είκοσι τέσσερα κράτη μέλη επέλεξαν επιχειρησιακά προγράμματα τύπου Ι, ενώ τα υπόλοιπα επέλεξαν προγράμματα τύπου ΙΙ (Γερμανία, Ολλανδία, Σουηδία). Κανένα όμως δεν αξιοποίησε τη δυνατότητα επιλογής και των δύο τύπων.

Το 2018, στο πλαίσιο αξιολόγησης υλοποίησης του ΤΕΒΑ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προτείνει την ενσωμάτωσή του στο ΕΚΤ, χαράζοντας μια νέα πορεία, προτείνοντας δύο στόχους, αφενός μεν τη προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (παιδιά, άποροι) και αφετέρου την αντιμετώπιση των υλικών στερήσεων με την παροχή επισιτιστικής και βασικής υλικής συνδρομής, περιλαμβάνοντας συνοδευτικά μέτρα. Η ειδοποιός διαφορά όμως έγκειται στο γεγονός, ότι τα συνοδευτικά μέτρα προτείνονται ως μη υποχρεωτικά. Η παραπάνω πρόταση εγείρει προβληματισμούς που σχετίζονται με τα εθνικά συστήματα του κάθε κράτους- μέλους, ως προς τη κάλυψη των υλικών στερήσεων μέσα από αυτά, αλλά και το βαθμό ανάγκης στήριξης, ως έναν από τους βασικούς στόχους, των δράσεων της κοινωνικής ενσωμάτωσης.

2.2 Πολιτικές σε Εθνικό επίπεδο

Σε εθνικό επίπεδο, στο πλαίσιο ενίσχυσης του κοινωνικού κράτους, ένα μέρος του οποίου αποτελεί η δημιουργία ενός κοινωνικού δικτύου ασφάλειας και βέβαια στην προσπάθεια προσαρμογής της χώρας στους κανονισμούς της Ε.Ε., υιοθετείται μια σειρά μεταρρυθμίσεων με στόχο τη καταπολέμηση της φτώχειας, αλλά και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ωστόσο, κρίνεται εκ των προτέρων αναγκαίο να ληφθεί υπόψη, ότι κάθε εθνική στρατηγική, που σχεδιάζεται σε οποιοδήποτε πεδίο, επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες, οι οποίοι διαφέρουν αναλογικά σε κάθε κράτος μέλος. Έτσι, και η εθνική στρατηγική που ακολουθείται στο πεδίο της κοινωνικής ένταξης δέχεται επιδράσεις από ένα σύνολο παραγόντων είτε οικονομικών, είτε κοινωνικών και πολιτικών, αναφορικά με τις συνθήκες διαβίωσης της κάθε χώρας. (Barbier, 2012).

Στην Ελλάδα, όπως και σε άλλα Κράτη Μέλη της ΕΕ η επίδραση της οικονομικής κρίσης είχε ως αποτέλεσμα την ανάδειξη μεγάλων προβλημάτων, τα οποία ως προς το βαθμό της έντασης διαφέρουν από κράτος σε κράτος, εάν ληφθούν υπόψη τα στατιστικά δεδομένα. Η διαφορά του βαθμού έντασης εξαρτάται από τη θέση στην οποία βρίσκεται κάθε κράτος. Πιο συγκεκριμένα, αφενός τα κράτη που πλήττονται πιο έντονα έχουν να αντιμετωπίσουν τα κοινωνικά προβλήματα της ανεργίας και της απόλυτης φτώχειας με ισχυρές πολιτικές δημόσιου χαρακτήρα και αφετέρου καλούνται να στηρίξουν τις πολιτικές ανάπτυξης μη διαθέτοντας την

ανάλογη δημοσιονομική δυνατότητα που απαιτείται, προκειμένου να ανταποκριθούν στις νέες προκλήσεις.²³

Στην Ελλάδα, βάσει των αναφορών του Παρατηρητηρίου Καταπολέμησης του Κοινωνικού αποκλεισμού, υπό το πρίσμα των Πολιτικών της ΕΕ αναφορικά με τη καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, ο όρος « Κοινωνικός Αποκλεισμός» εισάγεται στο πεδίο της θεώρησης, το 1990. (Φερόνας & Οικονόμου 2006). Μέχρι την εμφάνιση της οικονομικής ύφεσης και των επιπτώσεών της σε εθνικό επίπεδο η κοινωνική ένταξη υποστηριζόταν μέσω προγραμμάτων επιδοματικής ενίσχυσης, τα οποία διαμορφώνονται σε επίπεδο κεντρικής διοίκησης, (Υπουργείο ή διυπουργική συνεργασία) και υλοποιούνται μέσω των Διευθύνσεων του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ) και των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) και ΟΓΑ. Για αρκετά χρόνια υπήρξε η επικράτηση των χρηματικών επιδομάτων, με την ένταξη να περιορίζεται σε επιδόματα που απευθύνονταν σε συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων στη βάση του προσδιορισμού βιολογικών ή κοινωνικών χαρακτηριστικών, ενώ άλλα προγράμματα που ακολούθησαν και αφορούσαν την ομάδα των ηλικιωμένων, (ΚΑΠΗ, Βοήθεια στο Σπίτι) συνέχισαν να υφίστανται λόγω της συνέχειας της χρηματοδότησής τους. (Σωτηρόπουλος, 2006).

Τα εθνικά στρατηγικά σχέδια που εκπονήθηκαν στο πλαίσιο σύγκλισης με τις ευρωπαϊκές πολιτικές εμφανίζονται από το 2001, και αφορούσαν την πρόσβαση στην απασχόληση, σε πόρους, δικαιώματα, αγαθά και υπηρεσίες, την πρόληψη του κοινωνικού αποκλεισμού, τις δράσεις για τις πλέον ευάλωτες ομάδες και τη κινητοποίηση όλων των αρμόδιων φορέων. Σημειώνεται, ότι η κοινωνική ένταξη και οι ευπαθείς ομάδες, οι οποίες διακρίνονται σε ευάλωτες και ειδικές, ορίζονται θεσμικά με το ν.4019/2011 (άρθρο 1 παρ.3 & άρθρο 3 παρ.4 αντίστοιχα). Στη συνέχεια το 2002 προστέθηκαν ως στόχοι: α) η ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων σε όλες τις πολιτικές, καθώς και τα μέτρα που υιοθετούσε κάθε κράτος μέλος για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, β) η κοινωνική ένταξη των μεταναστών και δ) ο ορισμός εθνικών ποσοτικών στόχων που θα αποσκοπούν στη μείωση του συνόλου των ατόμων που κινδυνεύουν από φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό. Ο τελευταίος στόχος συνάδει με την δέσμευση της Ελλάδας, να συντάσσει

²³ The Evaluation Partnership and CEPS, *Social Impact Assessment as a tool for mainstreaming social inclusion and social protection concerns in public policy in EU Member States*, 2010

τα εθνικά σχέδια δράσης με βάση μετρήσιμους στόχους, στο πλαίσιο της εφαρμογής της ΑΜΣ (βλέπε παραπάνω ενότητα Στρατηγική Λισσαβόνας 2000) και μετέπειτα να τίθενται σε διαδικασία σύγκρισης και αξιολόγησης με τα αποτελέσματα των άλλων κρατών. Το 2003 και το 2005 περικλείουν άξονες προτεραιοτήτων υπό το πρίσμα της Ανάπτυξης – Απασχόλησης και Κοινωνικής ένταξης. Το 2006 στο υπόβαθρο του επαναπροσδιορισμού της ΑΜΣ και της αποδοχής κοινών δεικτών μέτρησης για τα πεδία της κοινωνικής Προστασίας και Ένταξης το εθνικό πρόγραμμα εστιάζει στην απασχόληση και τον κίνδυνο που διατρέχουν συγκεκριμένες ομάδες, όπως γυναίκες, νέοι, ευάλωτες ομάδες και έπονται τα υπόλοιπα εκπαίδευση, κατάρτιση κ.α.²⁴

Κατά τη περίοδο της ύφεσης ο κοινωνικός αποκλεισμός λαμβάνει ανησυχητικές διαστάσεις. Αναλυτικότερα, μεγάλο ποσοστό πληθυσμού εμφανίζεται να μη διαθέτει επαρκείς πόρους, η ανεργία αυξάνεται, ενώ εμφανίζονται και νέες μορφές αποστέρησης, όπως οι εργαζόμενοι φτωχοί και οι μοναχικοί ηλικιωμένοι που δεν αντιμετωπίζουν οικονομικά προβλήματα. (Αμίτσης, 2006).

Στο πλαίσιο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020» και υπό των επιδράσεων της οικονομικής ύφεσης, οι εθνικοί στόχοι στα Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων αποτελούν: α) η Καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, β) η καταπολέμηση της παιδικής φτώχειας και γ) η δόμηση ενός «κοινωνικού δικτύου ασφαλείας» ενάντια στο κοινωνικό αποκλεισμό. Το 2014 εκπονείται το Στρατηγικό Πλαίσιο Κοινωνικής Ένταξης που αφορά το προγραμματισμό ενεργειών σε βάθος εξαετίας 2014-2020.²⁵ Σε έναν από τους επιχειρησιακούς άξονες που στοχεύει το συγκεκριμένο πλαίσιο είναι και ο συντονισμός των παρεμβάσεων για την καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας. Οι προτεραιότητες που τίθενται στον προαναφερθέντα άξονα είναι:

- Η Πρόσβαση σε βασικά αγαθά. Στα μέτρα πολιτικής της εν λόγω προτεραιότητας εντάσσεται το Πρόγραμμα Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής προς τους Απόρους (του ΤΕΒΑ) κ.α προγράμματα που θα αναφερθούν στην επόμενη ενότητα για τις πολιτικές στην Τοπική Αυτοδιοίκηση.

²⁴ www.ypakp.gr Εθνική Έκθεση Στρατηγικής για την Κοινωνική Προστασία και την Κοινωνική Ένταξη 2008-2010 *Κοινωνική Ένταξη, Συντάξεις, Υγεία και Μακροχρόνια Φροντίδα* (πρόσβαση στις 29/11/2020)

²⁵ <https://www.ypakp.gr> Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη, 2014(πρόσβαση στις 29/11/2020)

- Η Πρόσβαση σε επαρκείς πόρους. Στην εν λόγω προτεραιότητα εντάσσεται η πιλοτική εφαρμογή του Ελάχιστα Εγγυημένου Εισοδήματος, για το οποίο θα γίνει αναλυτική αναφορά παρακάτω.

Με το ν. 4262/2014 «Στο Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας συστήνεται Παρατηρητήριο Φορέων Κοινωνικής Φροντίδας και Αλληλεγγύης (Παρατηρητήριο) με σκοπό το συντονισμό και την παρακολούθηση των δράσεων των φορέων του Πανελλαδικού Δικτύου Κοινωνικής Φροντίδας και Αλληλεγγύης.», ενώ συμβάλλει στα ακόλουθα: «... Το Παρατηρητήριο συμβάλλει στο σχεδιάσμα πρόνοιακών πολιτικών για την προστασία ευπαθών ομάδων του πληθυσμού στην κατεύθυνση μιας αποτελεσματικής, ορθολογικής και διαφανούς διαχείρισης των διατιθέμενων πόρων...»²⁶

Στη συνέχεια, με το ν.4320/2015²⁷ διατυπώνεται θεσμικά η λήψη μέτρων για την ανθρωπιστική κρίση, στοχεύοντας στην «άμεση ανακούφιση των ατόμων που ζουν στην ακραία φτώχεια και επιδιώκει να καλύψει άμεσα βασικές ανάγκες της καθημερινότητας των νοικοκυριών, τη στέγη, τη διατροφή, την ενέργεια».

2.2.1 Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα. Το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα, στο πλαίσιο των μνημονιακών προγραμμάτων και της Δανειακής Σύμβασης Ελλάδας και Δ.Ν.Τ, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας, στην αρχή εφαρμόζεται πιλοτικά και μετέπειτα εντάσσεται στη πολιτική στήριξης των φτωχών οικογενειών.

Το Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης (Κ.Ε.Α), όπως ονομάστηκε το ΕΕΕ, ανήκει στη κατηγορία παροχών με τη μορφή χρηματικών επιδομάτων στήριξης, όπως είναι το επίδομα ενοικίου, το επίδομα ανεργίας, τα ειδικά τιμολόγια (κοινωνικό, θέρμανσης κ.α). Το Ε.Ε.Ε. αναφέρεται ιδιαίτερα στη συγκεκριμένη ενότητα, γιατί συνδέεται άμεσα, με τη παροχή του επιχειρησιακού προγράμματος επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής ΕΠ ΕΒΥΣ του προγράμματος ΤΕΒΑ στο οποίο θα γίνει εκτενή αναφορά στο επόμενο κεφάλαιο. Έχει ιδιαίτερη σημασία να σημειωθεί, ότι στη βάση του σχεδιασμού προγραμμάτων Κοινωνικής Πολιτικής, το ΕΕΕ εφαρμόζεται έχοντας ως βασικό στόχο την αντιμετώπιση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού στην εποχή της λιτότητας, την ενίσχυση της δυνατότητας της κοινωνικής

²⁶ Ν.4262/2014-ΦΕΚ Α' 114/10.5.2014, Άρθρο 56, παρ.2

²⁷ Ν.4320/2015 ΦΕΚ Α' 29 /19.3.2015 « Ρυθμίσεις για τη λήψη άμεσων μέτρων για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης, για την οργάνωση της Κυβέρνησης κι των Κυβερνητικών οργάνων και λοιπές διατάξεις»

ένταξης των πληθυσμιακών ομάδων, όπως άνεργοι, μετανάστες και την διασφάλιση της αξιοπρεπούς διαβίωσης, στο πλαίσιο της αντιμετώπισης των αρνητικών επιπτώσεων της φτώχειας (Δημουλάς, 2017 & 2019). Δεδομένης αυτής της οπτικής γίνεται κατανοητό, ότι δεν πρόκειται για μια απλή καταβολή ενός επιδόματος σε χρήμα, αλλά μάλλον αποτελεί μια σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ των υποχρεώσεων της κοινωνίας και των δικαιωμάτων και πολιτών της (Χλέτσος, 2008). Στις απόρροιας ενός τέτοιου προγράμματος εντάσσεται και η προσπάθεια αποφυγής των ενδεχόμενων κοινωνικών αναταραχών που θέτουν σε κίνδυνο τη κοινωνική σταθερότητα.

Το Ε.Ε.Ε μετονομάστηκε το 2014 σε Κοινωνικά Εγγυημένο Εισόδημα αριθμ. 39892/ ΦΕΚ τ.Β΄ 3018 έχοντας ως στόχο τρεις πυλώνες: την εισοδηματική ενίσχυση των δικαιούχων, την πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες, σε αγαθά και τη κοινωνική ένταξη και επανένταξη μέσω της κατάρτισης και των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ. Το 2016 με Υ.Α μετονομάστηκε σε Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης και το 2017 πραγματοποιήθηκε η πλήρης γενίκευση της εφαρμογής του. Με το άρθρο 29 του Ν. 4659/2020 , το Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης «νοείται το Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα».

Το ΕΕΕ εστιάζει στην αντιμετώπιση ακραίας φτώχειας νοικοκυριών αντί οικογενειών μέσω της υποβολής αιτήσεων, των ενδιαφερομένων ωφελούμενων δικαιούχων, στα Κέντρα Κοινότητας, τα οποία συστάθηκαν με το ν. 4368/2016- ΦΕΚ Α΄ 21 και την υπ΄ αριθμ. Δ23/ΟΙ 14435/2016 Υπουργική Απόφαση.

2.3 Πολιτικές σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης η σύγκλιση με τις παραπάνω πολιτικές αρχικά συνδέεται με το ν. 3852/2010 «*Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης*», με τον οποίο ορίζονται η σύσταση, τα καθήκοντα και οι αρμοδιότητες της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης.²⁸ .Ειδικότερα, στη βάση του άρθρου 96 ορίζεται η συμμετοχή των δήμων σε προγράμματα:

Οι δήμοι και τα νομικά πρόσωπα δημοσίου και ιδιωτικού δικαίου αυτών,μπορούν να συμμετέχουν και να συγχρηματοδοτούν την κατάρτιση και εκτέλεση οποιασδήποτε κατηγορίας προγραμμάτων και μέτρων, εφόσον οι

²⁸ e-nomothesia.gr :Νόμος 3852/2010 - ΦΕΚ 87Α/7-6-2010 (Κωδικοποιημένος) - ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ - ΔΗΜΟΙ

δράσεις τους, ανεξαρτήτως εάν συνάπτονται με αρμοδιότητες των δήμων, συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική πρόνοια και συνοχή, την περιβαλλοντική προστασία και την εν γένει βελτίωση της ποιότητας ζωής της τοπικής κοινωνίας.

Και σύμφωνα με το άρθρο 97²⁹ ορίζονται οι αντίστοιχες υπηρεσιακές μονάδες ανάλογα με τα αντικείμενα παρακολούθησης και συμμετοχής. Στην παρούσα εργασία εστιάζουμε στις Υπηρεσιακές Μονάδες των Δήμων που ασκούν Κοινωνική Πολιτική και Πολιτικές Ισότητας των φύλων, δεδομένου, ότι στο πρόγραμμα Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής που αναλύεται παρακάτω, διαδραματίζουν ενεργό ρόλο.

Αξίζει να αναφερθεί, ότι στο πλαίσιο του άρθρου 99 «Διαδημοτική Συνεργασία- Νομικά Πρόσωπα- Συμβάσεις διαδημοτικής ή διαβαθμιδικής συνεργασίας του προαναφερθέντος νόμου ανταποκρίνεται και η σύναψη ορισμένων Κοινωνικών Συμπράξεων μεταξύ των φορέων (Δήμων- ΝΠΙΔ), για την υλοποίηση του παρόντος επιχειρησιακού προγράμματος.

Η κοινωνική πρόνοια και οι δομές της, πριν το 2010 ήταν και εξακολουθούσε να είναι στη περίοδο της μεγάλης κρίσης σε αρχικά στάδια, σε σύγκριση με άλλα κράτη- μέλη της Ε.Ε. Οι ανάγκες καλύπτονταν κατά ένα μεγάλο ποσοστό από τον υποστηρικτικό μηχανισμό οικογένεια ή συγγενικό περιβάλλον, σύμφωνα και με το νοτιοευρωπαϊκό μοντέλο (Ferrera). Ωστόσο, τα μέτρα λιτότητας που τέθηκαν λόγω κρίσης είχαν αρνητικές συνέπειες στα οικογενειακά δίκτυα υποστήριξης (Papadopoulos and Roumpakis, 2013). Συμπερασματικά, θα μπορούσε να πει κανείς, ότι αναδείχθηκε η σημαντική ανεπάρκεια ή έλλειψη της κοινωνικής πρόνοιας, προς τα άτομα που αδυνατούσαν να καλύψουν τις βασικές τους ανάγκες.

Οι Δήμοι, σήμερα Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ α'), κλήθηκαν να καλύψουν τις ελλείψεις του πυλώνα της κοινωνικής πολιτικής που ονομάζεται Πρόνοια. Βέβαια ο τομέας πρόνοια ως πρόγραμμα πολιτικής, ανέκαθεν υλοποιούνταν, εντασσόμενος ως προς την εφαρμογή του, στην Τοπική Αυτοδιοίκηση και κυρίως στη τότε Νομαρχιακή Αυτοδιοίκηση. Αν αναρωτηθεί κανείς γιατί η πρόνοια ασκείται μέσω της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αυθόρμητα προκύπτει η απάντηση, στη φράση « λόγω εγγύτητας ανάμεσα στους πολίτες και τους Δήμους». Οι Δήμοι, καταλαμβάνουν θέση σημαντικών φορέων στήριξης και εκτέλεσης της κοινωνικής πολιτικής. Ωστόσο, εξακολουθεί ο συγκεντρωτισμός και η συνακόλουθη περιορισμένη αυτονομία τους.

²⁹ Ν. 3852/2010 - ΦΕΚ 87Α/7-6-2010, άρθρο 97 παρ. (η) *Υπηρεσιακές Μονάδες Δήμων*, Άσκησης Κοινωνικής Πολιτικής και Πολιτικών Ισότητας των Φύλων

(Chardas, 2014; Skamnakis and Pantazopoulos, 2014, Psycharis, Zoi and Piioroulou, 2016). Ο ρόλος τους αναφορικά με την υλοποίηση προγραμμάτων χρηματοδοτούμενων από την Ε.Ε. είναι μερικός. (Hleras,2010 & Chardas, 2014). Πιο συγκεκριμένα, στο πλαίσιο της άσκησης πολιτικών σε επίπεδο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, συναντάμε δυο πυλώνες. Στο πρώτο πυλώνα οι ΟΤΑ α΄ παρουσιάζουν αυτονομία στις παρεμβάσεις κοινωνικής προστασίας, ενώ στο δεύτερο πυλώνα συμπεριλαμβάνονται προγράμματα συγχρηματοδοτούμενα ή αποκλειστικά χρηματοδοτούμενα από πόρους που προέρχονται από την Ε.Ε. (Σκαμνάκης & Χάρδας,2017).

Τη περίοδο της κρίσης η Κοινωνική Πολιτική αλλάζει και εξελίσσεται. Η Τ.Α. παρεμβαίνει για να καλύψει το έλλειμα στο τομέα της κοινωνικής προστασίας. Βέβαια, οι σύγχρονες παρεμβάσεις παραπέμπουν στη κάλυψη έκτακτων αναγκών και η Κοινωνική Πολιτική μετακινείται στην Τ.Α, η οποία ως ένα σύνολο επίσημων φορέων, αναλαμβάνει να υλοποιήσει ένα μέρος των προγραμμάτων, τα οποία εκπονούνται σε κεντρικό επίπεδο προς συμμόρφωση με τις Ευρωπαϊκές Οδηγίες, προκειμένου να υλοποιηθούν σε εθνικό επίπεδο του κράτους – μέλους. Ο ρόλος της Τ.Α. μεταβάλλεται σε ενεργός, λόγω των οικονομικών και κοινωνικών συνθηκών. Ωστόσο , η αδυναμία της λειτουργικότητάς της ως προς την άσκηση της κοινωνικής πολιτικής, εξακολουθεί να υφίσταται. Η κοινωνική πολιτική οργανώνεται σε κεντρικό επίπεδο και ασκείται σε τοπικό, μέσω των επίσημων αυτοδιοικητικών θεσμών, παρουσιάζοντας αδυναμίες. Σύμφωνα με τους Σκαμνάκη και Πανταζόπουλο 2014 συντηρείται η ύπαρξη ενός «διπλού ελλείμματος», το οποίο αποτελείται από τους περιορισμούς, την εξάρτηση της αυτοδιοίκησης, αλλά και από την ύπαρξη ενός αδύναμου πλέγματος κοινωνικής πολιτικής, τόσο κατά την περίοδο της κρίσης, όσο και πριν από αυτήν, το οποίο χρήζει ενδυνάμωσης της Αυτοδιοίκησης θεσμικά και αναπροσανατολισμού της κοινωνικής πολιτικής.

Επίσης, γεννιέται ο προβληματισμός, κατά πόσο οι συγκεκριμένες πολιτικές ανταποκρίνονται στις εθνικές και ειδικότερα στις τοπικές κοινωνικές ανάγκες. (Σκαμνάκης και Χάρδας, 2017).

Βάσει της δεδομένης οπτικής προβληματισμού, διαφαίνεται και η αδιάλειπτη ανάγκη για αναπροσαρμογή της Κοινωνικής Πολιτικής. (Pierson, 1998).

2.3.1 Προγράμματα καταπολέμησης φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Η

Τ.Α. ως ένα σύνολο επίσημων φορέων με άμεση δυνατότητα πρόσβασης από τους πολίτες και προς τους πολίτες, σχέση αλληλεπίδρασης και

χαρακτηριζόμενη ως αμφίδρομη, βάσει του γενικότερου κανόνα πολιτικής τους υπόστασης, στο πλαίσιο των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών, καλείται να διαδραματίσει ενεργό ρόλο στην άσκηση των αρμοδιοτήτων της, μέσω της υλοποίησης και εφαρμογής των προγραμμάτων καταπολέμησης της φτώχειας και της προσπάθειας κοινωνικής ενσωμάτωσης των οικονομικά αδύναμων.

Στη βάση της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», του συντονισμού των παρεμβάσεων καταπολέμησης φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού και της μετέπειτα αναγκαιότητας της Στρατηγικής, σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, το εθνικό σχέδιο δράσης 2014 επικεντρώνεται και στοχεύει σε άτομα που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας και καταστάσεις κοινωνικού αποκλεισμού. Ο επιχειρησιακός άξονας I με προτεραιότητα την πρόσβαση σε βασικά αγαθά³⁰ (Υπουργείο 2014) περιλαμβάνει μια σειρά από μέτρα πολιτικής, τα οποία υλοποιούνται σε επίπεδο Τ.Α. Στη συγκεκριμένη κατηγορία μέτρων εντάσσεται η πρόσβαση ευπαθών ομάδων σε είδη πρώτης ανάγκης μέσω της λειτουργίας του ΕΠ- ΕΒΥΣ, των Κοινωνικών Παντοπωλείων, και των δομών συσσιτίων, των οποίων η ίδρυση ορίζεται με τις διατάξεις του ν. 4071/2012 «*Ρυθμίσεις για την τοπική ανάπτυξη, την αυτοδιοίκηση και την αποκεντρωμένη διοίκηση Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/50/ΕΚ.*»³¹. Επίσης, στην ίδια σειρά μέτρων περιλαμβάνονται και τα προγράμματα λειτουργίας των Κοινωνικών Ξενώνων, των Κοινωνικών Λαχανόκηπων, καθώς και της Τράπεζας τροφίμων, που αποτελούν ειδικές δομές διανομής και αναδιανομής τροφίμων.

Εκτός, όμως από την επισιτιστική βοήθεια, μέσω των δομών που εντάσσονται στους φορείς της Τ.Α. και χρηματοδοτούνται, παρέχονται υπηρεσίες, που αναφέρονται και στους δύο πυλώνες χρηματοδότησης, είτε άμεσα απευθείας από το κράτος, είτε με έμμεση (συγχρηματοδότηση) και αφορούν τη φροντίδα των παιδιών (Παιδικοί Σταθμοί, Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών (ΚΔΑΠ) και Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης με Αναπηρίες (ΚΔΑΠ –ΜΕΑ), παιδικές κατασκηνώσεις κ.α), καθώς και τη φροντίδα ηλικιωμένων, όπως τα Κέντρα Απασχόλησης και Προστασίας Ηλικιωμένων. Με το άρθρο 127 του ν. 4199/2013 θεσμοθετείται το Πρόγραμμα « Κατ' οίκον Κοινωνική Φροντίδα» για την φροντίδα οικονομικά αδύνατων ηλικιωμένων, ενώ το Πρόγραμμα «Βοήθεια στο Σπίτι» διευρύνεται και

³⁰ www.ypakp.gr Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη (Αθήνα, Δεκέμβριος 2014) (πρόσβαση στις 19/12/2020)

³¹ Ν. 4071/2012- ΦΕΚ Α'85/11.4.2012, ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α' ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ - ΙΣΟΡΡΟΠΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ» Άρθρο 2 «Κοινωνικά Παντοπωλεία» παρ. 1 & 2.

δύναται να παρέχει υπηρεσίες «Κατ' οίκον Νοσηλείας».³² Τα παραπάνω Προγράμματα, όπως το «Βοήθεια στο Σπίτι», οι δομές αστέγων, τα κέντρα διημέρευσης, συσσίτια, κοινωνικά παντοπωλεία και φαρμακεία (ΚΑΠΗ, ΚΗΦΗ, ΚΔΗΦ κ.α), αλλά και οι δομές για τη καταπολέμηση της βίας και τη προστασία των κακοποιημένων γυναικών, αναφέρονται ως Δομές που προσφέρουν υπηρεσίες διαμεσολαβητικού χαρακτήρα για τη καταπολέμηση της φτώχειας σε τοπικό επίπεδο. (Σκαμνάκης, και Χάρδας, 2017).

Ωστόσο, σε επίπεδο Τ.Α. οφείλουμε να αναφερθούμε στη λειτουργία των Κέντρων Κοινότητας, των οποίων ο σχεδιασμός και η λειτουργία τους εντάσσεται στο Εθνικό στρατηγικό πλάνο, στο πλαίσιο δημιουργίας ενός Ενιαίου Μηχανισμού, συντονισμού των πολιτικών κοινωνικής ένταξης των πέντε προτεραιοτήτων του σχεδίου, εκ των οποίων οι δυο, όπως ειπώθηκε και παραπάνω αφορούν τη πρόσβαση σε βασικά αγαθά και επαρκείς πόρους. Ο στόχος είναι μέσα από την λειτουργία αυτών να αξιολογούνται και να προσδιορίζονται οι ανάγκες, προκειμένου να επιτευχθεί η αποδοτικότητα του συστήματος της κοινωνικής προστασίας.³³

Πρόκειται για δομές που ιδρύθηκαν θεσμικά με τον ν. 4368³⁴ (ΦΕΚ 21 Α'/21.02.2016) και την Κοινή Υπουργική Απόφαση με Α.Π. Δ23/ΟΙΚ. 14435/1135/29.03.2016 που ορίζει τις ελάχιστες προδιαγραφές λειτουργίας τους (ΦΕΚ 854 Β'/30.03.2016). Συνιστούν τον βασικό «πυρήνα» διευρυμένων υπηρεσιών τύπου “One Stop Shop”, συνεργάζονται και λειτουργούν συμπληρωματικά με τις Διευθύνσεις Κοινωνικών Υπηρεσιών των ΟΤΑ παρέχοντας εξατομικευμένη ολιστική προσέγγιση. Ως δομές αποτελούν την «ομπρέλα» των παρεχόμενων υπηρεσιών που στοχεύουν στην υλοποίηση και ενίσχυση πολιτικών, όπως η καθολική εφαρμογή του Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (από τον Ιανουάριο του 2017), το ΕΠ –ΕΒΥΣ του ΤΕΒΑ, τα μέτρα πολιτικών και οι ρυθμίσεις του Ν. 4320/2015 για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης, που αναφέρθηκαν παραπάνω, καθώς και η εφαρμογή ενεργητικών πολιτικών απασχόλησης σε συνεργασία με τον ΟΑΕΔ και την ΓΓ Δια Βίου Μάθησης, κλπ. Επιπλέον, οι εν λόγω υπηρεσίες ενσωματώνουν και τις

³² Ν.4199/2013, ΦΕΚ_Α'216/11.10.2013, Άρθρο 127, παρ. Γ' & Β' & 1 Ζ

³³ www.mou.gr Οδηγός Εφαρμογής και Λειτουργίας των Κέντρων Κοινότητας, Μάιος 2016 (πρόσβαση στις 30/11/2020)

³⁴ Ν.4368 -ΦΕΚ 21 Α'/21.02.2016 «Μέτρα για την επιτάχυνση του κυβερνητικού έργου και άλλες διατάξεις» ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α' Διατάξεις Αρμοδιότητας Υπουργείου Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, Άρθρο 4

λειτουργίες κέντρων που απευθύνονται σε ειδικές ομάδες πληθυσμού, όπως Ρομά και Μετανάστες.

3. Σχεδιασμός και Υλοποίηση του ΕΠ- ΕΒΥΣ στην Ελλάδα

Σε αυτό το κεφάλαιο γίνεται εκτενής αναφορά στο ΤΕΒΑ, ενός από τα ειδικά χρηματοδοτικά προγράμματα της Ε.Ε., όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, το οποίο υλοποιείται σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ. Στην Ελλάδα, το ΤΕΒΑ εφαρμόζεται και «εξειδικεύεται, μέσω του ΕΠ Ι, το οποίο έχει εγκριθεί στις 15 Δεκεμβρίου 2014 και υλοποιείται στο σύνολο της χώρας». (άρθρο 2 Πεδίο Εφαρμογής της Στήριξης ΦΕΚ 770/30-04-2015).

Ειδικότερα, στο συγκεκριμένο κεφάλαιο, θα γίνει εκτενή αναφορά στο χρηματοδοτούμενο επιχειρησιακό πρόγραμμα του ΤΕΒΑ, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής (ΒΥΣ), στο πλαίσιο καταπολέμησης της ακραίας φτώχειας και της μείωσης του κοινωνικού αποκλεισμού των απόρων στην Ελλάδα. Παρουσιάζοντας το πρόγραμμα, μέσα από τη αποτύπωση του καταγεγραμμένου σκοπού και του νομοθετικού του πλαισίου, διαπιστώνεται, ότι εντάσσεται στο πλαίσιο των δράσεων κοινωνικής πρόνοιας και ειδικότερα της κοινωνικής προστασίας σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, με εφαρμογή σε επίπεδο εθνικό στο πεδίο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

3.1 Νομοθετικό και Κανονιστικό Πλαίσιο Υλοποίησης Προγράμματος

Βάση του άρθρου 3 του Κανονισμού (ΕΕ) αρθ.223/2014 , όπως αναφέρεται και παραπάνω στα χρηματοδοτικά μέσα στην ενότητα των πολιτικών σε ευρωπαϊκό επίπεδο, «το Ταμείο συμβάλλει στην επίτευξη του ειδικού στόχου για την ανακούφιση των χειρότερων μορφών φτώχειας, παρέχοντας μη οικονομική βοήθεια στους απόρους με επισιτιστική ή /και βασική υλική συνδρομή, ή αμφότερα και δραστηριότητες κοινωνικής ενσωμάτωσης που αποσκοπούν στην ενσωμάτωση των απόρων». Στο πεδίο εφαρμογής της στήριξης:

.....υποστηρίζει εθνικά συστήματα μέσω των οποίων διανέμονται στους απόρους τρόφιμα ή και βασική υλική συνδρομή μέσω οργανώσεων- εταιρών που επιλέγονται από τα κράτη –μέλη, με στόχο την αύξηση και διαφοροποίηση του εφοδιασμού τροφίμων για απόρους, καθώς επίσης για τη μείωση και πρόληψη της σπατάλης των τροφίμων, το Ταμείο μπορεί να στηρίξει δραστηριότητες σχετικά με τη συλλογή, μεταφορά, αποθήκευση και διανομή δωρεάν τροφίμων. Το Ταμείο στηρίζει συνοδευτικά μέτρα, συμπληρώνοντας την παροχή τροφίμων ή και βασικής υλικής συνδρομής.(άρθρο 4 παρ.1)

Ως επιχειρησιακό πρόγραμμα επισιτιστικής ή /και βασικής υλικής συνδρομής ΕΠ I, ορίζεται αυτό «που υποστηρίζει τη διανομή τροφίμων ή και βασικής υλικής συνδρομής στους απόρους, συνδυάζεται, όπου χρειάζεται με συνοδευτικά μέτρα και έχει ως στόχο την ελάφρυνση του κοινωνικού αποκλεισμού των απόρων» (άρθρο 2, παρ.5 ΕΕ 223/2014)

Στη βάση του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 223/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11^{ης} Μαρτίου 2014 για το ΤΕΒΑ όπως ισχύει, καθώς και του συμπληρωματικού και τους εφαρμοστικούς αυτού και εντός του χρονικού πλαισίου και των κριτηρίων περιγραφής επιλογής προϊόντων και χρηματοδότησης, που ορίζονται για ένα ΕΠ I βάσει των κείμενων διατάξεων του προαναφερθέντος Ευρωπαϊκού κανονισμού για κάθε κράτος –μέλος (ΕΕ αριθ. 223/2014 άρθρο 7), υπεβλήθη στις 18/11/2014, το Επιχειρησιακό πρόγραμμα επισιτιστικής και /ή βασικής υλικής συνδρομής, στο πλαίσιο στήριξής του, από το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους απόρους στην Ελλάδα (τελική έκδοση), μέσω του συστήματος ανταλλαγής δεδομένων της Επιτροπής («SFC2014»). Το εν λόγω ΕΠ I βάσει της αριθ. C(2014)9803 final Εκτελεστικής Απόφασης της Επιτροπής στις 15.12.2014 εγκρίνεται από την Επιτροπή, ότι πληροί τις προϋποθέσεις σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Κανονισμό, συμβάλλοντας στην επίτευξη των στόχων του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους απόρους στην Ελλάδα, για τη περίοδο από 1 Ιανουαρίου 2014 έως την 31 Δεκεμβρίου 2020, με ανερχόμενο ποσό χρηματοδότησης από το γενικό προϋπολογισμό της ΕΕ για το 2014, σε 280.972.531 ευρώ (C(2014)9803 final Βρυξέλλες, 15.12.2014). Σε συνέχεια της κοινοποίησης της εν λόγω εκτελεστικής απόφασης βάσει του άρθρου 297 της ΣΛΕΕ (Ευρωπαϊκή Επιτροπή SG-Greffe, (2014) D/19340 Bruxelles Belgique 17.12.2014), σε εθνικό επίπεδο, η υλοποίηση του ΕΠ ΕΒΥΣ εφαρμόζει ρυθμίσεις που βασίζονται πρωτίστως στις προαναφερθείσες διατάξεις και αφετέρου μετά την υιοθέτηση των Ευρωπαϊκών Οδηγιών, στις ακόλουθες:

α) Στο Ν.4314/2014 «Για τη διαχείριση, τον έλεγχο και την εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2014-2020,

β) Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2012/17 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13^{ης} Ιουνίου 2012 (ΕΕ L156/16.6.12) στο Ελληνικό δίκαιο, τροποποίηση του Ν.3419/2005 (Α'297) και άλλες διατάξεις» και ιδίως το άρθρο 45 αυτού (ΦΕΚ Α'265/23-12-2014) (Οδηγός Εφαρμογής ΤΕΒΑ, 2019 σελ.3,4)

Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 45 του προαναφερθέντος νόμου ορίζονται:

1) ως Εθνική Αρχή Συντονισμού της εφαρμογής του ΤΕΒΑ το Υπουργείο Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας- Γενική Γραμματεία Πρόνοιας, 2) το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού ΕΙΕΑΔ αναλαμβάνει τα καθήκοντα της Διαχειριστικής Αρχής σύμφωνα με το άρθρο 32 του κανονισμού κ.α, 3) η Αρχή Πιστοποίησης στο πλαίσιο του άρθρου 10 αναλαμβάνει τα καθήκοντα της Αρχής Πιστοποίησης, σύμφωνα με το άρθρο 33 του κανονισμού του ΤΕΒΑ, 4) Η επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου αναλαμβάνει τα καθήκοντα της Αρχής Ελέγχου, η οποία συνιστάται σύμφωνα με το άρθρο 11, 5) καθορίζονται με Κοινή Υπουργική Απόφαση των Υπουργών Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας και Ανάπτυξης και Ανταγωνιστικότητας οι διαδικασίες διαχείρισης του Επιχειρησιακού προγράμματος, 6) οι δικαιούχοι φορείς Πράξεων και οι Οργανώσεις- Εταίροι «...που θα συνεργαστούν για την υλοποίηση των « Κοινωνικών Συμπράξεων..» στην οποία προστίθεται το όνομα της οικείας Περιφερειακής Ενότητας ή άλλης περιοχής στην οποία αφορά η αντίστοιχη Πράξη» και τέλος οι διαδικασίες , τα κριτήρια και οι όροι ένταξης των ωφελούμενων, θέματα σχετικά με το καθορισμό ειδών προς διανομή ανάλογα με τις κοινωνικές συνθήκες και τις ανάγκες των ωφελούμενων, καθώς και διαδικασίες προμήθειάς τους...» (ΦΕΚ Α'265/23-12-2014)

γ) Στην αριθ. 604 (ΦΕΚ770/30-04-2015 τ. Β') Απόφαση, με την οποία ορίζεται: «το Σύστημα Διαχείρισης, Αξιολόγησης, Παρακολούθησης και Ελέγχου ενεργειών που συγχρηματοδοτούνται από το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους». Ενδεικτικά αναφέρονται: α) το άρθρο 1 βάσει του οποίου δίνονται και ισχύουν οι ορισμοί, όπως, Βασική Υλική Συνδρομή, Συνοδευτικά μέτρα, ωφελούμενοι, Κοινωνικές Συμπράξεις, Δικαιούχος, κ.α., για τα οποία θα ακολουθήσει εκτενέστερη αναφορά ανά πεδίο. Επίσης, με τη συγκεκριμένη κοινή Υπουργική Απόφαση, βάσει άρθρων 2- 29 ορίζονται:

.... το πεδίο εφαρμογής της στήριξης, οι ωφελούμενοι- τελικοί αποδέκτες, οι Αρχές Διαχείρισης, Συντονισμού και Ελέγχου, τα καθήκοντα της Διαχειριστικής Αρχής, της Αρχής Πιστοποίησης, της Αρχής Ελέγχου, επιλογή των Κοινωνικών Συμπράξεων/Πράξεων, έκδοση απόφασης ένταξης Πράξης, ανάκληση απόφασης ένταξης Πράξης, ολοκλήρωση της Πράξης ένταξης, Δικαιούχοι, Διοικητική και Επιχειρησιακή επάρκεια Δικαιούχων, υποχρεώσεις Δικαιούχων, Επιλέξιμες Ενέργειες, Επιλεξιμότητα Δαπανών, Χρηματοδότηση, Πληρωμές, Μηχανογραφικό Σύστημα, Διαδικασίες Ελέγχου, Αξιολόγηση, Ενημέρωση και Επικοινωνία, Πληροφόρηση- Δημοσιότητα, Συμπληρωματικότητα με το Ε.Κ.Τ-

Διπλή Χρηματοδότηση, Μέτρα πρόληψης και καταπολέμησης της απάτης, Τεχνική Βοήθεια, Τελικές Διατάξεις». (ΦΕΚ770/30-04-2015 τ.Β)

Στη συνέχεια, όπως αυτή τροποποιήθηκε με την αριθ. Δ23/ΟΙΚ./48512/3922/27-10-2016 «Τροποποίηση της αριθμ.604/24-4-2015 (ΦΕΚ770/Β'/30-04-2015) απόφαση των Υπουργών Ναυτιλίας και Τουρισμού και Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης» (Β'3459) και ακολούθως, όπως επίσης τροποποιήθηκε με την αριθ. Δ13/οικ./48838/2486 (ΦΕΚ 4290/τ.Β'/27-09-2018), ως προς τα άρθρα 3,4,5,18,19 και 24, τα οποία αναφέρονται στους ωφελούμενους- τελικούς αποδέκτες, τα καθήκοντα της Διαχειριστικής Αρχής, τη Χρηματοδότηση, τις Πληρωμές και την Ενημέρωση- Επικοινωνία.

δ) Στην αριθ. Δ23/οικ.23761/1507 (ΦΕΚ 1064/ τ. Β' / 05-6-2015), με την οποία προσδιορίζονται οι «Κοινωνικές Συμπράξεις για την υλοποίηση των παρεμβάσεων του ΕΠ Ι «Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής για το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους (TEBA/FEAD)». Στην Ελλάδα προσδιορίζονται πενήντα επτά (57) Κοινωνικές Συμπράξεις. (Κ.Σ. ΦΕΚ 1064/2015 Β').

ε) Στο άρθρο 88 του Ν. 3996/2011 «Αναμόρφωση του Σώματος Επιθεωρητών Εργασίας, ρυθμίσεις θεμάτων Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες Διατάξεις» (ΦΕΚ Α'170) και το από 5-6-2015 απόσπασμα 4^ο Πρακτικού του Δ.Σ. του Ε.Ι.Ε.Α.Δ της 5/6/2015 (ΑΔΑ ΨΘΓΣΟΞ7Φ-ΔΞΞ)(Οδηγός Δ.Α. Σεπτέμβριος 2019 σελ.).

στ) Στην Κοινή υπουργική απόφαση αριθ. 25576/3251/05-06-2016 (ΦΕΚ Β'1114/11-6-2015) περί «Σύστασης Αρχής Διαχείρισης του ΕΠ ΕΒΥΣ του Τ.Ε.Β.Α.», με βάση την οποία ορίζεται η σύσταση της Διαχειριστικής Αρχής στο Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού και η οποία υπάγεται στον Γενικό Γραμματέα Πρόνοιας. Η Δ.Α. αποτελείται από τέσσερις (4) Μονάδες: «Προγραμματισμού και Αξιολόγησης, Παρακολούθησης και Διαχείρισης Πράξεων, Επιτόπιων Επαληθεύσεων και Οργάνωσης- Υποστήριξης» (άρθρο 2), ενώ ασκεί τα καθήκοντα και τις αρμοδιότητες διαχείρισης του εν λόγω προγράμματος βάσει του Ευρωπαϊκού Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 223/2014.

ζ) δεδομένου, ότι η Δ.Α συστήνεται στο Ε.Ι.Ε.Α.Δ. και το προσωπικό στελεχώνεται , έπειτα από απόφαση του Δ.Σ. του Ε.Ι.Ε.Α.Δ. βάσει του άρθρου 88 του Ν. 3996/2011, όπως αυτό αναφέρθηκε παραπάνω, το πρόγραμμα βασίζεται και στην υπ. αριθ. 16905/4347/10.05.2016 (ΦΕΚ Β'1362/16-5-2016) απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης «Κανονισμός Εσωτερικής Οργάνωσης και Λειτουργίας του Εθνικού Ινστιτούτου Εργασίας και

Ανθρωπίνου Δυναμικού» (Ε.Ι.Ε.Α.Δ) (Οδηγός εφαρμογής, Σεπτέμβριος 2019). Το Ε.Ι.Ε.Α.Δ στο εξωτερικό με την επωνυμία «National Institute of Labour and Human Resources είναι Ν.Π.Ι.Δ. εποπτευόμενο από το Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, αρμόδιο για να τεκμηριώνει επιστημονικά, τις πολιτικές του Υπουργείου που σχεδιάζονται και εφαρμόζονται, εκτός αυτών της Κοινωνικής Ασφάλισης, ενώ παρέχει εξειδικευμένη υποστήριξη σε θέματα των αρμοδιοτήτων του σε εθνικό, περιφερειακό, τοπικό και κλαδικό επίπεδο, κ.α. (άρθρο 2 και 3 ΦΕΚ Β΄1362/16-5-2016)

η) Επίσης, αναφορικά με το καθορισμό των υπό ένταξη ωφελούμενων και τις προϋποθέσεις που απαιτούνται, το πρόγραμμα βασίζεται και στην υπ. αριθ.Δ23/οικ.17108/875/10.04.2017 (ΦΕΚ Β΄1474/28.04.2017) Απόφαση της Αναπληρώτριας Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης «Καθορισμός όρων και προϋποθέσεων ένταξης ωφελούμενων Επιχειρησιακού Προγράμματος « Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής για το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA/FEAD)», όπως αυτή τροποποιήθηκε με την υπ.αριθ. Δ26/13/οικ.61620/848 (ΦΕΚ Β΄4750/29-12-2017) ως προς τη παράγραφο 3 & 4 του άρθρου 1 (διαγραφή) «...σε περίπτωση διακοπής εισοδηματικής ενίσχυσης ΚΕΑ... διακόπτεται και η παροχή ΕΒΥΣ...» (άρθρο 1 ΦΕΚ Β΄4750/29-12-2017).

3.2 Σκοπός Υλοποίησης Προγράμματος

Στην Ελλάδα, όπως και σε πολλές άλλες χώρες τη περίοδο της οικονομικής κρίσης 2008-2011 , βάσει καταγεγραμμένων ερευνητικών στοιχείων παρουσιάστηκε αύξηση του ποσοστού της ακραίας φτώχειας, αλλά και του κοινωνικού αποκλεισμού. Δεδομένων των κοινωνικοοικονομικών μεταβολών ως απόρροια της κρίσης, οι συνθήκες διαβίωσης και εισοδημάτων παρουσίασαν επιδείνωση με αποτέλεσμα την ανάγκη αναζήτησης παροχών άμεσης στήριξης του πληθυσμού, που διαβιεί σε συνθήκες ακραίας φτώχειας. Σε εθνικό επίπεδο, στο πλαίσιο της Στρατηγικής «Ευρώπη 2020», τίθεται ο στόχος της προσπάθειας μείωσης του ποσοστού του πληθυσμού, που διαβιεί σε κίνδυνο φτώχειας χαρακτηριζόμενο από υλικές στερήσεις, όπως εντάσσονται σε αυτά, νοικοκυριά χωρίς εργαζόμενα μέλη κατά 450.000 και κατά 100.000 παιδιά. Η συμπληρωματική στήριξη των ομάδων πληθυσμού μέσω ευρωπαϊκών προγραμμάτων, όπως του ΤΕΒΑ με τη διανομή τροφίμων και τη στήριξή

τους σε είδη βασικής υλικής συνδρομής, μέσω του στρατηγικού σχεδιασμού ενός επιχειρησιακού προγράμματος ΕΠ Ι ΕΒΥΣ κρίθηκε ως άμεσα επιτακτική, στο πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής και ειδικότερα των κοινωνικών παροχών. (ΕΠ ΕΒΥΣ Διαμόρφωση προγράμματος ΕΠ Ι σ. 3)

Στη βάση λοιπόν των Συνθηκών Διαβίωσης και Εισοδημάτων, βάσει των στοιχείων της ΕΛΣΤΑΤ προσδιορίζεται και αξιολογείται η υλική στέρηση, η οποία καλείται να καλυφθεί από τις παροχές του εν λόγω ΕΠ Ι ΕΒΥΣ του ΤΕΒΑ. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ το 50,3% του χαρακτηριζόμενου ως *φτωχού πληθυσμού* βρίσκεται αντιμέτωπο με τη *στέρηση διατροφής*, το οποίο ποσοστό αντιπροσωπεύει περισσότερα από 450.000 νοικοκυριά, ενώ ένα μεγαλύτερο ποσοστό το οποίο ανέρχεται στο 88,4% παρουσιάζει *αδυναμία*, προκειμένου να καλύψει τις «συνήθειες ανάγκες (απόκτηση καινούργιων ρούχων, ιδιοκτησία 2 ζευγών παπουτσιών, απόκτηση ειδών προσωπικής υγιεινής και οικιακού καθαρισμού» κ.α). Ως εκ τούτου, αναφορικά με τα ερευνητικά στοιχεία, αναδεικνύεται αφενός, ως σημαντική η *στέρηση της τροφής* και αφετέρου ως επιλήψιμη η έλλειψη των ειδών προσωπικής υγιεινής και οικιακού καθαρισμού, η οποία με τη σειρά της, συνάδει με την απώλεια αξιοπρέπειας του ατόμου, αλλά και το κίνδυνο της δημόσιας υγείας. Οι προαναφερθείσες επικείμενες ανάγκες προσδιορίζουν και την προτεραιότητα της κατανομής του προϋπολογισμού του ΕΠ Ι του ΤΕΒΑ.

Ο σκοπός του ΕΠ Ι ΕΒΥΣ διαμορφώνεται βάσει των κριτηρίων, των προϋποθέσεων ένταξης του ΤΕΒΑ, αλλά σε συνέργεια των κοινωνικοοικονομικών απαιτήσεων και αναγκών σε επίπεδο εθνικής κοινωνικής πολιτικής. Και εστιάζει στην ανταπόκριση αναφορικά με τη μείωση των στερήσεων που εντοπίζονται στο φτωχό πληθυσμό, (ακραία φτώχεια), αλλά και στη συμβολή της ομαλής κοινωνικής επανένταξής του.

Αναφορικά, όμως με τους στόχους του ΤΕΒΑ μέσω του ΕΠ Ι ΕΒΥΣ αξίζει να σημειωθεί, η προσπάθεια αξιοποίησης των εθνικών συστημάτων, όπως αυτά σχεδιάστηκαν και εξακολουθούν να λειτουργούν στο πλαίσιο καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, τη περίοδο της κρίσης. Στα εν λόγω εθνικά συστήματα ανήκουν, δομές που αναφέρονται τόσο σε Μ.Κ.Ο, όσο και στη Γ.Α. ή την Εκκλησία της Ελλάδος, καθώς και η συμπληρωματική λειτουργία αυτών, μέσω δράσεων του προγράμματος. Στην πράξη η εν λόγω αξιοποίηση των εθνικών συστημάτων- δομών διαφαίνεται με την επιλογή των Δικαιούχων υλοποίησης του

προγράμματος. (Κανονισμός Επιτροπής 1020/2012 από ΕΠ ΕΒΥΣ Διαμόρφωση προγράμματος θ.δ.2.2.2 σελ.5)

3.3 Ωφελούμενοι (προφίλ)

Σύμφωνα με όσα αναφέρονται στο ΕΠ ΕΒΥΣ, ομάδα στόχος του προγράμματος θεωρούνται οι άποροι και ειδικότερα άπορες οικογένειες με παιδιά, δίνοντας έμφαση σε μονογονεϊκές και πολυμελείς, αλλά και σε άστεγους.

Ωστόσο, ο προσδιορισμός των απόρων, όπως θα διαπιστωθεί και από τη παράθεση της σχετικής νομοθεσίας παρακάτω, γίνεται σαφώς βάσει του Ευρωπαϊκού Κανονισμού για το ΤΕΒΑ, αλλά σε συνεργασία με τις αντίστοιχες εθνικές πολιτικές και στη συγκεκριμένη περίπτωση, για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Πιο συγκεκριμένα βάσει των άρθρων 2(2) & 5 (11) του Κανονισμού (ΕΕ) 223/2014 του ΤΕΒΑ,

...ως άποροι ορίζονται φυσικά πρόσωπα, άτομα ή οικογένειες, νοικοκυριά ή ομάδες τέτοιων προσώπων, των οποίων η ανάγκη για βοήθεια έχει διαπιστωθεί σύμφωνα με τα αντικειμενικά κριτήρια που θέσπισαν οι αρμόδιες εθνικές αρχές σε συνεργασία με τα αντίστοιχα ενδιαφερόμενα μέρη, αποφεύγοντας τις συγκρούσεις συμφερόντων, ή που όρισαν οι οργανώσεις-εταίροι και ενέκριναν οι εν λόγω αρμόδιες εθνικές αρχές, και που μπορούν να περιλαμβάνουν στοιχεία τα οποία να επιτρέπουν την στόχευση των απόρων σε ορισμένες γεωγραφικές περιοχές.(άρθρο 2 παρ. 2 Κανονισμός (ΕΕ)αριθ. 223/2014).

«.. η Επιτροπή και τα κράτη- μέλη εξασφαλίζουν , ότι η ισότητα μεταξύ των ανδρών και γυναικών και η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου λαμβάνονται υπόψη....στα στάδια προετοιμασίας, προγραμματισμού,καθώς και σε εκστρατείες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης...»(άρθρο 5 παρ. 11 Κανονισμός (ΕΕ)αριθ. 223/2014).

Στο πλαίσιο των οριζόμενων, βάσει των διατάξεων του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 223/2014 και σε συμφωνία αυτών με τις κείμενες ανάγκες, σε εθνικό πολιτικό επίπεδο υιοθετούνται και προσδιορίζονται θεσμικά τα εισοδηματικά και περιουσιακά κριτήρια των ωφελούμενων του ΕΠ ΕΒΥΣ για το ΤΕΒΑ για τους απόρους. Είναι άτομα που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας, όπως αυτά ορίζονται, στο άρθρο 2 (οικογένειες, ανήλικα, βρέφη, άστεγοι) και καθορίζονται βάσει των εισοδηματικών κριτηρίων, στο άρθρο 3, της αριθ. Δ23/οικ.19162/1277 Απόφασης (ΦΕΚ Β'1066/5.6.2015). Με την υπ. αριθ. Δ23/οικ./48512/3922 (ΦΕΚ 3459/27.10.2016 τ. Β') αντικαθίσταται το άρθρο 3 της υπ. αριθ.604/2015 (ΦΕΚ770/Β') ορίζοντας, ως

ωφελομένους «.. άτομα και οικογένειες που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας» και προσδιορίζονται σύμφωνα με τα προαναφερθέντα, έχοντας ως στόχο τις οικογένειες με παιδιά (μονογονεϊκές/πολυμελείς), άστεγους για τους οποίους σημειώνεται, ότι θα διενεργείται κοινωνική έρευνα από το επιστημονικό προσωπικό των Εταίρων (Δήμων).

Ακόμη, ..με απόφαση της Αν. Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, καθορίζονται τα εισοδηματικά και περιουσιακά κριτήρια επιλεξιμότητας των ωφελομένων του ΕΠ ΕΒΥΣ για το ΤΕΒΑ και η οριστική επιλογή των ωφελομένων γίνεται μετά από αίτηση του ενδιαφερόμενου κατόπιν προσκλήσεως από τον Δικαιούχο με βάση τα κριτήρια που έχουν καθοριστεί στην προαναφερόμενη Υπουργική απόφαση ανά κατηγορία παρέμβασης ή από έρευνες πεδίου των εταίρων...

Μετέπειτα, με την υπ' αριθ. Δ23/οικ.17108/875 (ΦΕΚ Β'1474/28.4.2017) βάσει του άρθρου 1, από 1/6/2017 εντάσσονται ως ωφελομένοι «...αυτοδίκαια οι εκάστοτε δικαιούχοι του Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης (ΚΕΑ) υπ. αριθ. Γ.Δ.5οικ.2961-10 (Β'128/2017) κοινή υπουργική απόφαση)», ενώ βάσει του άρθρου 3 καταργείται η υπ' αριθ. Δ23/οικ.19162/1277/27-5-2015 (Β'1066) υπουργική απόφαση « Καθορισμός εισοδηματικών και περιουσιακών κριτηρίων των ωφελομένων του Επιχειρησιακού Προγράμματος Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής για το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους (ΤΕΒΑ-FEAD)». Σύμφωνα με όσα ορίζονται στον οδηγό του προγράμματος, ωφελομένοι είναι όσοι επιλέγουν, μέσω της ειδικής ηλεκτρονικής πλατφόρμας του ΚΕΑ, να λαμβάνουν βοήθεια και από το ΕΠ ΕΒΥΣ, θεωρώντας ως ωφελομένους, όλα τα μέλη της αίτησης. Στη συνέχεια η εν λόγω απόφαση αριθ. Δ23/οικ.17108/875(ΦΕΚ Β'1474/28.4.2017), η οποία επισημαίνεται, ότι σύμφωνα με τον Οδηγό εφαρμογής του ΕΠ ΕΒΥΣ της Δ.Α. Σεπτέμβριος 2019 εφαρμόζεται για την υλοποίηση του προγράμματος, τροποποιείται ως προς τη διαγραφή των παρ. 3 & 4 του άρθρου 1, που όριζαν, «.....ότι σε περίπτωση διακοπής καταβολής του ΚΕΑ,.... διακόπτεται και η παροχή επισιτιστικής και βασικής υλικής συνδρομής μέσω του ΤΕΒΑ, με την υπ' αριθ. Δ/26/13οικ.61620/848 (ΦΕΚ 4750/29.12.2017 τ.Β').

Ακολούθως, με την υπ' αριθ. Δ13/οικ./48838/2486 (ΦΕΚ 4290/27.9.2018) αντικαθίσταται το άρθρο 3 της αριθ. 604/24-4-2015 κοινής υπουργικής απόφασης (ΦΕΚ 770 Β') για τους ωφελομένους – τελικούς αποδέκτες ως εξής:

... ωφελομένοι των δράσεων του ΕΠ του ΤΕΒΑ είναι άτομα και οικογένειες που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας... προσδιορίζονται βάσει του

Κανονισμού (ΕΕ) 223/2014 σε συνέργεια και συμφωνία με τις αντίστοιχες εθνικές πολιτικές.....με απόφαση του Υπουργού Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης καθορίζονται τα εισοδηματικά και περιουσιακά κριτήρια επιλεξιμότητας των ωφελούμενων του ΕΠ ΕΒΥΣ, το οποίο συγχρηματοδοτείται από το ΤΕΒΑ, καθώς και η διαδικασία εισόδου των ωφελούμενων στο Πρόγραμμα.

3.4 Φορείς Υλοποίησης Προγράμματος- Έργου

Αρχικά πριν προβούμε στην γραπτή αποτύπωση της εφαρμογής του Επιχειρησιακού Προγράμματος, για την οποία θα γίνει αναφορά, στην επόμενη ενότητα είναι σημαντικό να παραθέσουμε τους φορείς υλοποίησης, οι οποίοι, όπως θα μπορούσε να ειπωθεί, λόγω και των αρμοδιοτήτων τους και της άσκησης των καθηκόντων τους, συνιστούν τους νευραλγικούς παράγοντες, για την αποτελεσματική και λειτουργική εφαρμογή του.

Βάσει των θεσμικών προδιαγραφών υλοποίησης του προγράμματος, ΕΠ Ι ΕΒΥΣ του ΤΕΒΑ ως Εθνική Αρχή Συντονισμού ορίζεται η Γενική Γραμματεία Κοινωνικής Αλληλεγγύης του Υπουργείου Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης και ως Διαχειριστική Αρχή το Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (Ε.Ι.Ε.Α.Δ) (Οδηγός Εφαρμογής Σεπτέμβριος 2019). Η Εθνική Αρχή είναι αρμόδια για να ορίζει τα κριτήρια προσδιορισμού των ωφελούμενων, όπως διαπιστώνεται και στη προηγούμενη ενότητα βάσει της νομοθεσίας, στο πλαίσιο πάντα της διαβούλευσης με τους φορείς, που εμπλέκονται στη διαδικασία. Οι εταίροι που θα αναφερθούν παρακάτω είναι υπεύθυνοι για τον έλεγχο, τη τελική έγκριση, αλλά και αυτοί που μπορούν να αξιοποιήσουν τη δυνατότητα να συμπεριλάβουν ωφελούμενους που μολονότι δεν πληρούν τις προϋποθέσεις (τυπικά κριτήρια), εντούτοις αντιμετωπίζουν αδυναμία κάλυψης βασικών αναγκών. (ΕΠ ΕΒΥΣ θ. δ. Υλοποίηση σελ.9).

Η Δ.Α σύμφωνα με το άρθρο 5 της υπ' αριθ. 604 ΦΕΚ Β'770/30.4.2015 «Σύστημα Διαχείρισης, Αξιολόγησης και Ελέγχου ενεργειών που συγχρηματοδοτούνται από το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (Τ.Ε.Β.Α)» είναι αρμόδια να υποβάλλει τις ετήσιες, αλλά και τις τελικές εκθέσεις για τις οποίες θα γίνει αναφορά παρακάτω. Επίσης, ασχολείται με την επιλογή των Πράξεων, την εξασφάλιση τήρησης των κριτηρίων στα οποία θα πρέπει να εμπίπτουν, παρέχει απόφαση ένταξης στο Δικαιούχο, αναλαμβάνει τη δημοσιονομική διαχείριση και τον έλεγχο του ΕΠ, καθώς και με τις επαληθεύσεις, όπως επιτόπιες επαληθεύσεις

μεμονωμένων Πράξεων, δημοσιότητα, ενημέρωση κ.α. (άρθρο 5 ΦΕΚ Β'770/30.4.2015)

Η Αρχή Πιστοποίησης είναι η ειδική για τη κατάρτιση και υποβολή αιτήσεων πληρωμής και τη σχετική πιστοποίηση αυτών, τη πιστοποίηση πληρότητας και ειλικρίνειας των λογαριασμών, τη διασφάλιση συστήματος εγγραφής δεδομένων σε ηλεκτρονική μορφή, τη τήρηση λογαριασμών κ.α.

Η Αρχή Ελέγχου ασχολείται με τη διασφάλιση της διεξαγωγής ελέγχων αναφορικά με την ομαλή λειτουργία του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου του ΕΠ Ι κ.α. (άρθρα 6 & 7 ΦΕΚ Β'770/30.4.2015).

Αναφορικά, με τους επιλέξιμους φορείς, οι οποίοι είναι και οι Υπεύθυνοι για την υλοποίηση του έργου, αυτοί αναφέρονται ως *Κοινωνικές Συμπράξεις* (έργο, σύμβαση ή δράση). Πρόκειται, για τους Δικαιούχους φορείς Πράξεων που επιλέγονται από τη Δ.Α. του ΕΠ Ι και συμβάλλουν στην επίτευξη των στόχων του ΕΠ.(ΦΕΚ Β'770). Οι Κ.Σ. στην Ελλάδα προσδιορίζονται με την υπ' αριθ. Δ23/οικ.23761/1507 (ΦΕΚ 1064/ τ.Β' / 05-6-2015). Η Κ.Σ. ορίζεται ως « η συνέργεια των Εταίρων, η οποία κατοχυρώνεται με την συνυπογραφή του Πρωτοκόλλου Συνεργασίας, για την υλοποίηση των Πράξεων της παρ. 7 του άρθρου 2 του Κανονισμού 223/2014». Βάσει της σχετικής νομοθεσίας, οι Κ.Σ. παρατίθενται ανά Περιφέρεια και Περιφερειακή Ενότητα αναφέροντας τον Επικεφαλής Εταίρο (Περιφέρεια, Δήμος, ή Ν.Π.Δ.Δ) οποίος ορίζεται ως Δικαιούχος και ευθύνεται αναφορικά με την υλοποίηση του έργου. Ως Εταίροι μπορεί να οριστούν νομικά πρόσωπα, όπως αυτά προσδιορίζονται βάσει Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου ενεργειών, που δέχονται την χρηματοδοτική υποστήριξη από το ΤΕΒΑ και φυσικά συνυπογράφουν το πρωτόκολλο συνεργασίας.

Οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα του Δικαιούχου περιλαμβάνουν όλες τις υποχρεώσεις των Εταίρων, όπως ενημέρωση ωφελούμενων, διανομή τροφίμων και Βασικής Υλικής Συνδρομής, διενέργεια Συνοδευτικών μέτρων, ότι ορίζεται με το πρωτόκολλο συνεργασίας. Παράλληλα επιφορτίζεται με το συντονισμό των Εταίρων, τη παραλαβή και διανομή των προμηθειών στα σημεία διάθεσης, την οικονομική διαχείριση, την ενημέρωση του ΟΠΣ, την επικοινωνία και συνεργασία με την Δ.Α., τις αποκεντρωμένες προμήθειες, με τα τεχνικά δελτία Πράξης και τροποποιήσεων του και τέλος υπογράφει το αίτημα χρηματοδότησης. (Οδηγός εφαρμογής Σεπτέμβριος 2019)

Δεδομένων των προαναφερθέντων πολλών κοινών, αλλά και επιπρόσθετων αρμοδιοτήτων ανά κατηγορία, (Δικαιούχος –Εταίροι) γίνεται κατανοητό, ότι ανακύπτει η αναγκαιότητα προσεκτικού συντονισμού και στενής συνεργασίας φορέων- εταίρων,

προκειμένου να λειτουργήσει αποτελεσματικά η Κ.Σ. στη βάση εκπόνησης του συγκεκριμένου ΕΠ ΕΒΥΣ. Οι αρμοδιότητες των Φορέων υλοποίησης του συγκεκριμένου έργου, οι οποίες παρατίθενται και στην επόμενη ενότητα που πραγματεύεται την εφαρμογή του προγράμματος, παίζουν καθοριστικό ρόλο. Αξίζει να αναφερθεί, όπως θα εξετάσουμε και παρακάτω μέσω του πεδίου έρευνας, ότι η επιλογή των Εταίρων και των Δικαιούχων με βάση τα ποιοτικά κριτήρια παροχών, συνάδει με έναν από τους στόχους του ΕΠ ΕΒΥΣ, την αξιοποίηση των δομών και των οργανώσεων με συμπληρωματικό τρόπο, στο πλαίσιο επίτευξης του κεντρικού στόχου, της καταπολέμησης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. (ΕΠ ΕΒΥΣ Υλοποίηση) Ως εκ τούτου αναδεικνύεται η σπουδαιότητα της επιλογής των Δικαιούχων και Εταίρων, του προσδιορισμού των Κ.Σ., όπως αναφέρεται και στην έρευνα πεδίου παρακάτω, καθώς και η συμβολή τους, στην υλοποίηση του προγράμματος και την επίτευξη του στόχου του, μέσα από τον τρόπο λειτουργίας τους.

3.5 Εφαρμογή- Υλοποίηση (Διανομές – Συνοδευτικά Μέτρα)

Στη χώρα μας, το πρόγραμμα υλοποιείται Πανελλαδικά, μέσω του επιχειρησιακού προγράμματος επισιτιστικής και βασικής υλικής συνδρομής ΕΠ Ι ΕΒΥΣ για το ΤΕΒΑ από το 2014. Συγκεκριμένα εγκρίθηκε στις 15 Δεκεμβρίου 2014 και η συνολική περίοδος εφαρμογής του είναι από τη 1^η Ιανουαρίου 2014 έως τις 31 Δεκεμβρίου 2021, βάσει της τελευταίας νομοθετικής παράτασης. Το πρόγραμμα ακολουθεί, όλη τη σχετική διαδικασία των ΕΠ με την υποβολή των Τεχνικών Δελτίων Πράξης στο ΟΠΣ των Δικαιούχων, την υποβολή αυτών στη διαδικασία αξιολόγησης και έγκρισης έργων και εισέρχεται στη μεθοδολογία υλοποίησης, για την οποία θα γίνει αναφορά στη συγκεκριμένη ενότητα.

Έχοντας ολοκληρωθεί σε τοπικό επίπεδο, η Α' φάση υλοποίησης του ΕΠ ΕΒΥΣ δηλ. η περίοδος 2015 -2016 και διανύοντας την επόμενη σε πολλές Κ.Σ. παρατίθεται η εφαρμογή του προγράμματος εστιάζοντας στους δύο πυλώνες τις Διανομές και τα Συνοδευτικά Μέτρα.

Στην Ελλάδα βάσει της υπ' αριθ Δ23/οικ.23761/1507 (ΦΕΚ 1064/ τ.Β' / 05-6-2015) ορίζονται πενήντα επτά (57) Συμπράξεις, εκ των οποίων οι εννέα (9) αφορούν τη Περιφέρεια Αττικής, στις οποίες και θα εστιάσουμε στο πεδίο της έρευνας σε επόμενο κεφάλαιο. Μετά και το καθορισμό των εισοδηματικών και περιουσιακών κριτηρίων ένταξης των ωφελούμενων που αναφέρθηκαν παραπάνω (ΦΕΚ

1066/05.06.2015 τ.Β'), για τη χρηματοδοτική χρονικά επιλέξιμη περίοδο 2015-2016, το ποσό του προϋπολογισμού του ΕΠ ΕΒΥΣ που χρηματοδοτείται από το ΤΕΒΑ, ανερχόταν, στο ποσό των εκατό τριάντα πέντε εκατομμυρίων ευρώ (135.000.000). (ΦΕΚ Β'2205/13.10.2015), ενώ ο συνολικός προϋπολογισμός ανέρχεται στο ποσό των 330.555.921,00 € και τα ποσά κατανέμονται ανά Κοινωνική Σύμπραξη (Κ.Σ) με αντιστοιχία 640 € / άτομο για όλη την Προγραμματική περίοδο. Στη συνέχεια, βάσει του άρθρου 1, της προαναφερθείσας απόφασης, Δ23/οικ.45100/3205(ΦΕΚ Β'2205/13.10.2015), με την υπ'αριθ. Δ23/οικ.25416/1618/05.06.2015 πρόσκληση της Αναπληρώτριας Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης «κλήθηκαν οι Κ.Σ. να δημοσιεύσουν « Ανοιχτή Πρόσκληση» στους δυνητικά ωφελούμενους της οικείας Περιφερειακής Ενότητας στο πλαίσιο των δράσεων του ΕΠ ΕΒΥΣ του ΤΕΒΑ προκειμένου να υποβάλλουν αιτήσεις για συμμετοχή στο πρόγραμμα» (Ανοιχτή Πρόσκληση), Οι ωφελούμενοι και δικαιούχοι του ΚΕΑ, αφού ενημερωθούν, κατά τη συμπλήρωση της αίτησής τους για το ΚΕΑ, σήμερα οριζόμενο, ως Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα, μπορούν να επιλέξουν στο αντίστοιχο πεδίο, προκειμένου να ωφεληθούν από τον εταίρο της Κ.Σ. ΤΕΒΑ.(άρθρο 2 αριθ. Δ23/οικ.17108/875 ΦΕΚ 1474/28.4.2017τ.Β'). Οι ενστάσεις επί των αποτελεσμάτων των αιτήσεων απευθύνονται και αξιολογούνται από την Τριμελή Επιτροπή Ενστάσεων, η οποία συστήνεται στη Δ.Α του ΕΠ ΕΒΥΣ του ΤΕΒΑ- Ε.Ι.Ε.Α.Δ.

Οι Κ.Σ. επωμίζονται πλέον το ρόλο των διανομών και της υλοποίησης των Συνοδευτικών Μέτρων.

Διανομές : Βάσει του ΕΠ Ι οι διανομές αφορούν τη προσφορά τροφίμων και ειδών Βασικής Υλικής Συνδρομής στους ωφελούμενους του προγράμματος.

Οι Κ.Σ. είναι υπεύθυνες για τη διανομή των προϊόντων μέσω της διαδικασίας Κεντρικών προμηθειών, την ενημέρωση των ωφελούμενων, που υπάγονται σε αυτές, για τις διανομές που πρόκειται να διενεργηθούν, τότε αυτές θα διενεργηθούν, καθώς και για τα είδη των τροφίμων, που θα διανεμηθούν. Αξίζει να σημειωθεί, ότι η επιλογή των Εταίρων για τη συμμετοχή τους ως μέλη των Κ.Σ, ενδεικτικά, σύμφωνα με τις προδιαγραφές διαμόρφωσης του ΕΠ Ι, θα πρέπει να βασίζεται στις αρχές της διαφάνειας και της μη διάκρισης, στη δυνατότητα συμμόρφωσης των Εταίρων, Οργανώσεων με τον Ευρωπαϊκό κανονισμό για το αντίστοιχο πρόγραμμα, καθώς και στη τοπική γνώση των ωφελούμενων.

...Δυνητικοί Εταίροι- Οργανώσεις: Ν.Π.Ι.Δ με τη πιστοποίηση του Ν.2646/98 και της ΚΥΑ : Γ.Π:Π(2)/οικ.34029/22-3-2012, Καταναλωτικές Οργανώσεις (Ν.2251/94)- Μητρώο Γεν. Γραμ. Καταναλωτή του Υπουργείου Ανάπτυξης & Ανταγωνιστικότητας, Μ.Κ.Ο που εντάσσονται στο Εθνικό Πιστοποιημένο Μητρώο ή και μέλη της Ομοσπονδίας Εθελοντικών ΜΚΟ, Άτυπα κοινωνικά δίκτυα με πρωτοβουλίες και δράσεις διανομής ειδών σε απόρους σε τοπικό επίπεδο, πιστοποιημένα βάσει των διατάξεων του Ν.2646/98 και υπαγμένα στο Παρατηρητήριο Φορέων Κοινωνικής Φροντίδας και Αλληλεγγύης (Ν.4262/2014).

Από την άλλη πλευρά, οι Επικεφαλής Εταίρων- Δικαιούχοι οφείλουν να διαθέτουν διαχειριστική επάρκεια γνώσης, και οικονομική βιωσιμότητα της οργάνωσης εταίρου αναφορικά με το μέγεθος και τη διάρκεια της πράξης. «Δυνητικοί Εταίροι: Τ.Α ΟΤΑ α' και β' Βαθμού, Δημοτικά Περιφερειακά Ν.Π.Δ.Δ. ή Κοινοφελείς επιχειρήσεις, αντίστοιχες Υπηρεσίες – Φορείς Περιφερειών». Σε κάθε περίπτωση η επιλογή των Πράξεων θα πρέπει να καλύπτει το πληθυσμό των Περιφερειακών Ενοτήτων και να διαθέτει την ανάλογη εμπειρία, με δυνατότητα ευρύτητας της σύμπραξης εντός Π.Ε . Αναφορικά με τις αποκεντρωμένες προμήθειες τροφίμων και Βασικής Υλικής συνδρομής, της διανομής τους, καθώς και της υλοποίησης Συνοδευτικών μέτρων, υπεύθυνος είναι ο Δικαιούχος- Επικεφαλής Εταίρος της Κ.Σ., ο οποίος ορίζει Υπεύθυνο Υλοποίησης έργου, προκηρύσσει και προχωρά στη σύναψη συμβάσεων με αναδόχους δηλ. τους προμηθευτές των προϊόντων ή παροχών Υπηρεσιών. Ειδικότερα, σχετικά με τις προμήθειες υφίσταται ένας συνδυασμός κεντρικών και αποκεντρωμένων προμηθειών μακράς διάρκειας και φρέσκων προϊόντων αντίστοιχα, για τα οποία πρέπει να ληφθούν υπόψη, η δυνατότητα συντήρησής τους, το κόστος μεταφοράς στα σημεία διανομής, προκειμένου να τα παραλάβει ο ωφελούμενος, η διαχείριση των διαγωνισμών, ώστε να καταλήξουν στις προμήθειες και η δυνατότητα εύρεσης χώρου φύλαξης των προϊόντων που δεν διατίθενται σε κάθε διανομή (αδιάθετα προϊόντα). Σε αυτό το σημείο καλούνται να διαδραματίσουν ενεργό ρόλο οι Εταίροι και οι Οργανώσεις, οι οποίοι θα πρέπει να επιφορτιστούν με την εύρεση χώρου φύλαξης των προϊόντων με σκοπό την άμεση διανομή στους ωφελούμενους ή να μεταφέρει τα προϊόντα στους Εταίρους που πρόκειται να τα διανείμουν. Σημειώνεται, ότι η διανομή διενεργείται από τους Εταίρους προς τους ωφελούμενους σε χώρους των Εταίρων, Οργανώσεων. Η διανομή των προϊόντων προβλέπεται να πραγματοποιείται σε πακέτα ή με τη μορφή έτοιμων γευμάτων, μέσω συσσιτίων. Σε ειδικές περιπτώσεις δύναται να προσφερθούν με τη μορφή διανομής έτοιμων γευμάτων σε προσωρινές εγκαταστάσεις ή το δρόμο. (ΕΠ

ΕΒΥΣ σελ 3,4 & 11) Σε τοπικό επίπεδο διανέμονται τρόφιμα και είδη ΒΥΣ σε μορφή πακέτου.

Πρακτικά οι διανομές περιλαμβάνουν:

Τρόφιμα: «...διανέμονται τρόφιμα σε ωφελούμενους που πληρούν τις προϋποθέσεις της εκάστοτε Υπ. Απόφασης, σύμφωνα με τη μεθοδολογία που καθορίζει ο Δικαιούχος της Πράξης» (Οδηγός Εφαρμογής της Δ.Α. Σεπτέμβριος 2019 σελ.4). Αξίζει να σημειωθεί, ότι η ειδοποιός διαφορά για το ΕΠ Ι στην Ελλάδα, σε σχέση με τα ΕΠ σε άλλες χώρες της ΕΕ, είναι η δυνατότητα να παρέχει νοπιά τρόφιμα (φρέσκα) και τα πακέτα διανομής να συντίθενται από τους Δικαιούχους, ανάλογα με τις ομάδες στόχου, οι οποίες σημειώνεται, ότι μπορεί να είναι εξαιρετικά ευάλωτες (ΑμεΑ, ΡΟΜΑ κ.α) (Greece Fead operational programme I Internention Area, 2019)

Βασική Υλική Συνδρομή: «...οι ωφελούμενοι που πληρούν τις προϋποθέσεις της εκάστοτε Υπ. Απόφασης μπορούν να λάβουν είδη οικιακού καθαρισμού, είδη προσωπικής υγιεινής, ρουχισμό, βρεφικά και παιδικά είδη, σχολικά είδη κ.α, τα οποία διανέμονται σύμφωνα με τη μεθοδολογία που καθορίζει ο Δικαιούχος της Πράξης»

Συνοδευτικά μέτρα : πρόκειται για δράσεις (σεμινάρια, έντυπο υλικό ενημέρωσης κ.α) που έχουν ως σκοπό τη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού, τη κοινωνική επανένταξη, ενδυνάμωση των χρηστών του προγράμματος και τη κάλυψη των έκτακτων κοινωνικών αναγκών τους με ενεργό και βιώσιμο τρόπο. Ως επιλέξιμα αναφορικά με τη θεματολογία είναι : «η υγιεινή διατροφή, η παχυσαρκία, οι συμβουλές διαχείρισης οικογενειακού προϋπολογισμού, οι υπηρεσίες ψυχοκοινωνικής στήριξης-ενδυνάμωσης και κοινωνικής ένταξης, οι αθλητικές δραστηριότητες, τα κοινωνικά φροντιστήρια και η υλοποίηση πολιτιστικών και δημιουργικών δραστηριοτήτων απασχόλησης». (Οδηγός Εφαρμογής ΤΕΒΑ, 2019 σελ.4).

Επισημαίνεται, ότι η υλοποίησή των Συνοδευτικών μέτρων, ως προς την επιλογή του περιεχομένου και της θεματολογίας, εξαρτάται από την απόφαση των Κοινωνικών Συμπράξεων, ανάλογα με τις ανάγκες που συνάδουν με το προφίλ των ωφελούμενων. Ωστόσο, δεν έχουν καταγραφεί τα αποτελέσματα παρακολούθησής τους, μέσω μιας συγκεκριμένης μεθοδολογίας σαφούς καθορισμού, που να επιτρέπουν τη προσφυγή σε συμπεράσματα, αναφορικά με την επίτευξη του στόχου τους, που είναι η κοινωνική επανένταξη και η μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού των ωφελούμενων και τελικών αποδεκτών (Εκθεση Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου, EL 2019 Αρ. 05).

Συνοψίζοντας, δεδομένου του ύψους του εγκριθέντος ποσού προϋπολογισμού του προγράμματος, του ποσοστού του πληθυσμού, του οποίου καλείται να καλύψει τις

ανάγκες, η κάθε Περιφερειακή Ενότητα, καθώς και του τρόπου εφαρμογής του προγράμματος με πυλώνες υλοποίησης (διανομές- συνοδευτικά μέτρα), μέσω του καθοριστικού ρόλου που διαδραματίζουν οι Φορείς, Δικαιούχοι-Επικεφαλής Εταίροι και Εταίροι των Κ.Σ., ανακύπτει το ερώτημα, το οποίο εξετάζεται στο πεδίο της έρευνας στο επόμενο κεφάλαιο, εάν ο συγκεκριμένος τρόπος εφαρμογής και σχεδιασμού του προγράμματος συμβάλλει ή εμποδίζει την επίτευξη των στόχων, στο πλαίσιο αποτίμησης της μέχρι σήμερα υλοποίησής του.

3.6 Εκθέσεις αξιολόγησης παρακολούθησης του προγράμματος

Σύμφωνα με το άρθρο 3 της αριθμ. 25576/3251/05-06-2016 περί «*Σύστασης Αρχής Διαχείρισης του ΕΠ ΕΒΥΣ του Τ.Ε.Β.Α.*», οι ετήσιες τελικές εκθέσεις συντάσσονται από την Μονάδα Παρακολούθησης και Αξιολόγησης της Δ.Α., η οποία είναι αρμόδια να τις καταθέτει στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και να τις αποστέλλει στην Εθνική Αρχή Συντονισμού, με την οποία συνεργάζεται, στο πλαίσιο παρακολούθησης της εξελικτικής χρηματοοικονομικής πορείας του προγράμματος, ενώ παράλληλα εντός του πλαισίου των αρμοδιοτήτων της, ενημερώνει και πληροφορεί τους Δικαιούχους(Επικεφαλής Εταίρους). Στις προαναφερθείσες εκθέσεις περιγράφονται και παρατίθενται οι δράσεις και οι δείκτες που αφορούν την υλοποίηση του Προγράμματος. Στο πλαίσιο της συγκεκριμένης αναφοράς δίνεται η δυνατότητα στους φορείς, μέσω των απόψεων των Υπεύθυνων των Κ.Σ. αφενός μεν να αποτυπώσουν τις δυσκολίες και τα εμπόδια που συνάντησαν κατά την εφαρμογή- υλοποίηση και αφετέρου να παρουσιάσουν τις καλές πρακτικές (Οδηγός εφαρμογής ΤΕΒΑ, 2019 σελ.32).

Στο σύνολο της Ελλάδας βάσει της τελικής έκθεσης του 2019 οι αιτήσεις των ωφελούμενων ανέρχονταν στις 215.778 και τα άτομα που εξυπηρετήθηκαν, μέσω των 57 Κ.Σ., οι οποίες περιλάμβαναν άτυπα εταιρικά σχήματα με επικεφαλής Δήμους ή Περιφέρειες δραστηριοποιώντας 600 εταίρους (Μ.Κ.Ο συλλόγους κ.α), στα 428.100. Αναφορικά με τις αντίστοιχες διανομές που πραγματοποιήθηκαν από το 2016 έως και το Σεπτέμβριο του 2019 (σε τόνους), αυτές ανέρχονται σε 32.974,86 τόνους, διανέμοντας 65 διαφορετικά είδη τροφίμων, ενώ για τα προϊόντα ΒΥΣ δαπανήθηκαν 11.536.695,00 €. και διανεμήθηκαν 35 είδη. Επίσης, πραγματοποιήθηκαν 5.745.500 γεύματα σε συσσίτια. Σχετικά με τα συνοδευτικά μέτρα που υλοποιήθηκαν, οι δράσεις αφορούν Συμβουλευτική διαχείρισης οικογενειακού προϋπολογισμού, αθλητικές

δραστηριότητες, κοινωνικά φροντιστήρια, δραστηριότητες για παιδιά και ηλικιωμένους, ένταξη των ΑμεΑ κ.α

Ωστόσο, αναφορικά με τα ζητήματα που τίθενται στις εν λόγω εκθέσεις, κρίνεται σημαντικό να αναφερθούν τα αποτελέσματα, για τα έτη 2017 και 2018 που αφορούν τη Πράξη 2015-2016, βάσει των εκθέσεων των ΠΕ, στα οποία ενέχονται στοιχεία για τα οποία γίνεται διερεύνηση στο πεδίο της έρευνας. Πιο συγκεκριμένα, δίνεται σημασιολογία στις περιληπτικές αναφορές των ΠΕ της Περιφέρειας Αττικής, όπου και διενεργήθηκαν συνεντεύξεις.

Αναλυτικότερα, αναφορικά με την έκθεση αποτελεσμάτων των ενδιαφερόμενων μερών, βάσει του άρθρου 13 παρ. 2 του Κανονισμού (ΕΕ) Αριθ. 223/2014 για το έτος 2017 αναφέρονται τα ακόλουθα: Στην έκθεση της Κ.Σ. του Δυτικού Τομέα για την ίδια Πράξη, το έτος 2017 ο Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αθήνας πραγματοποίησε 8 διανομές τροφίμων από Φεβρουάριο- Δεκέμβριο 2017, με τις οποίες ολοκληρώθηκε το φυσικό αντικείμενο. Ορίστηκαν 8- 11 σημεία διανομής, ενώ με τη σύνδεση του ΤΕΒΑ με το ΚΕΑ, οι δικαιούχοι αυξήθηκαν σε ποσοστό. Η σύνδεση βάσει των αναφερόμενων στην έκθεση ανταποκρίνεται αφενός μεν σε δικαιότερη κατανομή, αφετέρου, δημιουργεί δυσκολίες ως προς ένα μακροχρόνιο σχεδιασμό. Επίσης, στη συγκεκριμένη Κ.Σ. πραγματοποιήθηκαν συνοδευτικά μέτρα.

Στο Κεντρικό Τομέα με επικεφαλής εταίρο την Περιφέρεια Αττικής, λόγω καθυστέρησης διακηρύξεων, μετά την αλλαγή νομοθετικού πλαισίου για τις δημόσιες προμήθειες, οι διανομές ξεκινούν το Δεκέμβριο του 2017 και συνεχίζονται το 2018, για την υλοποίηση της ίδιας Πράξης, ενώ και εδώ τονίζεται η αύξηση των δικαιούχων, λόγω σύνδεσης με το ΚΕΑ, η οποία επιφέρει αναλογικές διαφορές ως προς την διαθέσιμη ποσότητα.³⁵

Για το έτος 2018 αναφορικά με τα αποτελέσματα της Κ.Σ του Νοτίου Τομέα Περιφέρειας Αττικής με Επικεφαλής Εταίρο τη Περιφέρεια Αττικής, καταγράφονται 2 διανομές τροφίμων, ενώ κρίθηκε θετικό το γεγονός της σύστασης του Εθνικού Δικτύου για την υλοποίηση του έργου. Στο Κεντρικό, το Βόρειο Τομέα και στη ΠΕ Πειραιώς & Νήσων με τον ίδιο Επικεφαλής Εταίρο συνεχίστηκαν οι διανομές των τροφίμων του 2017 και πραγματοποιήθηκαν 5 διανομές ανά τομέα και 2 αναδιανομές, ενώ συνοδευτικά μέτρα δεν πραγματοποιήθηκαν. Στο Δυτικό Τομέα της Κ.Σ με

³⁵ www.teba.eiead.gr Περίληψη Ετήσιας Έκθεσης Υλοποίησης του «ΕΠ- ΕΒΥΣ για το FEAD» για το έτος 2017 (πρόσβαση στις 17/11/2020)

Επικεφαλής Εταίρο τον ΑΣΔΑ, ολοκληρώνεται το 95% του φυσικού αντικειμένου της προηγούμενης Πράξης, ενώ διεξάγεται διαγωνισμός τον Οκτώβριο του 2018 για τη Πράξη του 2018-2019 και οι διανομές αυτής ξεκινούν το Φεβρουάριο του 2019. Επίσης, πραγματοποιούνται συνοδευτικά μέτρα και το έτος 2018. Σημειώνεται, ότι σε επίπεδο Περιφέρειας και στην Κ.Σ. με Επικεφαλής Εταίρο τον Δήμο Αθηναίων πραγματοποιούνται συνοδευτικά μέτρα.³⁶

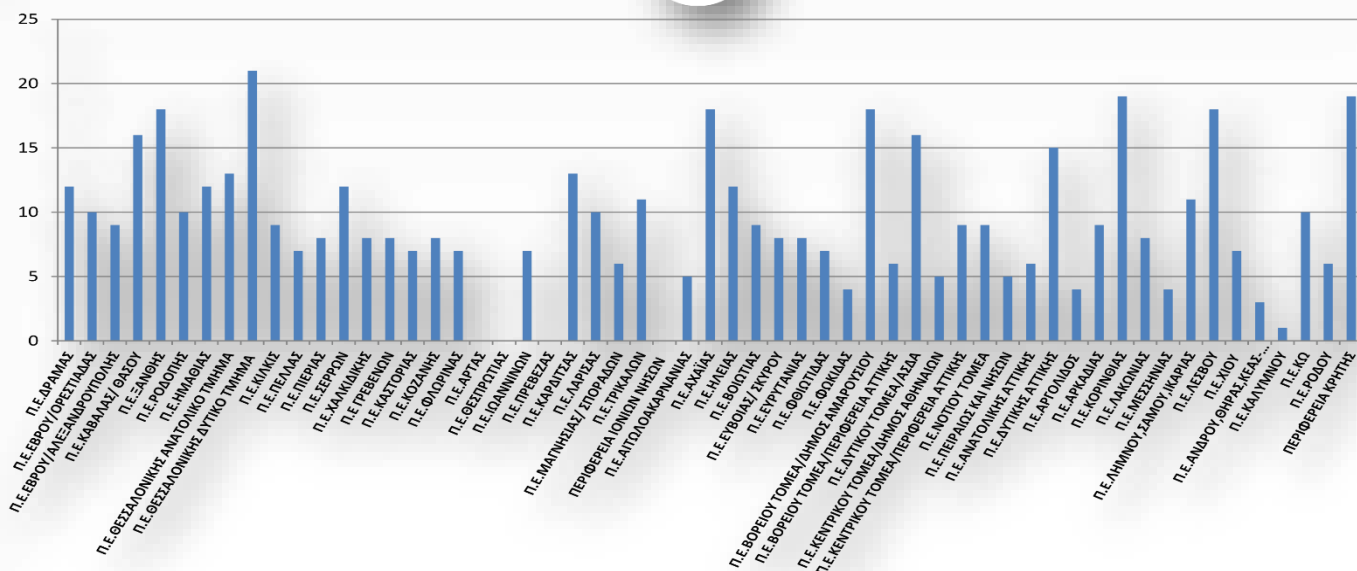
Στη συνοπτική παρουσίαση προβλημάτων στις καθυστερήσεις υλοποίησης των παραπάνω Πράξεων αναφέρονται ως προβλήματα η αλλαγή νομοθεσίας και τα θεσμικά προβλήματα διακηρύξεων, όπως η κατάργηση του ΠΔ 60/2004 και ο νέος νόμος περί προμηθειών 4412/2016 (ΦΕΚ147-08-08-2016 τεύχος Α'), ο οποίος προκάλεσε επαναδιατύπωση και επανυποβολή των Διακηρύξεων, καθυστερήσεις προκηρύξεων διακηρύξεων για τις Κ.Σ. που δεν πρόλαβαν να τις δημοσιεύσουν, αλλά και προβλήματα προσφυγών, ενστάσεων, άγονων διαγωνισμών. Επίσης, η αύξηση του Φ.Π.Α αναφορικά με τη διαχειριστική διαδικασία των Διακηρύξεων, αλλά και η καταστροφή τροφίμων. Για την τελευταία περίπτωση αναφέρεται, ότι παραληφθέντα τρόφιμα αλλοιώθηκαν ή υπήρξαν ενδείξεις αλλοίωσής τους. Η απεικόνιση των πραγματοποιηθέντων διανομών 2018-2019 δίνεται με το ακόλουθο γράφημα:

³⁶ www.teba.eiead.gr Περίληψη Ετήσιας Έκθεσης Υλοποίησης του «ΕΠ- ΕΒΥΣ για το FEAD» για το έτος 2018 (αναζητήθηκε στις 17/11/2020)

Γράφημα 1: Διανομές 2018-2019

Αριθμός διανομών 2018- 2019

13

Πηγή: Διανομές 2018-2019- Παρουσίαση – συνάντηση Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Συμπράξεων, Ε.Ι.Ε.Α.Δ Δ.Α. ΕΠ ΕΒΥΣ Λαμπριτζή, Αθήνα 17-10-2019.

Βάσει των στοιχείων που αναφέρονται στην τελική έκθεση της Δ.Α. του ΕΠ ΕΒΥΣ του ΤΕΒΑ, για το έτος 2019, η οποία λόγω συνθηκών covid-19 υπεβλήθη το Σεπτέμβριο του 2020 αναφέρονται επίσης, σχετικά προβλήματα καθυστερήσεων και προβληματισμών. Ειδικότερα, παρουσιάζονται καθυστερήσεις αναφορικά με την ολοκλήρωση των διαγωνιστικών διαδικασιών, που απορρέουν από την άσκηση προσφυγών και ένδικων μέσων και έχουν ως αποτέλεσμα πολλές φορές την ακύρωση των διαγωνισμών, μέσω των Διοικητικών Δικαστηρίων. Ενώ, εξακολουθούν να αναφέρονται περιπτώσεις αλλοίωσης τροφίμων.

Στα θετικά σημεία και τις καλές πρακτικές εντάσσονται η αναβάθμιση του λογισμικού παρακολούθησης της αποθήκης, αλλά και της πλατφόρμας παρακολούθησης συνοδευτικών μέτρων.

Παρατηρώντας τα αποτελέσματα στις τελικές εκθέσεις διακρίνεται ανισότητα στον αριθμό των πραγματοποιηθέντων διανομών ανά Κ.Σ. (ΠΕ και Δήμους ως Δικαιούχοι- επικεφαλής Εταίροι) και καθυστερήσεις προκήρυξης διαγωνισμών. Επίσης, διαπιστώνεται, ότι οι Κ.Σ. μετά τη σύνδεση με το ΚΕΑ απευθύνονται σε μεγάλο ποσοστό πληθυσμού ανάλογα με τη Περιφερειακή τους ενότητα.³⁷

Επισημαίνεται, ότι το φυσικό και οικονομικό αντικείμενο των Πράξεων του προγράμματος Κεντρικών Προμηθειών και Αποκεντρωμένων Προμηθειών μετέπειτα, οι διοικητικές δαπάνες και η παροχή συνοδευτικών μέτρων για τη περίοδο 2015-2016 έχει δεχτεί τέσσερις παρατάσεις. Βάσει της υπ' αριθ. Δ13/οικ./8036/197 (ΦΕΚ 914/τ.Β'/18.3.2019) το Φυσικό Αντικείμενο της Πράξης 2015-2016 παρατείνεται έως τις 31/12/2020 και το Οικονομικό Αντικείμενο έως τις 31/12/2023, ενώ ο προϋπολογισμός Αποκεντρωμένων Προμηθειών του Προγράμματος για τη περίοδο 2018-2019, με την υπ' αριθ. Δ13/οικ./20608/469(ΦΕΚ 1990/τ.Β'/31.5.2019) αυξάνεται κατά είκοσι εννιά εκατομμύρια εννιακόσιες τριάντα οκτώ χιλιάδες ευρώ (29.938.000,00) και ανέρχεται στο συνολικό ποσό των εκατό ενενήντα δύο εκατομμυρίων πεντακοσίων ογδόντα τριών χιλιάδων ογδόντα τεσσάρων ευρώ και ογδόντα λεπτών (192.583.084,80). Βάσει επιστολής που απεστάλη από την Ε.Ε στις 17.9.2019 και αναφέρεται στις εκθέσεις ζητείται :«να ληφθούν μέτρα για να επιταχυνθεί η δημοσιονομική εκτέλεση των προγραμμάτων, ώστε να αποφευχθεί κάθε κίνδυνος απώλειας κονδυλίων από το πρόγραμμα» Απαιτείται να δηλωθούν επιπλέον 25.000.000,00 € έως το τέλος του 2019. Είναι γεγονός, ότι στη βάση των παραπάνω καταγεγραμμένων δεδομένων κάθε έτος χάνονται εκατομμύρια τόνοι τροφίμων με σημαντικές κοινωνικοοικονομικές συνέπειες.³⁸

Στο πλαίσιο στήριξης των Κ.Σ. αναφορικά με τα προβλήματα που παρουσιάζονται, προτείνονται τεχνικά σεμινάρια, που εστιάζουν σε καλές πρακτικές διανομών τροφίμων, διαδικασίας παραλαβής, αποθήκευσης και επιμορφωτικές

³⁷ www.teba.eiead.gr Περίληψη Ετήσιας Έκθεσης Υλοποίησης του «ΕΠ- ΕΒΥΣ για το FEAD» για το έτος 2019 (αναζητήθηκε στις 17/11/2020)

³⁸ EU Platform on Food Losses and Food Waste

συναντήσεις που να διαπραγματεύονται θέματα εθελοντισμού, ανθεκτικότητας κ.α (Δ.Α. Λαμπριτζή,2019)

Στη βάση της οπτικής υλοποίησης του προγράμματος μέσω των καταγεγραμμένων καθυστερήσεων διακηρύξεων και της μετέπειτα συχνότητας πραγματοποίησης διανομών και συνοδευτικών μέτρων, αλλά και των γενικότερων προβλημάτων ανά Κ.Σ. εγείρονται ερωτήματα, αναφορικά με τον ίδιο το σχεδιασμό του προγράμματος, αλλά και των δυσκολιών ή εμποδίων στο τρόπο εφαρμογής του, ως προς την επίτευξη του γενικού στόχου του προγράμματος.

Β΄ ΜΕΡΟΣ

4. Ποιοτική διερεύνηση του σχεδιασμού και της εφαρμογής του ΕΠ- ΕΒΥΣ του ΤΕΒΑ σε τοπικό επίπεδο (Περιφέρεια Αττικής)

4.1 Μεθοδολογία έρευνας πεδίου

Μελετώντας τη παραπάνω θεωρητική ανάλυση των όρων φτώχεια και κοινωνικού αποκλεισμού, αλλά και των πολιτικών που ακολούθησαν για τη καταπολέμηση ή τη μείωση και διαχείριση των συγκεκριμένων φαινομένων, τη περίοδο της μεγάλης οικονομικής ύφεσης και λιτότητας στην Ελλάδα, όταν ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού βίωνε και εξακολουθεί να βιώνει σε συνθήκες ακραίας φτώχειας, γίνεται αντιληπτός και ο ρόλος της περίπτωσης του ΤΕΒΑ, ως πρόγραμμα άσκησης πολιτικών ανακούφισης απόρων και επίτευξης των προαναφερθέντων στόχων σε ευρωπαϊκό και τοπικό επίπεδο.

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα γίνει αναφορά στην ποιοτική έρευνα που διεξήχθη, σε τοπικό επίπεδο και συγκεκριμένα στη Περιφέρεια Αττικής, μιας από τις μεγαλύτερες Περιφέρειες της Ελλάδας, στις οποίες υλοποιείται το πρόγραμμα του ΤΕΒΑ, προκειμένου να διερευνηθούν τα εμπόδια και οι δυσκολίες, στο σχεδιασμό και την εφαρμογή του ΕΠ ΕΒΥΣ, ως προς την επίτευξη του στόχου του, τη καταπολέμηση της (ακραίας) φτώχειας και τη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού. Για τη διενέργεια της ποιοτικής έρευνας τέθηκαν ερευνητικά ερωτήματα και κρίθηκε αναγκαίο να διεξαχθεί μια έρευνα πεδίου, η οποία θα εστιάσει στις απόψεις των Υπεύθυνων Υλοποίησης έργου, οι οποίοι ορίζονται από τους Δικαιούχους των Επικεφαλής Εταίρων των Κοινωνικών Συμπράξεων, όπως αναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο αναφορικά με τον τρόπο εφαρμογής του ΕΠ ΕΒΥΣ.

Η ποιοτική διερεύνηση των απόψεων των Υπεύθυνων θα βοηθήσει στην ανάδειξη των δυσκολιών και των εμποδίων, που παρουσιάζονται κατά την υλοποίησή του, ως προς την επίτευξη του κεντρικού του σκοπού, δεδομένου, ότι ασχολούνται επισταμένως με την εφαρμογή του προγράμματος στη Περιφέρεια Αττικής. Οι Κ.Σ. ανά ΠΕ καλούνται να καλύψουν ένα μεγάλο όγκο αιτήσεων απόρων ατόμων, με στόχο τη κάλυψη των βασικών τους αναγκών σε τρόφιμα και προϊόντα βασικής υλικής συνδρομής. Επίσης, οι Υπεύθυνοι υλοποίησης έχοντας επαφή με τους συνεργαζόμενους φορείς Εταίρους της Κ.Σ., στην οποία αποτελούν μέλη, έχουν διαμορφώσει μια εμπειριστατωμένη άποψη για τη διενέργεια των συνοδευτικών μέτρων

δηλ. των δράσεων για τη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού των ωφελομένων του προγράμματος.

Σύμφωνα με τον ευρωπαϊκό Κανονισμό, το πρόγραμμα ΤΕΒΑ, το οποίο υλοποιείται μέσω του ΕΠ ΕΒΥΣ, έθεσε ως στόχο τη καταπολέμηση της φτώχειας και τη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού. Ωστόσο, πρόκειται για ένα γενικό νομικά και πολιτικά θεσμοθετημένο σκοπό και συνίσταται σε ένα ευρωπαϊκό προσανατολισμό για τα κράτη- μέλη της ΕΕ. Οι απόψεις των υπεύθυνων υλοποίησης κρίνονται ως σημαντικές δεδομένου, ότι προϋπάρχει η εμπειρία της εφαρμογής του από το 2015 στην Ελλάδα και ως εκ τούτου δύναται να ληφθούν υπόψη, ως προς την αποτίμηση της έως σήμερα υλοποίησής του.

4.2 Συμμετοχή φορέων – εταιρών στη διεξαγωγή της έρευνας

Στην Περιφέρεια Αττικής έχουν συναφθεί εννέα (9) ΚΣ με επικεφαλής Εταίρους Δήμους και τη Περιφέρεια Αττικής. Στη παρούσα έρευνα λόγω του μικρού διαθέσιμου χρονικού διαστήματος διεξαγωγής της, αλλά και των συνθηκών που προέκυψαν λόγω εμφάνισης της πανδημίας covid-19, συμπεριλαμβάνονται αποτελέσματα από επτά διενεργηθείσες συνεντεύξεις με Υπεύθυνους Υλοποίησης Έργου σε πέντε (5) ΚΣ από τις εννέα (9) της Περιφέρειας Αττικής (πηγή: Δ.Α)

Το πεδίο παρουσιάζει αξιόλογο ενδιαφέρον, καθώς το ΕΠ ΕΒΥΣ του ΤΕΒΑ υλοποιείται στη Περιφέρεια Αττικής από ένα μείγμα τύπων Κ.Σ. και απευθύνεται ως παροχή σε μεγάλο ποσοστό απόρων ατόμων, ενώ απασχολεί έναν αριθμό εργαζομένων- υπαλλήλων απαρτιζόμενο από διάφορες ειδικότητες, για την υλοποίησή του τόσο σε Δήμους, όσο και σε Περιφερειακές Ενότητες της Περιφέρειας.

Ειδικότερα, κρίθηκε ως σημαντική η συμμετοχή εργαζόμενου, ως Υπευθύνου υλοποίησης έργου- στο Δήμο Αθηναίων, για το κεντρικό τομέα της Περιφέρειας Αττικής, δεδομένου, ότι η ΚΣ περιλαμβάνει το εταιρικό σχήμα: Δήμος Αθηναίων, Δημοτικό Βρεφοκομείο Αθηνών «Δ.Β.Α.», Κέντρο Υποδοχής Και αλληλεγγύης Δήμου Αθηναίων «Κ.Υ.Α.Δ.Α.», Ι.Α. Αθηνών, Εταιρεία Κοινωνικής και Πολιτιστικής Στήριξης Παλιννοστούντων Ομογενών «Νόστος», Κοινωνική Οργάνωση Υποστήριξης Νέων «ΑΡΣΙΣ», Σωματείο «Ελληνικό Φόρουμ Προσφύγων», ΑΜΚΕ «Κοινωνία Ίσων Ευκαιριών-Equal Society», Κέντρο Γυναικείων Μελετών και Ερευνών «Διοτίμα», «PRAKSIS»-Προγράμματα Ανάπτυξης Κοινωνικής Στήριξης και Ιατρικής Συνεργασίας, Σύλλογος Κοινωνικής και Πολιτιστικής Παρέμβασης «Θρυαλλίδα»,

Διαπολιτισμικό Πρόγραμμα του ΚΕΘΕΑ «ΚΕΘΕΑ MOSAIC», Δίκτυο Αλληλεγγύης 6^{ης} Κοινότητας Το Μυρμήγκι, Παιδικά Χωριά SOS Ελλάδος, ΚΑΡΙΤΑΣ ΑΘΗΝΑΣ, ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΡΟΦΙΜΩΝ, ΠΡΟΛΗΨΙΣ, ΕΛΙΞ, Δίκτυο για Δικαιώματα του Παιδιού, ΕΑΔΑΠ – Εταιρεία αστική μη κερδοσκοπική για την Ανάπτυξη και Δημιουργική Απασχόληση των Παιδιών, Γιατροί του Κόσμου – Ελληνική Αντιπροσωπεία³⁹ και απευθύνεται σε μεγάλο αριθμό υποψήφιων ωφελούμενων. Επίσης, είναι αξιόλογο το γεγονός, ότι το εταιρικό σχήμα της Κ.Σ. περιλαμβάνει εκτός από Ν.Π.Δ.Δ. και Ν.Π.Ι.Δ. και ΜΚΟ. Ωστόσο, δεν κατέστη δυνατή η διενέργεια συνέντευξης λόγω συνθηκών covid-19.

Στη συνέχεια, κρίθηκε σκόπιμο η συμμετοχή στην έρευνα δύο εργαζόμενων ως Υπεύθυνοι υλοποίησης έργου από τη Κ.Σ. της ΠΕ Πειραιώς & Νήσων με επικεφαλής Εταίρο τη Περιφέρεια Αττικής και εταιρικό σχήμα: Περιφέρεια Αττικής, Δήμος Πειραιά, Δήμος Κερατσινίου – Δραπετσώνας, Δήμος Κορυδαλλού, Δήμος Νίκαιας-Αγ. Ι. Ρέντη, Δήμος Περάματος, Δήμος Αίγινας, Δήμος Αγκιστριού, Δήμος Κυθήρων, Δήμος Πόρου, Δήμος Σαλαμίνας, Δήμος Σπετσών, Δήμος Τροιζηνίας-Μεθάνων, Δήμος Ύδρας, Ι.Μ. Πειραιώς, Ι.Μ. Νίκαιας, ΕΛΚΕ- ΤΕΙ Αθήνας-Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, ΤΕΙ Αθήνας-Τμήμα Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής. Η Κ.Σ. επιλέχθηκε για τους λόγους, ότι το εταιρικό σχήμα περιλαμβάνει όλους τους Δήμους της ΠΕ και απευθύνεται σε μεγάλο ποσοστό αιτήσεων ωφελούμενων με διαφορετικό προφίλ ως προς τη γεωγραφική περιοχή (σημειώνεται ότι περιλαμβάνει και νησιά).

Ακολουθώς, ένας άλλος τύπος Κ.Σ που παρουσιάζει σημαντικό ενδιαφέρον για την έρευνα είναι αυτή του Δυτικού Τομέα της Περιφέρειας Αττικής και ιδιαίτερα η Κ.Σ με επικεφαλής Εταίρο τον Αναπτυξιακό Σύνδεσμο Δυτικής Αθήνας. Ο Οργανισμός συστάθηκε από τους Δήμους Δυτικής Αττικής και έχει εταιρικό σχήμα: Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αθήνας (ΑΣΔΑ)», «Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών», «Περιφέρεια Αττικής», «Ιερά Μητρόπολη Ιλίου – Αχαρνών και Πετρούπολεως», «Ιερά Μητρόπολη Νικαίας», «Ιερά Μητρόπολη Περιστερίου», «Δήμος Αγίας Βαρβάρας», «Δήμος Αγίων Αναργύρων – Καματερού», «Δήμος Αιγάλεω», «Δήμος Ιλίου», «Δήμος Περιστερίου», «Δήμος Πετρούπολης», «Δήμος Χαϊδαρίου». Η συγκεκριμένη Κ.Σ. εκτός από το μεγάλο ποσοστό αιτήσεων ωφελούμενων στους οποίους απευθύνεται παρουσιάζει ενδιαφέρον και είναι αξιόλογη η αναφορά του, γιατί απευθύνεται και σε ιδιαίτερα ευάλωτες ομάδες, όπως η ομάδα των Ρομά.

³⁹ www.teba.eiead.gr

Επίσης κρίθηκε σκόπιμο να συμπεριληφθούν και απόψεις των εργαζομένων, υπεύθυνων υλοποίησης έργου, στις Κ.Σ. του Νοτίου Τομέα και του Βόρειου Τομέα, που ανήκουν στο τύπο της Κ.Σ με Επικεφαλής Εταίρο την Περιφέρεια Αττικής, όπως η Κ.Σ με την ΠΕ Πειραιώς & Νήσων, που αναφέρθηκε παραπάνω. Οι εν λόγω Κ.Σ. επίσης, απευθύνονται σε μεγάλο ποσοστό αιτήσεων ωφελούμενων, βάσει καταγεγραμμένων στοιχείων, αλλά και οι απόψεις των υπευθύνων παρουσιάζουν ενδιαφέρον αναφορικά με το κοινωνικοοικονομικό προφίλ των εξυπηρετούμενων. Οι παραπάνω Κ.Σ. παρουσιάζουν ποικιλομορφία, εάν λάβει κανείς υπόψη του και τα εταιρικά σχήματα που αντιπροσωπεύουν.

Πιο συγκεκριμένα η Κ.Σ Νοτίου Τομέα με επικεφαλής Εταίρο τη Περιφέρεια Αττικής περιλαμβάνει τους εταίρους: ΕΕ: Περιφέρεια Αττικής, Δήμος Αγίου Δημητρίου, Δήμος Αλίμου, Δήμος Παλαιού Φαλήρου, Δήμος Γλυφάδας, Δήμος Μοσχάτου-Ταύρου, Δήμος Νέας Σμύρνης, Δήμος Ελληνικού-Αργυρούπολης, Δήμος Καλλιθέας, Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών, ΤΕΙ Αθήνας-Τμήμα Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής, ΤΕΙ Αθήνας-Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας

Ενώ, η Κ.Σ. Βορείου Τομέα με επίσης Επικεφαλής Εταίρο τη Περιφέρεια Αττικής περιλαμβάνει το εξής εταιρικό σχήμα: Περιφέρεια Αττικής- Περιφερειακή Ενότητα Βόρειου Τομέα Αθηνών, Ι.Μ. Κηφισιάς Αμαρουσίου και Ωρωπού, Δήμος Ηρακλείου Αττικής, Δήμος Νέας Ιωνίας, Δήμος Αγ. Παρασκευής, Δήμος Χαλανδρίου, Δήμος Κηφισιάς, Δήμος Βριλησίων, ΤΕΙ Αθήνας-Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας, ΤΕΙ Αθήνας-Τμήμα Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής, Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών, Ι.Μ. Νέας Ιωνίας & Φιλαδέλφειας.

Σημειώνεται, ότι αναφορικά με την επιλογή των φορέων στο μεν Βόρειο Τομέα υπάρχει άλλη μια Κ.Σ. με επικεφαλής Εταίρο το Δήμο Αμαρουσίου και στο Κεντρικό Τομέα άλλη μια, με επικεφαλής Εταίρο τη Περιφέρεια Αττικής.

Τέλος, επελέγη να διενεργηθούν συνεντεύξεις και με την ΠΕ Ανατολικής Αττικής την Κ.Σ. με Επικεφαλής Εταίρο τον Δήμο Σαρωνικού. Η επιλογή της βασίζεται στο γεγονός, ότι αποτελεί έναν διαφορετικό τύπο Κ.Σ. αναφορικά με τους δύο παραπάνω προαναφερθέντες. Η εν λόγω Κ.Σ. περιλαμβάνει το εταιρικό σχήμα: Δήμος Σαρωνικού, Δήμος Βάρης –Βούλας- Βουλιαγμένης, Δήμος Αχαρνών, Δήμος Διονύσου, Δήμος Κρωπίας, Δήμος Λαυρεωτικής, Δήμος Μαραθώνος, Δήμος Μαρκόπουλου Μεσογαίας, Δήμος Παιανίας, Δήμος Παλλήνης, Δήμος Ραφήνας- Πικερμίου, Δήμος Σπατών- Αρτέμιδος, Δήμος Ωρωπού, ΠΡΟΛΗΨΙΣ, Ι.Μ. Ιλίου Αχαρνών και Πετρούπολεως. Δεδομένων των συνθηκών (πανδημία) και τη δυσκολία

διενέργειας συνεντεύξεων με τους Υπεύθυνους στο σύνολο των Κ.Σ. σε επίπεδο Περιφέρειας Αττικής, λόγω φόρτου εργασίας, έγινε επιλογή βάσει κριτηρίων. Πιο συγκεκριμένα, προκειμένου να συμπεριληφθούν, αφενός διαφορετικοί τύποι Κ.Σ. και αφετέρου Κ.Σ. με ομάδα στόχου μεγάλο ποσοστό ωφελούμενων, συμπεριλήφθηκαν οι απόψεις των υπευθύνων υλοποίησης πέντε Κ.Σ., οι οποίες λόγω της εμπειρίας διαχείρισης, ενός προγράμματος μεγάλης εμβέλειας, κρίνονται ως αξιοσημείωτες. Επίσης, κρίθηκε ως σημαντικό, να συμπεριληφθούν στην έρευνα, διαφορετικές απόψεις σχετικά με προτάσεις για τη βελτίωση προβλημάτων και δυσκολιών εφαρμογής του προγράμματος, αλλά και προτάσεις πολιτικών αντιμετώπισης καταπολέμησης της ακραίας φτώχειας και μείωσης κοινωνικού αποκλεισμού, στο πλαίσιο της λειτουργίας των τύπων των Κ.Σ. Ακόμη είναι αξιοσημείωτο να αναφερθούν οι εμπειρίες αναφορικά με το προφίλ των ωφελούμενων και τις συνθήκες διαβίωσης, στη βάση της γεωγραφικής περιοχής. Γενικότερα, με την επιλογή των παραπάνω φορέων έγινε προσπάθεια, ώστε να αναδειχθεί η ποικιλομορφία των απόψεων, στη βάση του τύπου των Κ.Σ. υλοποίησης έργου.

Επισημαίνεται, ότι οι επτά (7) συνεντεύξεις που ακολουθούν, διενεργήθηκαν μέσω skype και viber, λόγω συνθηκών lockdown και συνθηκών τηλεργασίας. Η χρονική τους διάρκεια ανέρχεται στη μιάμιση ώρα η καθεμία και πραγματοποιήθηκαν μετά από πρόσκληση των συνεντευξιαζόμενων, με email, ώστε να ληφθεί η συναίνεσή τους για τη διεξαγωγή της συνέντευξης, καθώς και να ορισθεί ο χρόνος διεξαγωγής της, ανάλογα με τη διαθεσιμότητα των εργαζόμενων.

4.3 Ερευνητικό εργαλείο

Αναφορικά με τη διερεύνηση των ερευνητικών ερωτημάτων που τέθηκαν στη παρούσα έρευνα πεδίου, επιλέχθηκε η μέθοδος της συνέντευξης.

Σχετικά με τη διαχείριση της συνέντευξης σχεδιάστηκε ένας οδηγός με ημι-δομημένες ερωτήσεις ανοικτού τύπου, ώστε να δοθεί η ευκαιρία στους συνεντευξιαζόμενους, να τοποθετηθούν, εκθέτοντας την άποψή τους, ελεύθερα, με εστίαση στα ζητούμενα ερευνητικά ερωτήματα, τα οποία τέθηκαν ως βάση και για τα οποία αναμένονται απαντήσεις, προκειμένου να αναδειχθούν συμπεράσματα, ως προς το αντικείμενο της παρούσας εργασίας. Επίσης, όπου χρειάστηκε δόθηκαν διευκρινιστικές ερωτήσεις, προκειμένου να κατανοηθεί πλήρως από τον συνεντευξιαζόμενο το κυρίως ερώτημα και να καταγραφεί επακριβώς η απάντηση.

Είναι δεδομένο, ότι οι ερωτήσεις προσφέρουν ευελιξία στον ερευνητή και γενικότερα η συνέντευξη αποτελεί αξιόλογο εργαλείο κοινωνικής έρευνας. Στη παρούσα έρευνα πεδίου, έδωσε την ευκαιρία στους υπεύθυνους υλοποίησης του συγκεκριμένου έργου ανά Κ.Σ. να εκφέρουν την άποψή τους για καλές και κακές πρακτικές, καθώς και τη δυνατότητα της αποτίμησης του σχεδιασμού του προγράμματος σε σχέση με την εφαρμογή του, στο τύπο της Κ.Σ. που υπηρετούν. Ακόμη, δόθηκε η ευκαιρία να προτείνουν αλλαγές, προς βελτίωση της εφαρμογής του ΕΠ (ΕΠ ΕΒΥΣ- ΤΕΒΑ FEAD), για την επίτευξη του στόχου στο πλαίσιο της κοινωνικής πολιτικής αντιμετώπισης της ακραίας φτώχειας και της μείωσης του κοινωνικού αποκλεισμού.

4.4 Οδηγός Συνέντευξης και ερευνητικά ερωτήματα

Ο οδηγός της συνέντευξης σχεδιάστηκε με βάση τέσσερα ερευνητικά ερωτήματα τα οποία με τη σειρά τους βασίζονται στους τρεις πυλώνες εφαρμογής τους προγράμματος: διανομές τροφίμων και προϊόντων ΒΥΣ ,συνοδευτικά μέτρα και τύπο ΚΣ (δήμοι – ΠΕ). Οι θεματικές ενότητες – άξονες στις οποίες βασίζονται τα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα εστιάζουν στο κάτωθι περιεχόμενο:

- Πλαίσιο τρόπου διεξαγωγής διανομών τροφίμων και προϊόντων βασικής υλικής συνδρομής, ανά Κ.Σ.
- Πλαίσιο υλοποίησης συνοδευτικών μέτρων- δράσεων μείωσης κοινωνικού αποκλεισμού, ανά Κ.Σ.
- Αποτίμηση του λειτουργικού ρόλου του τύπου της Κ.Σ., με Δήμους και ΠΕ ως προς την εφαρμογή του προγράμματος
- Καλές πρακτικές εφαρμογής του προγράμματος- προτάσεις βελτίωσης και αντιμετώπισης εμποδίων ή προβλημάτων σχεδιασμού του ΕΠ, για την επίτευξη του βασικού στόχου.

Στη βάση των παραπάνω θεματικών ενοτήτων- αξόνων τέθηκαν τα παρακάτω ερευνητικά ερωτήματα.

1^ο ερευνητικό ερώτημα: Διερεύνηση του τρόπου, της συχνότητας και των ειδών που διανέμονται στις προγραμματισμένες διανομές ανά Κ.Σ σε σχέση με την επίτευξη του στόχου του προγράμματος δηλ. της κάλυψης των αναγκών των ωφελούμενων, στους οποίους απευθύνονται. Οι φορείς μέσω των υπευθύνων υλοποίησης έργου αναφέρουν τα χρονικά διαστήματα των διανομών, τα σημεία των

διανομών, τα είδη που διατίθενται, τα προβλήματα που προκύπτουν σε σχέση με την οργάνωση, όλων των παραπάνω.

2^ο ερευνητικό ερώτημα: Διερεύνηση του τρόπου, της συχνότητας (χρόνου υλοποίησης) και του περιεχομένου των συνοδευτικών μέτρων, σε σχέση με την επίτευξη του ειδικού στόχου του προγράμματος, όπως η μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού, των ωφελούμενων ομάδων. Οι υπεύθυνοι υλοποίησης αναφέρονται στα σημεία υλοποίησης, τον τρόπο συνεργασίας με τους εταίρους για την υλοποίησή τους, καθώς και για το περιεχόμενο που επιλέγεται για τις συγκεκριμένες δράσεις.

3^ο ερευνητικό ερώτημα: Διερεύνηση του ρόλου, του τύπου της Κ.Σ. (επικεφαλής Εταίροι: Δήμοι- ΠΕ) ως προς το πλαίσιο υλοποίησης του προγράμματος. Μια αποτίμηση της μέχρι τώρα εφαρμογής του, σε σχέση με τα δύο παραπάνω ερευνητικά ερωτήματα και την ανάδειξη καλών και ικανοποιητικών πρακτικών, σε αντίθεση με μη ικανοποιητικές πρακτικές. Οι φορείς εταίροι μιλούν για το συντονισμό, τη συνεργασία, την οργάνωση και την ενδοεπικοινωνία μεταξύ των εταίρων και των ωφελούμενων.

4^ο ερευνητικό ερώτημα: διενεργείται μια προσπάθεια αποτίμησης του σχεδιασμού και της εφαρμογής του προγράμματος ΕΠ ΕΒΥΣ ως προς την επίτευξη του στόχου του - προτάσεις για βελτίωση του τρόπου εφαρμογής του, στο πλαίσιο διαμόρφωσης πολιτικών αντιμετώπισης της ακραίας φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Είναι σαφές ότι το ΕΠ ΕΒΥΣ σχεδιάστηκε και εκπονήθηκε βάσει του ευρωπαϊκού κανονισμού για το ΤΕΒΑ και αποτελεί μέρος ενός ευρωπαϊκού προγράμματος κοινωνικής πολιτικής, που στοχεύει σε ένα γενικό στόχο με εξειδίκευση και προσαρμογή στις εθνικές πολιτικές του κάθε κράτους μέλους. Ως εκ τούτου, οι εμπειρίες και οι ερμηνείες των απόψεων των Υπεύθυνων υλοποίησης έργου είναι ουσιώδεις λόγω του νευραλγικού ρόλου, που διαδραματίζουν στην εφαρμογή του και έτσι θα πρέπει να συνεκτιμηθούν, σε οποιαδήποτε προσπάθεια αποτίμησης της υλοποίησης ενός επιχειρησιακού προγράμματος, σε εθνικό επίπεδο, στη συγκεκριμένη περίπτωση τοπικού επιπέδου. (Περιφέρεια Αττικής).

4.5 Επεξεργασία δεδομένων

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν μέσω της εφαρμογής skype και Viber, λόγω των συνθηκών (πανδημία covid-19) και των ληφθέντων μέτρων, (τηλεργασία, τήρηση

αποστάσεων, lockdown) βάσει των σχετικών κείμενων διατάξεων. Οι συνεντευξιαζόμενοι δέχτηκαν να κρατηθούν σημειώσεις αναφορικά με τις απαντήσεις τους και όχι ηχογράφηση ή εγγραφή video. Συναίνεσαν να παρατεθούν αποσπασματικά μέρη της συνέντευξης. Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκε κωδικοποίηση των αποσπασμάτων της συνέντευξης και μέσω της κωδικοποίησης διενεργήθηκε η αντιστοίχιση με τους πυλώνες, τα ζητήματα της κεντρικής υπόθεσης εργασίας, προκειμένου να απαντηθούν τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν, στη βάση αυτής.

4.6 Δυσκολίες- προβληματισμοί έρευνας

Αξίζει να σημειωθεί και να επισημανθεί, ότι η ποιοτική έρευνα διεξήχθη με περιορισμένο αριθμό συνεντευξιαζόμενων, λόγω των συνθηκών. Πραγματοποιήθηκαν επτά (7) συνεντεύξεις.

Ωστόσο οι εργαζόμενοι που επιλέχθηκαν απασχολούνται ως υπεύθυνοι υλοποίησης έργου και διαθέτουν ανάλογη και αξιόλογη εμπειρία ως προς την εφαρμογή και τη πρακτική διαχείριση του προγράμματος. Οι ίδιοι υπηρετούν σε ΚΣ με εταίρους που απευθύνονται σε μεγάλο ποσοστό αιτήσεων ωφελούμενων, με διαφορετικό προφίλ, λόγω γεωγραφικής περιοχής και κοινωνικού περιβάλλοντος ανά περιοχή δήμο. Επιπλέον, μολονότι πρόκειται για απόψεις και ενέχει ο « κίνδυνος» της μεροληψίας και της υποκειμενικότητας ανά Κ.Σ., η πορεία της συνέντευξης, βάση των ημι δομημένων ερωτήσεων, καθώς και των συμπληρωματικών διευκρινιστικών αυτών, οδήγησε αφενός μεν, στην απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων και αφετέρου στην αποτίμηση, αναφορικά με την εφαρμογή του προγράμματος ανά Κ.Σ. Επίσης, οδήγησε στην ανάδειξη καλών πρακτικών, αλλά και στην παράθεση προτάσεων προς βελτίωση άσκησης προγραμμάτων πολιτικών που εντάσσονται στο πλαίσιο καταπολέμησης της ακραίας φτώχειας και της μείωσης του κοινωνικού αποκλεισμού.

5. Ανάλυση Αποτελεσμάτων

Σύμφωνα με τον οδηγό της συνέντευξης, που παρατίθεται στο παράρτημα, ο οποίος περιλαμβάνει μια σειρά ερωτήσεων, βάσει των τεσσάρων ερευνητικών ερωτημάτων, που τέθηκαν, ώστε να διερευνηθούν οι τέσσερις θεματικές ενότητες- άξονες του προγράμματος και έπειτα από την ανάλυση των αποτελεσμάτων, προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα.

5.1 Πρώτη θεματική ενότητα –άξονας: Διανομές -πλαίσιο οργάνωσης και σχεδιασμού

Αναφορικά με τη διερεύνηση του τρόπου, της συχνότητας και των ειδών παρεχόμενων τροφίμων των προγραμματισμένων διανομών σε σχέση με την επίτευξη του στόχου του προγράμματος δηλ. της αποτίμησης αυτού ως προς την κάλυψη των αναγκών των ωφελούμενων, στους οποίους απευθύνονται, διαπιστώνονται τα ακόλουθα:

Οι υπεύθυνοι υλοποίησης έργου των Κ.Σ. με τους οποίους διενεργήθηκαν οι συνεντεύξεις, αναφέρονται στα χρονικά διαστήματα των διανομών (συχνότητα- αριθμός διανομών), αριθμό αιτήσεων, που πρέπει να καλύψουν, τα σημεία των διανομών, τα είδη που διατίθενται, το προφίλ των ωφελούμενων και τα προβλήματά τους, οι δυσκολίες, που προκύπτουν σε σχέση με την οργάνωση και το συντονισμό με τους υπόλοιπους εταίρους.

Οι εργαζόμενοι, ως υπεύθυνοι υλοποίησης των Κ.Σ. με επικεφαλής εταίρο τη Περιφέρεια Αττικής, όπως ο Βόρειος τομέας, ο Νότιος τομέας, ο τομέας Πειραιώς & Νήσων αναφέρουν προβλήματα που σχετίζονται με την συχνότητα, καθώς και την οργάνωση ή το συντονισμό των διανομών. Ειδικότερα, η ΠΕ Βορείου Τομέα συνεργαζόμενη με άλλους 8 εταίρους Δήμους, την Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών και τη Ι.Μ Ν. Ιωνίας & Φιλαδέλφειας και καλούμενος να καλύψει περίπου 3500 αιτήσεις ωφελούμενων, ανέφερε, ότι με βάση τις αιτήσεις, θα πρέπει να οργανώσει αρκετές διανομές που περιλαμβάνουν μονομελείς και πολυμελείς οικογένειες. Για τις συγκεκριμένες διανομές ειπώθηκε ότι: *ορίζονται 7 σημεία στους εταίρους δήμους και ως εκ τούτου δημιουργούνται «ουρές»*. Ωστόσο, επειδή οι διανομές εξαρτώνται από την πορεία της σύναψης συμβάσεων προμηθειών σε κεντρικό επίπεδο (Περιφέρεια Αττικής, Νόμιμος εκπρόσωπος- Δικαιούχος), *η καθυστέρηση σύναψης αυτών οδηγούν στην μη συχνή υλοποίηση των διανομών για την περίοδο 2015-2016. Δεν υλοποιούνται*

συχνά και κατά το ίδιο χρονικό διάστημα με τις υπόλοιπες Κ.Σ. στην Αττική. Οι συμβάσεις καθυστερούν, πολλές φορές σε κεντρικό επίπεδο, λόγω δικαστικών αποφάσεων. Στο σύνολο των 4 Κ.Σ. με Δικαιούχο τη Περιφέρεια Αττικής δεν διοργανώνονται συχνά. Για παράδειγμα το έτος 2019-2020 διοργανώθηκαν 2 διανομές, ενώ σύμφωνα με όσα ανέφερε εργαζόμενος στο πρόγραμμα, για να πετύχει ο στόχος του προγράμματος και να καλυφθούν οι ανάγκες στα τρόφιμα, θα πρέπει να πραγματοποιούνται κάθε μήνα. Στην αναφορά προβλημάτων και εμποδίων ή την αναζήτηση των αιτιογενών παραγόντων που οδηγούν στη μη συχνή υλοποίηση των διανομών ειπώθηκε, ότι το τελευταίο χρόνο αναφέρονται διαμαρτυρίες από τους ωφελούμενους, όπως: γιατί σε άλλους δήμους γίνονται διανομές και σε εμάς όχι. Επίσης, αναφέρονται δυσκολίες συντονισμού σε κεντρικό επίπεδο, (σύναψη συμβάσεων με ανάδοχο, για προμηθευτές, εύρεση χώρων αποθήκευσης τροφίμων κ.α), προκειμένου να γίνουν διανομές και στις 4 Κ.Σ. Με την τωρινή σύναψη σύμβασης για μια κεντρική αποθήκη φιλοδοξούν να λυθούν τα προ υπάρχοντα προβλήματα. Ακόμη, σχετικά με την υλοποίηση των διανομών απαιτείται συνεργασία με τους εταίρους δήμους που υλοποιείται το ΤΕΒΑ, προκειμένου να μην υπάρξουν προβλήματα και «φασαρίες» στα σημεία που έχουν ορίσει οι εταίροι. Δεν επαρκούν για το σύνολο του κόσμου. Αναφορικά, με τη κάλυψη των αιτήσεων, ειπώθηκε ότι: καλούμαστε να καλύψουμε 3500 αιτήσεις, ενώ κάθε φορά από τις αιτήσεις υπολείπεται το 20-30%.....Οι περισσότεροι ντρέπονται, δεν θέλουν να στηθούν στην «ουρά», για τρόφιμα. Στη συζήτηση, σχετικά, με το προφίλ των εξυπηρετούμενων δηλώνεται ότι είναι άπορα άτομα, αλλά αμφιβάλλουν σχετικά με την καταλληλότητα των κριτηρίων για την επιλογή των ωφελούμενων. Μερικές φορές σε διανομές τυχαίνει να εμφανίζονται άτομα, που ίσως δεν έχουν τόση ανάγκη. Παρατηρώ και προνομιούχους και φτωχούς. Δεν μπορούμε να δώσουμε σε πάμφτωχη οικογένεια. Πιθανότατα όμως, εφόσον δίνεται με το ΚΕΑ, να μην υπάρχει επαρκές εισόδημα. Ως προς τα είδη τροφίμων που διανέμονται, αναφέρθηκε ότι, τα είδη που δίνονται είναι στάνταρντ (λάδι, ξηρά τρόφιμα και νωπά), υπάρχει πληθώρα επιλογών βάσει του σχεδιασμού του επιχειρησιακού προγράμματος, αλλά το πότε θα δοθούν στις οικογένειες, πως και σε τι ποσότητα αποφασίζεται από τους Υπεύθυνους υλοποίησης των ΠΕ από κοινού, ανάλογα με τις ανάγκες των ωφελούμενων της Περιφερειακής τους Ενότητας (μονομελείς- πολυμελείς οικογένειες). Οι ανάγκες δηλώνονται και από τους εταιρικούς δήμους.

Ως αιτιολογικός παράγοντας για τη μη τακτικές διανομές και για τις δυσκολίες ως προς την υλοποίησή τους, πρωτίστως αναφέρθηκε, ο ίδιος ο σχεδιασμός και η δομή του προγράμματος και μετέπειτα η ανάγκη καλύτερης οργάνωσης και καλύτερου συντονισμού φορέων- εταίρων ΠΕ και δήμων. *Το πρόγραμμα είναι έτσι σχεδιασμένο. Δεν μπορούμε να κάνουμε διαφορετικά.* Επισημάνθηκε, η ανάγκη για συντονισμό και περιορισμό της γραφειοκρατικής καθυστέρησης, στη σύναψη συμβάσεων με την *Οικονομική Δ/ση διαχείρισης του προγράμματος.*

Η ΠΕ Νοτίου Τομέα της Περιφέρειας εντασσόμενη στον ίδιο τύπο Κ.Σ. συνεργαζόμενη με 8 Δήμους και την Ι. Α.Α. και έχοντας να καλύψει περίπου 3500 αιτήσεις σε οριζόμενα από τους δήμους εταίρους 9 σημεία διανομών, αναφέρει τα ίδια προβλήματα και τις ίδιες περίπου δυσκολίες. Πιο συγκεκριμένα, εργαζόμενη που ρωτήθηκε αναγνωρίζει τη σημασία της ύπαρξης καλής συνεργασίας με τις Υπηρεσίες Κοινωνικής Μέριμνας των Δήμων, προκειμένου να πραγματοποιηθούν οι διανομές. Ωστόσο, αναφέρθηκε ότι: *δεν οργανώνονται συχνά διανομές, λόγω καθυστερήσεων και εμπλοκής πολλών φορέων. Ο κόσμος εξαγριώνεται. Σημαντικό ρόλο για τη καθυστέρηση, παίζει η γραφειοκρατία ή λόγω πολιτικών γεγονότων π.χ. καθυστέρηση λόγω αλλαγής ηγεσίας.* Σχετικά με τη συχνότητα και την επάρκειά τους για να καλύψουν ανάγκες των ωφελούμενων ειπώθηκε, ότι *η συχνότητα των διανομών δεν είναι επαρκής. Ο κόσμος δεν επιλέγει το ΤΕΒΑ γιατί δεν υλοποιείται με τακτική συχνότητα. Οι ωφελούμενοι επιλέγουν το Κοινωνικό Παντοπωλείο που εντάσσεται σε μόνιμη παροχή του Δήμου.* Σχετικά με την κάλυψη των αναγκών ειπώθηκε, ότι η συχνή και τακτική παροχή τροφίμων καλύπτει τις ανάγκες π.χ. κάθε 2 μήνες. Ωστόσο, υπάρχει έντονος προβληματισμός με τον συνωστισμό στην παραλαβή τροφίμων. *Δεν θέλουν να στέκονται στην ουρά, για να πάρουν τρόφιμα. Από την άλλη δέχομαι τηλεφωνήματα με παράπονα του τύπου : μας έχετε ξεχάσει, μας κοροϊδεύετε;* Καταγράφονται αντιδράσεις και παράπονα, ενώ η ομάδα των ηλικιωμένων ωφελούμενων απογοητεύεται. Το προφίλ των ωφελούμενων είναι μονομελείς και πολυμελείς άπορες οικογένειες, οι οποίες ωστόσο, λόγω μη συχνής διενέργειας διανομών, δεν παίρνουν αρκετά συχνά τρόφιμα. Ως προς τα είδη δεν αναφέρεται έλλειψη. Τα είδη που μπορούν να παρασχεθούν είναι πολλά (ξηρά, νωπά τρόφιμα, καθαριστικά, βρεφικά είδη κ.α). Ως υπεύθυνοι ορίζουν τη ποιότητα και τη ποσότητα των τροφίμων, που θα παραλάβουν οι ωφελούμενοι, αναλογικά με τον εγκεκριμένο προϋπολογισμό προμηθειών. Κυρίως δημιουργούνται προβλήματα ως προς τη συχνότητα και τον τρόπο υλοποίησης των διανομών. Θεωρείται από την εργαζόμενη, ότι: *οι συχνές διανομές με διαφορετικό*

τρόπο υλοποίησης, θα οδηγούσαν στον περιορισμό και την εξάλειψη του συνωστισμού». Επίσης, οι ωφελούμενοι με ένα διαφορετικό τρόπο υλοποίησης, δε θα ένιωθαν μειονεκτικά και οι ανάγκες τους θα καλύπτονταν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Ο σχεδιασμός του προγράμματος είναι εκείνος, που δημιουργεί προβλήματα και δυσκολίες, τις οποίες οι υπεύθυνοι υλοποίησης, καλούνται να αντιμετωπίσουν.

Η ΠΕ Πειραιώς & Νήσων εντασσόμενη επίσης, στον ίδιο τύπο Κ.Σ. συνεργαζόμενη με 13 Δήμους και την Ι.Μ. Πειραιώς και Νίκαιας και έχοντας να καλύψει περίπου 10000 αιτήσεις ωφελούμενων αναφέρει μέσω εργαζομένων στο πρόγραμμα, τους ίδιους προβληματισμούς αναφορικά με τις διανομές, τη συχνότητα, τον τρόπο που διοργανώνονται, τα εμπόδια, τα είδη και τις αιτίες των δυσκολιών. Πιο συγκεκριμένα, κατά την άποψη εργαζομένων απαιτείται καλύτερος συντονισμός σε κεντρικό επίπεδο και καλύτερη συνεργασία με τους Δήμους εταίρους, ως προς τον προσδιορισμό των σημείων διανομών, τη τήρηση των προδιαγραφών. Εκείνοι γνωρίζουν καλύτερα τους ωφελούμενους. Μπορούν να οργανώσουν καλύτερα τις διανομές, για να μην δημιουργείται συνωστισμός, γιατί γνωρίζουν τους χώρους τους και τη χωρητικότητα των σημείων διανομών». Ως προς τις δυσκολίες και τους προβληματισμούς του χρόνου υλοποίησης των διανομών σημειώνεται μια χαρακτηριστική φράση της οποίας γίνονται αποδέκτες από μέρους των ωφελούμενων. «Δηλ επειδή αρρώστησα ή δεν μπόρεσα να έρθω στο σημείο διανομής, εκείνη την ημέρα για να πάρω τα τρόφιμα, τα χάνω; Μπορείτε να πείτε στους υπεύθυνους στο δήμο εάν μπορώ να τα πάρω άλλη ημέρα;» Σχετικά με το προφίλ των ωφελούμενων, απευθύνονται σε μεγαλύτερο ποσοστό άπορων ατόμων, έναντι των άλλων Κ.Σ. και απαιτούνται περισσότερες και πιο συχνές διανομές, προκειμένου να καλυφθούν οι ανάγκες των ανθρώπων σε τρόφιμα. Μέχρι, σήμερα για το τελευταίο έτος έχουν πραγματοποιηθεί 2 διανομές σε συνέχεια της υλοποίησης της περιόδου 2015-2016, σε 13 οριζόμενα σημεία σε 13 Δήμους της ΠΕ. Δεν έχουν πραγματοποιηθεί διανομές εδώ και αρκετό διάστημα. Οι δήμοι με τους οποίους συνεργάζονται απευθύνονται σε μεγάλο ποσοστό ατόμων με χαμηλό κοινωνικοοικονομικό επίπεδο και υπάρχει πάντα ανάγκη για περισσότερες παροχές είτε σε συχνότητα είτε σε είδη. Όταν οι διανομές δεν πραγματοποιούνται με τα προ υπάρχοντα προϊόντα προκύπτει δυσαρέσκεια και διαμαρτυρίες από μέρους των ωφελούμενων. Επίσης, στη συγκεκριμένη ΠΕ εντάσσονται και τα νησιά που παρουσιάζουν δυσκολίες πρόσβασης και υλοποίησης των διανομών, των οποίων η διοργάνωση, αποτελεί ευθύνη της ΠΕ. Ειδικότερα αναφέρθηκαν: δυσκολίες διανομής των νωπών τροφίμων, ως προς τη φύλαξη των τροφίμων, την εύρεση αποθηκευτικού

χώρου κ.α. Στην δήλωση προβλημάτων υλοποίησης των διανομών αναφέρθηκε ως αιτία, η ίδια η δομή του προγράμματος, καθώς και η γεωγραφική θέση κάποιων περιοχών, στις οποίες διαμένουν οι ωφελούμενοι, όπως τα νησιά. Επίσης, έχει παρατηρηθεί, βάσει πρότερης εμπειρίας διανομών, από τους ανθρώπους που εργάζονται στο πρόγραμμα σε νησιωτικούς δήμους- εταίρους, ότι: λόγω της μικρής κοινωνίας, αρκετοί ωφελούμενοι, επιλέγουν να μην παίρνουν τρόφιμα από το πρόγραμμα, λόγω στιγματισμού. Σε πολλές περιοχές –νησιά, οι Δήμοι φαίνεται να καλύπτουν τις ανάγκες των ωφελούμενων.

Μια διαφορετικού τύπου Κ.Σ. είναι αυτή του Δυτικού Τομέα Αττικής με Επικεφαλής Εταίρων τον Αναπτυξιακό Σύνδεσμο Δυτικής Αθήνας. Όπως ανέφερε εργαζόμενη για το πρόγραμμα ΕΠ ΕΒΥΣ του ΤΕΒΑ, ο ΑΣΔΑ ασχολείται με θέματα διαδημοτικής απασχόλησης και έχει συσταθεί με αποφάσεις των Δήμων, ενώ χρηματοδοτείται κατά ένα ποσοστό από τους ίδιους τους Δήμους και τα ΕΠ. Αξιοσημείωτη, είναι η αναφορά που έγινε από την εργαζόμενη σχετικά με το ζήτημα των διανομών του ΤΕΒΑ. Ειδικότερα δήλωσε, ότι οι διανομές πραγματοποιούνται με σταθερή συχνότητα κατά τακτά χρονικά διαστήματα και συγκεκριμένα κάθε μήνα. Οι διανομές οργανώνονται στα σημεία των εταίρων, σημεία διανομής. Κάθε μήνα πραγματοποιούνται διανομές με τρόφιμα και προϊόντα ΕΒΥΣ., ενώ ζητείται από τον ανάδοχο αντίστοιχη ποσότητα για κάθε διανομή, ώστε να υπάρχει αντιστοιχία με τις παραλαβές. Τα διοικητικά θέματα έχουν ανατεθεί σε εξωτερικό συνεργάτη και ο ανάδοχος ασχολείται με τη ροή των διανομών. Ο εταίρος- δήμος ασχολείται με τη ταυτοποίηση των ωφελούμενων και τη συνοδεία του ωφελούμενου μέχρι το τέλος της διανομής. Από το 2018-2019 έχουν διενεργηθεί στο πλαίσιο υλοποίησης του προγράμματος με τη συγκεκριμένη Κ.Σ., 15 διανομές. Σε κάθε διανομή απευθύνονται σε όλους τους εταίρους και όλους τους ωφελούμενους. Κάθε δήμος μπορεί να υλοποιεί μέχρι 2 μέρες διανομές το μήνα π.χ. κάθε 15 ημερο, ενώ τα σημεία διανομών είναι επαρκή. Για περίπου 7500 αιτήσεις ωφελούμενων πραγματοποιούνται 10 με 11 διανομές το χρόνο και πάλι όμως αναφέρεται ότι δεν καλύπτουν τις ανάγκες, αλλά είναι βοηθητικές. Ως προς τα τρόφιμα δίνονται ξηρά νωπά τρόφιμα, προϊόντα ΕΒΥΣ και σχολικά είδη για έως και 17 ετών μια φορά το χρόνο. Απευθύνονται σε όλους τους ωφελούμενους κάθε μήνα και σε όλους τους εταίρους δήμους, ενώ περιλαμβάνουν και ευάλωτες ομάδες, όπως Ρομά.

Η ποσότητα και η διανομή τροφίμων γίνεται βάση πρόβλεψης και μελέτης των αναγκών, μέσω διάθεσης ερωτηματολογίων. Τα τρόφιμα που διανέμονται

επαναπροσδιορίζονται, σε συνεργασία με τους δήμους και τους ωφελούμενους. Καταγράφεται επαφή με τους Δήμους και τους ωφελούμενους σε συνεργασία με υγιεινολόγους. Δίνεται ερωτηματολόγιο στους ωφελούμενους, ώστε να διερευνηθούν οι ανάγκες για το είδος των τροφίμων που θα διανέμεται σε κάθε διανομή. Οι ωφελούμενοι είναι πιο κοντά στους δήμους και όχι στον ΑΣΔΑ, γι' αυτό και υπάρχει πολύ καλή συνεργασία με τις κοινωνικές υπηρεσίες των δήμων εταίρων. Έτσι ο κόσμος είναι ικανοποιημένος, ενώ προσπαθούμε να μην αισθανόμαστε ότι κάνουμε αγαθοεργία. Δεν θέλουμε το συνωστισμό, επιθυμούμε αξιοπρέπεια. Στη διάρκεια της συζήτησης που ακολούθησε για τους παράγοντες που συντέλεσαν στην επίτευξη συχνών διανομών και την περαιτέρω κάλυψη των αναγκών των ωφελούμενων σε τρόφιμα, αναφέρεται ότι: εκ των πραγμάτων το πρόγραμμα έχει σχεδιαστεί με αυτό τον τρόπο (κατά τόπους διανομές τροφίμων), οπότε η συσσώρευση των ωφελούμενων στα σημεία διανομών είναι αναπόφευκτη. Ωστόσο, ως υπεύθυνοι υλοποίησης προσπαθούν να την περιορίσουν και να καλύψουν όλους τους ωφελούμενους, μέσω ενός καλού συντονισμού και πολύ καλής συνεργασίας με τους δήμους εταίρους, γιατί εκείνοι γνωρίζουν πολύ καλά το προφίλ των εξυπηρετούμενων πολιτών. Ο ΑΣΔΑ αποτελεί «παιδί των Δήμων». Υπάρχει υπόβαθρο προηγούμενης καλής συνεργασίας.

Από τη πλευρά του τομέα Ανατολικής Αττικής, επίσης ένας διαφορετικός τύπος Κ.Σ. με Επικεφαλής Εταίρων, το Δήμο Σαρωνικού σχετικά με την υλοποίηση των διανομών αναφέρεται, βάσει της συνέντευξης με δύο εργαζόμενους, υπεύθυνους υλοποίησης του ΕΠ ΕΒΥΣ, ότι απευθύνονται στη κάλυψη περίπου 9.000 αιτήσεων. Οι διανομές πραγματοποιούνται σε 13 σημεία, όσοι είναι και οι Δήμοι με τους οποίους συνεργάζονται. Υπάρχει σύμβαση με ένα Ανάδοχο Προμηθευτή, ο οποίος διαθέτει μια αποθήκη και διοργανώνουν τις διανομές βάση της συνεργασίας μαζί με τον ίδιο και τους εταίρους. Βάσει της εμπειρίας τους: τα σημεία είναι επαρκή, αλλά είναι δύσκολες οι προδιαγραφές που έχουν οριστεί από το πρόγραμμα, ώστε να τις πληρούν οι Δήμοι (κλειστά με δυνατότητα internet, κ.α) π.χ. στο Μενίδι υλοποιείται το 55% του προγράμματος και είναι δύσκολο να βρεθούν ανάλογοι χώροι. Το αποτέλεσμα να δημιουργείται συνωστισμός. Οι διανομές πραγματοποιούνται κάθε 2 μήνες με ξηρά και νωπά τρόφιμα και προϊόντα ΒΥΣ, ανάλογα με τον προϋπολογισμό και τις ανάγκες του προγράμματος. Αναφορικά με τα είδη, τα οποία είναι μια στάνταρντ λίστα, επιλέγεται από τους ίδιους η ποσότητα και το είδος. Η ποσότητα δίνεται αναλογικά με τον αριθμό των μελών των οικογενειών. Σε κάθε διανομή δίνονται τρόφιμα σε όλους τους εξυπηρετούμενους, σε όλους τους δήμους- εταίρους. Υπάρχει συνεργασία με κάποιο

εξωτερικό συνεργάτη, στον οποίο δηλώνονται οι ανάγκες. Δεν αναφέρονται εξαιρέσεις σε κάθε διαμονή. Με τον ίδιο τρόπο υλοποιούνται οι αναδιανομές σε (μονομελείς και πολυμελείς) οικογένειες. Σε συνθήκες covid-19 πραγματοποιήθηκαν διανομές κατ' οίκον σε συνεργασία με εθελοντικές οργανώσεις, περίπου σε 420 οικογένειες. Η άποψή τους αναφορικά με τη κάλυψη των αναγκών είναι θετική, αλλά αναφέρουν ότι: αυτές μεταβάλλονται αναλογικά με τις απαιτήσεις. Ενώ στην συζήτηση για τα προβλήματα και τις δυσκολίες των διανομών δηλώθηκε η δομή του προγράμματος, καθώς και η δυσκολία πρόσβασης κάποιων ομάδων. Κάποιοι άνθρωποι αισθάνονται άσχημα να περιμένουν στην «σειρά» για τρόφιμα, νιώθουν ντροπή, γιατί ξαφνικά εκεί που είχαν τις επιχειρήσεις τους και τη δουλειά τους, βρίσκονται στη δυσάρεστη θέση να ζητούν τρόφιμα. Το πρόγραμμα έχει σχεδιαστεί έτσι, εμείς προσπαθούμε, όσο μπορούμε να δούμε τις δυσκολίες, ανά ομάδα και ώρα. Ως παράδειγμα αναφέρθηκε ότι: στο Μενίδι υπάρχουν παράπονα για την απόσταση του σημείου διαμονής. Επίσης, έγινε αναφορά στη δυσκολία της οργάνωσης και του συντονισμού, γιατί απαιτείται προσωπικό, ώστε να επιτευχθεί καλύτερη οργάνωση με τους υπόλοιπους δήμους εταίρους.

5.2 Δεύτερη θεματική ενότητα –άξονας: Συνοδευτικά Μέτρα -πλαίσιο οργάνωσης και σχεδιασμού

Ως προς τα συνοδευτικά μέτρα, το περιεχόμενο και τον τρόπο υλοποίησής τους οι υπεύθυνοι υλοποίησης των Κ.Σ. που ρωτήθηκαν για το θέμα ανέφεραν, ότι υιοθετούν τις παρακάτω δράσεις:

Οι Κ.Σ. με Επικεφαλής Εταίρων τη Περιφέρεια Αττικής, μέσω των εργαζομένων στο πρόγραμμα δήλωσαν, ότι ακόμη δεν έχουν προβεί στην υλοποίηση των συνοδευτικών προγραμμάτων. Πιο συγκεκριμένα, εργαζόμενος στο Βόρειο Τομέα δήλωσε, ότι ο σκοπός τους ενέχει χαρακτήρα κοινωνικό. *Μολονότι, έχουν υποβληθεί προτάσεις για την υλοποίηση συνοδευτικών μέτρων, στο τομέα μας για παράδειγμα θεατρικά δρώμενα κοινωνικού χαρακτήρα, εντούτοις δεν προχώρησε η υλοποίησή τους. Θεωρήθηκε ότι θα πρέπει να υλοποιηθούν σε κεντρικό επίπεδο. Επισημαίνεται, ότι ειπώθηκε να διενεργηθούν δραστηριότητες με ουσιαστικό χαρακτήρα. Ως προς το περιεχόμενο θεωρήθηκε, ότι θα πρέπει να εντάξουν σεμινάρια για ειδικές ομάδες, κοινωνικά φροντιστήρια, εργαστήρια, δεξιότητες για την εύρεση εργασίας. Αναφορικά με τη συζήτηση εάν καλύπτονται οι ανάγκες των ωφελούμενων και αν υπάρχει ανταπόκριση σε αυτά, ειπώθηκε ότι: εφόσον δεν έχουν υλοποιηθεί συνοδευτικές δράσεις*

στην Κ.Σ. είναι δύσκολο να κριθεί τι είναι ωφέλιμο και τι όχι. Ωστόσο, αναφέρθηκε ότι οι ωφελούμενοι ανταποκρίνονται, με την προϋπόθεση της ενημέρωσης και της κατανόησης των αναγκών τους. Υπάρχει έλλειψη ενημέρωσης. Το αντικείμενό τους απαιτείται να είναι σχετικό με την ένταξη στο κοινωνικό σύνολο.

Στον Νότιο Τομέα η εργαζόμενη αναφέρεται επίσης, στο γεγονός, ότι δεν έχουν προβεί ως Κ.Σ. στην υλοποίηση συνοδευτικών μέτρων. Τα συνοδευτικά μέτρα σχεδιάζονται από την Δ/ση Αναπτυξιακού Σχεδιασμού. Αλλά από την εμπειρία της ίδιας, στο πλαίσιο της συμμετοχής της σε ημερίδα της Δ.Α, θεωρείται ότι, ο συγκεκριμένος τομέας του προγράμματος ασχολείται με δράσεις συμβουλευτικής γονέων, θέματα προσωπικής συμβουλευτικής, κοινωνικό φροντιστήριο, ώστε τα άτομα για να μην αποκλείονται κοινωνικά. Κατά την άποψη της εργαζόμενης με βάση το σκοπό του προγράμματος, όπως ανέφερε η ίδια: *θα πρέπει να απασχοληθούν σε αυτά ειδικότητες, όπως Ψυχολόγος και Κοινωνικός Λειτουργός, ενώ το περιεχόμενό τους θα πρέπει να εστιάζει στο θέμα εύρεσης εργασίας, εκπαίδευσης, συνεργαζόμενοι με τον ΟΑΕΔ. Με αυτό τον τρόπο υλοποίησης, θα υπάρχει ανταπόκριση από τους ωφελούμενους.*

Στην Κ.Σ Πειραιώς & Νήσων αναφορικά με το συγκεκριμένο ζήτημα, εργαζόμενες αναφέρουν, ότι ακόμη δεν έχουν υλοποιηθεί δράσεις συνοδευτικών γιατί πρόκειται να σχεδιαστούν σε κεντρικό επίπεδο. Ωστόσο, όπως ειπώθηκε: *έχουν υποβληθεί προτάσεις που αφορούν παροχή έντυπου υλικού και υλοποίηση σεμιναρίων σχετικά με τρόπο αντιμετώπισης και διαχείρισης υπερχρεωμένων νοικοκυριών. Σχετικά με το περιεχόμενο αναφέρθηκε, ότι: αυτό θα πρέπει να συνάδει με τις ανάγκες των ωφελούμενων, όπως παροχή συμβουλευτικής σε ωφελούμενους με τη βοήθεια ψυχολόγων μέσω γραμμής στήριξης σε κεντρικό επίπεδο. Η ανταπόκριση θα διαπιστωθεί, εφόσον υλοποιηθούν ανά Κ.Σ. Ωστόσο, θα πρέπει, να ληφθεί υπόψη και το προφίλ των ωφελούμενων. Για παράδειγμα εάν είναι νέοι άνεργοι, ηλικιωμένοι, γυναίκες, άπορα παιδιά.*

Για το ίδιο θέμα, στις συνεντεύξεις με εκπροσώπους των άλλων δύο Κ.Σ. με Επικεφαλής Εταίρων τον ΑΣΔΑ και το Δήμο Σαρωνικού αντίστοιχα, διαπιστώνεται, ότι έχουν υλοποιηθεί συνοδευτικές δράσεις. Ειδικότερα, εργαζόμενη στον ΑΣΔΑ αναφέρει ότι, στις ευάλωτες ομάδες διαπιστώνονται και άλλες ανάγκες. Για παράδειγμα: *Είναι πολυτέλεια για αυτούς ο διαιτολόγος ή ο λογοθεραπευτής. Οι συνοδευτικές δράσεις που υλοποιήθηκαν στη Κ.Σ. αφορούν ατομικές συνεδρίες συμβουλευτικής (ψυχολόγο, λογοθεραπευτή κ.α), προσπάθειες δωρεάν ένταξης*

παιδιών ωφελούμενων του ΤΕΒΑ σε αθλητικές δραστηριότητες, θεατρικές ομάδες, εργαστήρια, σχολές γονέων στους δημοτικούς παιδικούς σταθμούς, σεμινάρια διατροφής. Οι ομάδες ήταν εβδομαδιαίες και επαναλαμβανόμενες. *Διαπιστώνεται μεγαλύτερη ανταπόκριση σε δραστηριότητες σχετικά με τα θέματα- ζητήματα των παιδιών.* Στη συζήτηση, αναφορικά με την ανταπόκριση και τους παράγοντες για την υλοποίησή τους δηλώνεται ότι: *απαιτείται κινητοποίηση, δημοσιότητα, έρευνα με ερωτηματολόγιο για καταγραφή των αναγκών. Συνήθως υπάρχει μεγάλη ζήτηση για τη διενέργεια κοινωνικών φροντιστηρίων. Δηλώνεται η ανάγκη κοινωνικοποίησης.* Ακόμη, δίνεται έμφαση στη συνεργασία με τους Δήμους για την υλοποίηση σχολών γονέων, ως προς την εύρεση του κατάλληλου χώρου, αλλά και την κινητοποίηση των ωφελούμενων.

Από την άλλη πλευρά η Κ.Σ. της Ανατολικής Αττικής με Επικεφαλής Εταίρων το Δήμο Σαρωνικού, μέσω των εργαζόμενων, επισημαίνει ότι, πραγματοποιήθηκαν το 2015-2016 συνοδευτικές δράσεις με θεματολογία σχετική με τα παιδιά και τις δραστηριότητές τους. Οργανώθηκαν αθλητικές δραστηριότητες στο ΟΑΚΑ., ενώ υπήρξε και Επαγγελματικός Προσανατολισμός. *Για το 2018-2019 τα συνοδευτικά μέτρα που συζητούνται είναι το Κοινωνικό Φροντιστήριο σε όλους τους Δήμους.* Ακολούθως, στη συζήτηση για το ρόλο των συνοδευτικών δράσεων δηλώνεται, ότι είναι πιο σημαντικά από τις διανομές, αλλά δεν υπάρχει ανταπόκριση γι' αυτά, λόγω ύπαρξης δεδομένης νοοτροπίας. Συνήθως είναι αποδέκτες της ερώτησης: *«Είναι υποχρεωτικά για να πάρω τα τρόφιμα;»* Γι' αυτό, το λόγο οι ίδιοι υποστηρίζουν ότι, προσανατολίζονται στις ανάγκες των ωφελούμενων, όπως η παροχή ψυχολογικής συμβουλευτικής, με τη μόνιμη απασχόληση ενός ψυχολόγου στη Κοινωνική Υπηρεσία του Δήμου, ώστε να δίνεται η δυνατότητα στους ίδιους να λάβουν τη σχετική στήριξη για τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και απορρέουν από τη φτώχεια και την ένδεια.

5.3 Τρίτη θεματική ενότητα –άξονας: Τύπος Κοινωνικής Σύμπραξης-πλαίσιο οργάνωσης και σχεδιασμού

Στις Κ.Σ. του Βόρειου, Νότιου Τομέα και ΠΕ Πειραιώς & Νήσων Επικεφαλής Εταίρος είναι η Περιφέρεια Αττικής. Σημειώνεται, ότι στον ίδιο τύπο σύμπραξης εντάσσεται και ο Κεντρικός Τομέας. Αναφορικά με το τύπο σύμπραξης εργαζόμενοι στις τρεις παραπάνω συμπράξεις δηλώνουν, ότι ως Δικαιούχοι συνεργάζονται με ένα σύνολο εταίρων Δήμων (βλ. σύνολο ανά ΠΕ ενότητα διανομών). Οι Υπεύθυνοι Υλοποίησης

Έργου, κάθε ΠΕ οι οποίοι ορίζονται από τον Επικεφαλής Εταίρο, είναι υπεύθυνοι για τη διοργάνωση των διανομών, τη παρακολούθηση του λογισμικού και για το συντονισμό προμηθευτών για τη χρονική στιγμή διεξαγωγής των διανομών, καθώς και για τρόπο και το περιεχόμενο τους.

Σχετικά με τη λειτουργία του τύπου Κ.Σ. αναφέρουν, ότι παρουσιάζονται δυσκολίες και πολλές φορές προβλήματα. *Με τους εταίρους λειτουργεί η συνεργασία μόνο όταν υπάρχει βούληση. Κάποιοι από τους εταίρους δεν έχουν κατανοήσει τον τρόπο λειτουργίας του προγράμματος. Όταν ο ωφελούμενος βρίσκεται στο σημείο διανομής από τις 7:00 και τα τρόφιμα έρχονται το μεσημέρι, λόγω διαδικασιών, τότε τα προβλήματα είναι προβλήματα δομής του ΤΕΒΑ και του τρόπου που αυτό υλοποιείται. Διατυπώνεται, ότι υπάρχει δυνατότητα βελτίωσης, εφόσον ακολουθούνταν μια κοινή γραμμή και κοινός συντονισμός.*

Από την άλλη πλευρά, εργαζόμενοι στον ίδιο τύπο Κ.Σ. επικεντρώνονται στην έλλειψη διαθέσιμου και καταρτισμένου προσωπικού για την υλοποίηση του προγράμματος. Όπως υποδεικνύουν: *οι συνάδελφοι καλούνται να υλοποιήσουν ένα πρόγραμμα, ενώ έχουν και άλλα εργασιακά θέματα. Με τον τρόπο που λειτουργεί το πρόγραμμα υπάρχει κατακερματισμός με αποτέλεσμα να μην γίνεται καλός συντονισμός. Απαιτείται οργάνωση, καλός συντονισμός, εμπλοκή λιγότερων φορέων ως προς την υλοποίηση. Οι ωφελούμενοι τεκμαίρεται από τα αναφερόμενα ότι είναι «πιο κοντά» στους εκάστοτε δήμους παρά στην ΠΕ. Με δεδομένη τη σημερινή κατάσταση εμπλέκονται πολλοί φορείς με αποτέλεσμα να χάνεται χρόνος στη διαδικασία του συντονισμού. Επίσης, δηλώνεται η ανάγκη για εκπαίδευση ως προς τη διαχείριση του προγράμματος, αναφορικά με τις διανομές και τα συνοδευτικά μέτρα.*

Στη συνέχεια, εργαζόμενη στον ΑΣΔΑ, ο οποίος εντάσσεται σε άλλον τύπο Κ.Σ., για το ίδιο θέμα αναφέρει ότι, πρόκειται για έναν Διαδημοτικό Οργανισμό, που στο πλαίσιο υλοποίησης του συγκεκριμένου προγράμματος συνεργάζεται ικανοποιητικά με τους υπόλοιπους δήμους- εταίρους Δυτικής Αθήνας. Ως Επικεφαλής Εταίρος της Κ.Σ. είναι υπεύθυνος για την υλοποίηση του προγράμματος (διακήρυξη προκηρύξεων για αναδόχους προμηθευτές, διαχείριση λογισμικού αποθήκης- συντονισμό διανομών συνοδευτικών μέτρων, παρακολούθηση, απόδοση). Στη συζήτηση για τη λειτουργία του τύπου της Κ.Σ. η εργαζόμενη κρίνει ότι: *είναι αποτελεσματική και ικανοποιητική αναφορικά με τη διαχείριση της εφαρμογής του προγράμματος και της οργάνωσης με τους δήμους. Ο κάθε εταίρος- δήμος ασχολείται με τις διανομές του, προσελκύει τους ωφελούμενους και για τα συνοδευτικά μέτρα, δέχεται*

αιτήματα, παρέχει χώρους, υλοποιεί ομαδικές δραστηριότητες, επικοινωνεί με τους ωφελούμενους ταυτοποίησης. Αξιολογείται, ως πολύ καλή η συνεργασία με τους εταίρους. Στην αναφορά των αιτιολογικών παραγόντων της καλής συνεργασίας ειπώθηκε ότι: *ο ΑΣΔΑ είναι παιδί των Δήμων και υπήρχε υπόβαθρο διαδημοτικής συνεργασίας. Σε όλο το πρόγραμμα υπάρχει αλληλοστήριξη. Υπάρχει καταμερισμός εργασίας και ευθυνών. Το τμήμα βοηθά σε όλη την υλοποίηση του προγράμματος νομική οικονομική κ.α.*

Στην περίπτωση της Ανατολικής Αττικής που εκπροσωπείται επίσης, από έναν διαφορετικό τύπο Κ.Σ. με Επικεφαλής Εταίρο, Δήμο, οι εργαζόμενοι που ρωτήθηκαν για το εν λόγω ζήτημα της συγκεκριμένης ενότητας αναφέρουν, ότι παρατηρείται άμεση επαφή με τον ωφελούμενο. *Κοινή νοοτροπία. Χτίζεται η εμπιστοσύνη με τον ωφελούμενο, αλλά και τους εταίρους- δήμους, βήμα –βήμα. Είναι γεγονός, ότι οι αιτήσεις για το ΚΕΑ, με το οποίο συνδέονται και οι παροχές του ΤΕΒΑ υποβάλλονται και στηρίζονται από τις δομές των κοινωνικών υπηρεσιών των δήμων, μέσω της σχετικής ηλεκτρονικής πλατφόρμας. Με δεδομένες τις συγκεκριμένες συνθήκες δεν υπάρχει απόσταση από τον πολίτη, ενώ παράλληλα δίνεται η δυνατότητα για άμεση πρόσβαση ως προς την επίλυση προβλημάτων με ωφελούμενους. Ως Επικεφαλής Εταίρων στη Κ.Σ. διαθέτουν καλή οργάνωση και ικανοποιητικό συντονισμό. Ωστόσο, υπάρχει ανάγκη για την απασχόληση επιπλέον προσωπικού ως προς τη καλύτερη διαχείριση της σύμπραξης.*

5.4 Τέταρτη θεματική ενότητα –άξονας: Προβλήματα- Προτάσεις βελτίωσης εφαρμογής ΕΠ- ΕΒΥΣ

Αναφορικά με τα προβλήματα και τις προτάσεις βελτίωσης εφαρμογής του προγράμματος οι Υπεύθυνοι Υλοποίησης Έργου μέσω των συνεντεύξεων προτείνουν τα παρακάτω:

Οι εργαζόμενοι ως υπεύθυνοι στις Κ.Σ. με Επικεφαλής Εταίρο την Περιφέρεια Αττικής δηλώνουν, ότι το πρόγραμμα έχει πολλές δυνατότητες. Κρίνεται ως απαραίτητο πρόγραμμα, όποιος επιθυμεί να ενταχθεί, υπάρχουν προκαθορισμένες απαιτήσεις και προϋποθέσεις. Ίσως όμως θα έπρεπε να γίνεται με διαφορετικό τρόπο. *Υπάρχει γραφειοκρατία η οποία ευθύνεται για τη καθυστέρηση. Ακόμη, ως προς την δομή σχεδιασμού και εφαρμογής του προγράμματος προτάθηκε: η κάρτα σίτισης ή παραλαβής τροφίμων από τα καταστήματα τροφίμων, προκειμένου να μειωθεί ο στιγματισμός. Έτσι, δεν γνωρίζει ο διπλάνος, εάν ο άλλος είναι άπορος. Ενώ αν*

περιμένει στη σειρά για να παραλάβει τρόφιμα, στιγματίζεται και αυτομάτως αποκλείεται. Στην Ελλάδα προτιμήθηκαν οι σειρές αναμονής,., πολλά χρόνια πίσω. Απλό λογισμικό με το ΚΕΑ, πιο ανθρώπινο στην Ελλάδα. Με το συγκεκριμένο τρόπο υλοποίησης αξιολογείται, ότι δεν επιτυγχάνεται εν μέρει, ο βασικός σκοπός του προγράμματος, δεδομένης της απώλειας του 20-30% του ποσοστού ωφελούμενων. Έρχεται ο φτωχός να πάρει τρόφιμα με tablet. Εξαρχής λανθασμένη η όλη δόμηση του προγράμματος. Η διανομή τροφίμων ίσως να έπρεπε να συνδεθεί θεσμικά με τα κοινωνικά παντοπωλεία. Σαφέστατα, υπάρχουν κοινωνικές συμπράξεις, που υλοποιούν καλά το πρόγραμμα, γεγονός που οφείλεται στην αποκλειστική ενασχόληση του προσωπικού με το πρόγραμμα ΤΕΒΑ και διαθέτοντας καλύτερη οργάνωση. Ακόμη, τα προβλήματα, σύμφωνα με όσα ανέφεραν εστιάζονται στη διαδικασία, υλοποίησης του προγράμματος με συνοδό τη καθυστέρηση των συμβάσεων, την έγκριση των διεθνών διαγωνισμών από το Ελεγκτικό Συνέδριο κ.α. Η αντιμετώπιση της ακραίας φτώχειας βάση των απόψεων που ειπώθηκαν, χρήζει καλύτερου σχεδιασμού του συγκεκριμένου προγράμματος σε εθνικό επίπεδο.

Για την Κ.Σ. του ΑΣΔΑ, με βάση την άποψη εργαζόμενης τα προβλήματα εστιάζονται στο φορολογικό κριτήριο επιλογής και ένταξης των ατόμων στο πρόγραμμα του ΤΕΒΑ. Το πρόγραμμα είναι απαραίτητο, αλλά χρειάζεται επαναπροσδιορισμός, γιατί δεν είναι δίκαιο. Υπάρχουν περιπτώσεις, για παράδειγμα η ομάδα των χαμηλοσυνταξιούχων, οι οποίοι δεν παραλαμβάνουν τρόφιμα, επειδή τα κριτήρια είναι σαφή και προκαθορισμένα. Ωστόσο, για τη συγκεκριμένη ομάδα υπάρχει ανάγκη, δεδομένων των αιτημάτων που υποβάλλονται στις υπηρεσίες των δήμων. Το θέμα της φοροδιαφυγής είναι ένα από τα σημαντικά και διαχρονικά θέματα, στην Ελλάδα. Ο συνωστισμός των ωφελούμενων στις διανομές θεωρείται ότι είναι αδύνατο να εκλείψει, γιατί οφείλεται στο γενικότερο σχεδιασμό του ΕΠ ΕΒΥΣ. Η Κατ'οίκον διανομή επίσης θεωρείται δύσκολη, ως προς την υλοποίηση στην Ελλάδα, λόγω έλλειψης εθελοντικών οργανώσεων. Τέλος το σύστημα γραφειοκρατίας καθυστερεί τις αναθέσεις, έχοντας ως αποτέλεσμα την εκδήλωση παραπόνων και διαμαρτυριών.

Ακολούθως για την Κ.Σ. Ανατολικής Αττικής ο σχεδιασμός του προγράμματος παρουσιάζει προβλήματα πρόσβασης. Οι εργαζόμενοι αναφέρουν, ότι: το πρόγραμμα γεννά προβλήματα μετακίνησης των ωφελούμενων στα σημεία διανομής με μεγάλο κόστος γι' αυτούς, ενώ οι κατ' οίκον διανομές είναι δύσκολο να διενεργηθούν, λόγω έλλειψης προσωπικού. Θεωρείται, πιο « ανθρώπινο» το πρόγραμμα να υλοποιείται, από τους δήμους, λόγω εγγύτητας των ωφελούμενων. Ακόμη, στη συζήτηση για το ρόλο του

προγράμματος στη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού ειπώθηκε, ότι θα εξυπηρετούσε, να δημιουργούνται οι κατάλληλες συνθήκες υλοποίησης και εφαρμογής, προκειμένου να αποφευχθεί ο στιγματισμός. *Η ύπαρξη μιας κάρτας σίτισης, μαζί με τη παροχή του ΚΕΑ θα ήταν πιο χρήσιμη και η καλύτερη λύση για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα του προγράμματος. Το ΤΕΒΑ βοηθά στη καταπολέμηση της φτώχειας, αλλά απαιτείται άλλος σχεδιασμός, καλ συντονισμός και οργάνωση του ΕΠ ΕΒΥΣ με ήδη υπάρχουσες γνωστές δομές στους δήμους.*

Συμπεράσματα

Η καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αποτέλεσε ένα από τα σημαντικά ζητήματα της κοινωνικής πολιτικής, ιδιαίτερα κατά τη διάρκεια της ανθρωπιστικής κρίσης, στο ευρωπαϊκό πολιτικό πεδίο. Στο σύνολο των πολιτικών που ακολούθησαν με εστίαση στην Στρατηγική « Ευρώπη 2020», αποτελεί έναν από τους πέντε στόχους, προς επίτευξη, την τελευταία δεκαετία. Κάθε ευρωπαϊκή και εθνική αρχή καλείται να εστιάσει τις προσπάθειές της σε ένα πλέγμα πρωτοβουλιών (Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα κατά της φτώχειας), προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος. Ένας από τους Θεματικούς Στόχους της Στρατηγικής αποτελεί η *Προώθηση της κοινωνικής ένταξης και της καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού*. Η κοινωνική ένταξη αποτελεί τον αντίποδα του κοινωνικού αποκλεισμού, στο δίπολο *κοινωνικός αποκλεισμός και κοινωνική ένταξη*.

Τα χρηματοδοτικά μέσα που απορρέουν και εκπονούνται σε ευρωπαϊκό επίπεδο στηρίζουν εθνικές πολιτικές ενεργούς κοινωνικής ένταξης. Τα ειδικά χρηματοδοτικά μέσα της περιόδου 2014-2020, όπως το ΤΕΒΑ καλούνται να στηρίζουν με συμπληρωματικό τρόπο τις εν λόγω πολιτικές, εστιάζοντας στην καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού. Ειδικότερα, το ΤΕΒΑ μέσα από έναν χρηματοδοτικό μηχανισμό, παρέχει άμεση ενίσχυση σε ομάδες που βιώνουν σε συνθήκες απόλυτης φτώχειας με ακραίες μορφές υλικής στέρησης και κινδυνεύουν με αποκλεισμό. Η θέση των στόχων του συγκεκριμένου Ταμείου δηλώνει, ότι υπάγεται στον άξονα της ενεργητικής κοινωνικής ένταξης, τη διασφάλιση αξιοπρεπούς διαβίωσης των ανθρώπων με ανεπάρκεια πόρων. (Αμίτσης, 2014)

Η αξιοποίηση των πόρων του Ταμείου επιτυγχάνεται μέσω της εκπόνησης Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ΕΠ I & ΕΠ II) από τα Κράτη- Μέλη, τα οποία θα προσδιορίσουν τις μορφές υλικής στέρησης και θα τις καταπολεμήσουν, εστιάζοντας στους στόχους, αλλά και τα χαρακτηριστικά της βοήθειας προς τους απόρους.(Κανονισμός 223/2014 ΕΕ L 72/12.3.2014). Στη χώρα μας το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής (ΕΠ I ΕΒΥΣ) εκπονείται όπως και σε άλλες χώρες της ΕΕ, στο πλαίσιο αξιοποίησης πόρων του ΤΕΒΑ και της επίτευξης του γενικότερου σκοπού του, της καταπολέμησης της ακραίας φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, μέσω της ενίσχυσης της κοινωνικής ένταξης, στη βάση των εκάστοτε εθνικών πολιτικών.

Στο πλαίσιο της αποτίμησης της α΄ φάσης περιόδου 2015-2016 του προγράμματος σε τοπικό επίπεδο (Περιφέρεια Αττικής) αναφορικά με τους βασικούς πυλώνες υλοποίησής του (διανομές και συνοδευτικά μέτρα, μέσω της καταγραφής των απόψεων των Υπεύθυνων υλοποίησης έργου προέκυψαν συμπεράσματα και προβληματισμοί.

Ως προς το σημαντικό πυλώνα του προγράμματος τις διανομές, το πλαίσιο των οποίων αποτελεί και το πρώτο ερευνητικό ερώτημα της έρευνας τεκμαίρεται, ότι έχει υλοποιηθεί ένα μεγάλο ποσοστό διανομών απευθυνόμενο σε ένα αξιοσημείωτο αριθμό ωφελούμενων, ο οποίος, βάση των απόψεων των υπευθύνων υλοποίησης, αυξάνεται αναλογικά με τους δικαιούχους του ΕΕΕ, δηλώνοντας, με αυτό τον τρόπο, ότι το πρόγραμμα εξυπηρετεί και καλείται μελλοντικά να συνδράμει απευθυνόμενο σε ένα σημαντικό ποσοστό ωφελούμενων. Ωστόσο, σε ορισμένες από τις Κ.Σ, κατά την εφαρμογή και υλοποίησή του παρουσιάζονται δυσκολίες και εμπόδια. Πιο συγκεκριμένα οι δυσκολίες αφορούν την συχνότητα, την τακτικότητα και την οργάνωση των διανομών για τις τρεις από τις Κ.Σ. με Επικεφαλής Εταίρο την Περιφέρεια Αττικής που διενεργήθηκαν οι συνεντεύξεις, ενώ στις υπόλοιπες δύο με Επικεφαλής Εταίρο, Αναπτυξιακό Οργανισμό- Φορέα (Διαδημοτικό) και Δήμο αντίστοιχα, υλοποιούνται πιο αποτελεσματικά (διενέργεια διανομών κάθε μήνα ή κάθε δύο μήνες). Ωστόσο και σ' αυτές τις Κ.Σ., καταγράφονται δυσκολίες αναφορικά με την πρόσβαση των ωφελούμενων σε σημεία διανομών, αλλά και την απόκλιση κάποιων ευάλωτων ομάδων από το πρόγραμμα βάση των εισοδηματικών και περιουσιακών κριτηρίων (χαμηλοσυνταξιούχοι). Οι δυσκολίες και τα εμπόδια στην υλοποίηση των διανομών για τη πρώτη κατηγορία Κ.Σ. αναφέρονται στην καθυστέρηση σύναψης συμβάσεων, στην εμπλοκή πολλών φορέων ως προς το δίαυλο επικοινωνίας των υπευθύνων υλοποίησης του προγράμματος και των ωφελούμενων (Π.Ε – Εταίροι-Δήμοι- Ωφελούμενοι), καθώς και σε καθυστερήσεις, λόγω κεντρικού συντονισμού Δικαιούχων – εταίρων, με αποτέλεσμα μη συχνές διανομές, αναβολές, διαμαρτυρίες, μη ικανοποιητική κάλυψη αναγκών των ωφελούμενων αναφοράς, που προκύπτουν από την έλλειψη τακτικότητας στη διενέργεια των διανομών, στις οποίες καλείται να ανταποκριθεί το πρόγραμμα. Επίσης, η οργάνωση για την εύρεση κατάλληλων χώρων διανομών, ως προς την πλήρωση των σχετικών προδιαγραφών του προγράμματος, την αποφυγή συνωστισμού των ωφελούμενων, η οποία κρίνεται ως μη εφικτή δεδομένου, ότι οι διανομές πραγματοποιούνται με βάση τον αρχικό σχεδιασμό, σε καθορισμένη χρονική στιγμή, η ποσότητα των τροφίμων που προσφέρεται σε κάθε διανομή και η

οποία χρήζει κατάλληλης αποθήκευσης, όταν καταγράφεται μη ολοκλήρωση της διάθεσης των επιλέξιμων προϊόντων (απόθεμα) με σκοπό την οργάνωση επαναδιανομών, αποτελούν παράγοντες και ζητήματα που οδηγούν σε καταγραφή δυσκολιών υλοποίησης από τους φορείς. Επιπλέον, σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν στη διεξαγωγή της έρευνας, ο κίνδυνος έκθεσης και στιγματισμού των ωφελούμενων κατά την διαδικασία διάθεσης τροφίμων και προϊόντων υλικής συνδρομής στα σημεία διανομών, σε συνάρτηση με τις συνθήκες στα σημεία διανομών (συγχρωτισμός πολλών ατόμων σε συγκεκριμένα σημεία διανομών), αλλά και του ποσοστού των αιτήσεων που εύλογα καλείται να καλύψει το πρόγραμμα ανά Κ.Σ., οδηγούν σε προβληματισμό, αναφορικά με τη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού των ωφελούμενων. Σε αντιδιαστολή του τωρινού τρόπου υλοποίησης, των διανομών και στο πλαίσιο προτάσεων των βελτιώσεων του προγράμματος παρατίθεται η επιλογή χρήσης κάρτας σίτισης, η οποία βάσει των απόψεων των ερωτηθέντων, δεν αποτελεί πηγή στιγματισμού ή εμπόδιο στη στήριξη των απόρων, ως προς την παροχή σε είδος και υλικής συνδρομής.

Αναφορικά με το δεύτερο ερευνητικό ερώτημα σχετικά με την υλοποίηση των συνοδευτικών μέτρων που έγκειται στην προσπάθεια του προγράμματος, μέσω της κοινωνικής ένταξης, με σκοπό τη μείωση του κοινωνικού αποκλεισμού των απόρων, παρατηρείται ότι, στις τρεις από τις πέντε Κ.Σ. (ΠΕ Νότιου Τομέα- ΠΕ Βόρειου Τομέα- ΠΕ Πειραιώς & Νήσων) με Επικεφαλής Εταίρο την Περιφέρεια Αττικής που ρωτήθηκαν σε σύνολο εννέα Κ.Σ. σε περιφερειακό επίπεδο δεν υλοποιήθηκαν μέχρι σήμερα συνοδευτικές δράσεις και βρίσκονται σε αναμονή προγραμματισμού, λόγω ανάληψης ενεργειών σε κεντρικό επίπεδο (Περιφέρεια Αττικής). Στις άλλες δύο Κ.Σ. (ΑΣΔΑ, Δήμος Σαρωνικού) πραγματοποιήθηκαν, συνοδευτικά μέτρα περιλαμβάνοντας διάφορες δράσεις στοχευμένες είτε στην πρόσβαση των ίδιων των ωφελούμενων σε ποιοτικές υπηρεσίες, είτε των παιδιών τους. Και στις δύο Κ.Σ. (Επικεφαλής Εταίρων – Δήμος) οι συνοδευτικές δράσεις κρίνονται σημαντικές ως προς το λειτουργικό τους ρόλο στην πρόσβαση των ωφελούμενων στις υπηρεσίες. Στη μια εκ των δύο Κ.Σ. που υλοποιούνται, οι δυσκολίες προκύπτουν από την έλλειψη ενδιαφέροντος, για την επιλεξιμότητα των ενεργειών, η οποία αποτελεί τη δικαιολογία της μη επαρκούς συμμετοχής, αλλά και την έλλειψη ενημέρωσης των ωφελούμενων. Γεγονός που οδηγεί στην πρόταση της αναπροσαρμογής της προσέγγισης των επιλέξιμων δράσεων, αναλογικά με τις ανάγκες. Από την άλλη πλευρά η Κ.Σ. ΠΕ Δυτικού Τομέα με Επικεφαλής Εταίρων τον ΑΣΔΑ που πραγματοποιεί συνοδευτικές

δράσεις για αρκετό χρονικό διάστημα μέσω της εκπροσώπου της, δηλώνει ότι η επίτευξή τους, ως προς το στόχο, θα πρέπει να συνάδει με την ανίχνευση αναγκών των ωφελούμενων, αλλά και της ερευνητικής διαδικασίας με την ενασχόληση εξειδικευμένου προσωπικού. Ωστόσο, για να διεξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα, στη βάση του σκοπού της υλοποίησης των συνοδευτικών προγραμμάτων, καθώς και της αποτελεσματικότητάς τους κρίνεται απαραίτητη η πραγματοποίηση συνοδευτικών μέτρων σε όλες τις Κ.Σ. και η υιοθέτηση μιας κοινής μεθοδολογίας αξιολόγησης, σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο στο πεδίο υλοποίησης του προγράμματος, προκειμένου να επιτευχθεί ο γενικότερος στόχος της μείωσης του κοινωνικού αποκλεισμού των ωφελούμενων.

Ως προς τον τύπο των Κ.Σ. που αποτελεί το τρίτο ερευνητικό ερώτημα και τη λειτουργία του στην εφαρμογή του προγράμματος, επιλέχθηκαν για την διεξαγωγή της έρευνας τρεις διαφορετικοί τύποι εταιρικών σχημάτων. Ο πρώτος τύπος αφορά Κ.Σ. με Επικεφαλής Εταίρο – Δικαιούχο την Περιφέρεια Αττικής, ο δεύτερος τύπος με Επικεφαλής Εταίρο – Δικαιούχο, Δήμο και ο τρίτος τύπος με Επικεφαλής Εταίρο– Δικαιούχο, Αναπτυξιακό Διαδημοτικό Φορέα. Και οι τρεις τύποι Κ.Σ. συνεργάστηκαν με ένα πλέγμα εταίρων, που αφορούν φορείς, όπως Δήμοι, Μ.Κ.Ο, Εκκλησία κ.α και αξιοποίησαν ήδη υπάρχουσες δομές, όπως κρίνεται και από το πλαίσιο σκοπού διαμόρφωσης και υλοποίησης του ΕΠ ΕΒΥΣ. Κατά την εφαρμογή και αποτίμηση της α' φάσης υλοποίησης (2015-2016) τεκμαίρεται, ότι ο τύπος Κ.Σ. για την υλοποίηση του προγράμματος διαδραματίζει νευραλγικό ρόλο. Πιο συγκεκριμένα, ο πρώτος τύπος Κ.Σ., που εστιάζει και προσεγγίζει το πρόγραμμα σε πιο κεντρικό επίπεδο, αντιμετώπισε δυσκολίες ως προς την υλοποίηση, σε σημεία που αναφέρθηκαν παραπάνω, ενώ ο δεύτερος τύπος λειτούργησε ικανοποιητικά ανταποκρινόμενος επαρκώς ως προς τη συχνότητα των διανομών, την τακτική παρουσία και την επικοινωνία με τους ωφελούμενους, καθώς και στην υλοποίηση των συνοδευτικών μέτρων. Ο τρίτος τύπος Κ.Σ. που αφορά έναν Αναπτυξιακό Διαδημοτικό Φορέα, λαμβάνοντας υπόψη τα αναφερόμενα αποτελέσματα ανά ερευνητικό πεδίο, λειτούργησε πολύ πιο αποτελεσματικά, ως προς τα προαναφερθέντα οργανώνοντας και συντονίζοντας τις δράσεις και ανταποκρινόμενος πληρέστερα στις απαιτήσεις του προγράμματος. Οι Δήμοι ως Επικεφαλής Εταίρων- Δικαιούχοι, μέσω της υλοποίησης του εν λόγω επιχειρησιακού προγράμματος αποδεικνύουν, ότι συμβάλλουν αφενός μεν στην αξιοποίηση των ήδη υπάρχουσών δομών, όπως στοχοποιείται άλλωστε και από το πλαίσιο του προγράμματος, βάσει της στρατηγικής διαμόρφωσής του, αφετέρου δε

στην σημαντική διαχείρισή του, λόγω αναγνώρισης του προφίλ των ωφελούμενων, σε τοπικό επίπεδο, στη βάση της ήδη προυπάρχουσας εγγύτητας. Η συγκεκριμένη προσέγγιση, στο πεδίο εφαρμογής και υλοποίησης του προγράμματος, οδηγεί στην επισήμανση του ενεργού ρόλου της Τ.Α (Δήμοι) γενικότερα στην υλοποίηση προγραμμάτων Κοινωνικής Πολιτικής για την επίτευξη των στόχων των εθνικών πολιτικών.

Οι συνθήκες ανθρωπιστικής κρίσης ανέδειξαν προβλήματα και ανάγκες με τοπικό ή και γεωγραφικό χαρακτήρα και απαίτησαν ανασχεδιασμό και αποτίμηση της συγκεντρωτικού χαρακτήρα της εφαρμοσμένης Κοινωνικής Πολιτικής. Ειδικότερα αναδύθηκε η ανάγκη μετάβασης της διαχείρισής της σε αποκεντρωμένο επίπεδο, προκειμένου να καλυφθούν αποτελεσματικά οι ανάγκες. Ο ενεργός ρόλος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ α'), προκύπτει εμφανώς, ως προς την επίτευξη των στόχων της κοινωνικής πολιτικής, μέσω της υλοποίησης και εφαρμογής των ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

Εντός της συγκεκριμένης οπτικής και των συνεχών κοινωνικοοικονομικών μεταβολών, η ολιστική αντιμετώπιση των προβλημάτων των απόρων και η εξατομικευμένη προσέγγισή τους με την αποφυγή μιας απλής περιορισμένης διαχείρισης ηλεκτρονικής πλατφόρμας, από φορείς (Δήμοι), που βρίσκονται σε εγγύτητα με τους υποψήφιους ωφελούμενους, κρίνεται αναγκαία για την κατάλληλη εφαρμογή-υλοποίηση των επιχειρησιακών προγραμμάτων, όπως το ΕΠ ΕΒΥΣ και τη γενικότερη αποτελεσματική αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων του ΤΕΒΑ, προς την επίτευξη γενικών στόχων πολιτικών.

Καταλήγοντας στην αναφορά προτάσεων βελτίωσης του εν λόγω προγράμματος, σχετικά με τον γενικότερο σχεδιασμό του, από τις συζητήσεις τεκμαίρεται, ότι υπάρχει σύγκλιση απόψεων. Όπως προκύπτει από την έρευνα πεδίου, πρόκειται για ένα πρόγραμμα μεγάλης εμβέλειας, με εξίσου μεγάλη χρηματοδοτική εισροή και την ακόλουθη αξιοποίηση πόρων, το οποίο απευθύνεται σε διαρκώς μεταβαλλόμενο, αλλά αρκετά σημαντικό ποσοστό πληθυσμού, αναλογικά με το ΕΕΕ και τα εισοδηματικά -περιουσιακά στοιχεία των δικαιούχων- ωφελούμενων, που δηλώνονται κάθε έτος, προσδιορίζοντας την αναγκαιότητα υλοποίησής του. Μέσω της έρευνας σε τοπικό επίπεδο, διαπιστώνεται ότι ο τρόπος υλοποίησης του ΕΠ ΕΒΥΣ εμφανίζει δυσκολίες, εμπόδια (παραλαβή τροφίμων σε συγκεκριμένα σημεία, οριζόμενη χρονική στιγμή, έκθεση των ωφελούμενων) και συνθήκες, που παραπέμπουν σε προγενέστερες ιστορικά χρονικές περιόδους, με αποτέλεσμα ο σκοπός

του προγράμματος εν μέρει να υπολείπεται, έναντι του γενικότερου σκοπού του ΤΕΒΑ. Αναφέρεται, ότι ένα ποσοστό ωφελούμενων, λόγω των υπαρχουσών συνθηκών, δεν λαμβάνει τη συγκεκριμένη παροχή, ενώ προτιμά άλλες, όπως τη διασύνδεση με τα κοινωνικά παντοπωλεία.

Στη βάση, της στρατηγικής που υιοθετήθηκε και επιλέγεται και η οποία απορρέει από την ευρωπαϊκή θεσμική του υπόσταση ως πρόγραμμα, για τον τρόπο εφαρμογής του, καταγράφεται παθογένεια, που εκδηλώνεται στους προαναφερθέντες πυλώνες του, με δυσκολίες και εμπόδια.

Συμπερασματικά, η υπόθεση εργασίας επιβεβαιώνεται εν μέρει. Πρόκειται για ένα πρόγραμμα, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω μεγάλης εμβέλειας, που καλείται να ανταποκριθεί συμπληρωματικά, στη κάλυψη των βασικών αναγκών μεγάλου ποσοστού άπορων ατόμων- οικογενειών, το οποίο όμως ως προς τον τρόπο υλοποίησής του τεκμαίρεται, ότι παρουσιάζει λειτουργικές δυσκολίες. Η εμφάνιση δυσκολιών και εμποδίων προβληματίζει και τροφοδοτεί τη σκέψη για αποτίμηση και επαναπροσδιορισμό του τρόπου υλοποίησής του ανά πεδίο (διανομές – συνοδευτικά μέτρα- τύπος Κ.Σ υλοποίησης), προκειμένου να επιτευχθεί η βέλτιστη αξιοποίηση των πόρων του προγράμματος, προς όφελος των εξυπηρετούμενων πολιτών, που διαβιούν σε συνθήκες ακραίας φτώχειας και απειλούνται με κοινωνικό αποκλεισμό.

Ο ευρωπαϊκός Κανονισμός (223/2014 ΕΕ L72/12.3.2014) θέτει ως αποκλειστική εφαρμογή των ΕΠ I μέσω του Ταμείου ΤΕΒΑ, την στήριξη των απόρων μέσω της διανομής τροφίμων και την υλοποίηση των συνοδευτικών μέτρων, με σκοπό την κάλυψη της υλικής στέρησης των απόρων και της μείωσης του κοινωνικού αποκλεισμού, στη βάση των εκάστοτε εθνικών πολιτικών.

Στην Ελλάδα οι συνθήκες ανθρωπιστικής κρίσης έθεσαν ως επιτακτική την κάλυψη βασικών αναγκών για ένα σημαντικό ποσοστό πληθυσμού που διαβιεί σε κατάσταση ακραίας φτώχειας, άλλα και κοινωνικής ένταξης αυτών, αξιοποιώντας πόρους, που πηγάζουν από αντίστοιχα ευρωπαϊκά χρηματοδοτικά μέσα, όπως το ΤΕΒΑ. Η επιλογή εκπόνησης στρατηγικής υλοποίησης και εφαρμογής του ΕΠ I σε εθνικό επίπεδο με τον προαναφερθέντα τρόπο, (διανομές τροφίμων και υλική συνδρομή) οδηγεί εν μέρει στην επίτευξη του γενικού στόχου του προγράμματος, σε τοπικό επίπεδο, αλλά για την ολιστική ανταπόκριση του προγράμματος στο βασικό σκοπό του, υπολείπεται. Εγείρονται προβληματισμοί που χρήζουν αποτίμησης του τρόπου εφαρμογής του προγράμματος και επαναπροσδιορισμό της στρατηγικής του τρόπου υλοποίησης, στο πλαίσιο μιας κοινά αποδεκτής μεθοδολογίας

παρακολούθησης και αξιολόγησης, προσαρμοσμένης στις εκάστοτε εθνικές πολιτικές λαμβάνοντας υπόψη και το σημαντικό παράγοντα κουλτούρα της κάθε ευρωπαϊκής χώρας στην οποία υλοποιείται. Σύμφωνα με τη έκθεση του ευρωπαϊκού ελεγκτικού συμβουλίου τα συνοδευτικά προγράμματα δεν ακολουθούν μια συγκεκριμένη μεθοδολογία αξιολόγησης. Όπως ειπώθηκε, και σε προηγούμενο κεφάλαιο το εν λόγω πρόγραμμα σε κάποιες ευρωπαϊκές χώρες υλοποιείται μέσω του τύπου ΕΠ II το οποίο περιλαμβάνει συμβουλευτικές δράσεις (Γερμανία, Σουηδία κ.α). Η επιλογή του συγκεκριμένου τύπου προγράμματος πιστοποιεί ότι σε άλλες χώρες, η υλική συνδρομή και η κάλυψη των αναγκών των απόρων σε τρόφιμα καλύπτεται μέσα από εθνικές πολιτικές στήριξης. Από την άλλη πλευρά για τις χώρες που επιλέγουν να εκπονήσουν τον τύπο ΕΠ I, όπως η Ελλάδα, κρίνεται αναγκαίο να ληφθούν επισταμένως υπόψη προβληματισμοί, που συνδέονται με το τρόπο εφαρμογής του. Ειδικότερα, εστιάζοντας στην ύπαρξη ή επιδίωξη των εθνικών πολιτικών και την αποσαφήνισή τους, την κατανόηση του προβλήματος και των αναγκών, που θα πρέπει να ικανοποιηθούν, τον προσδιορισμό των κατάλληλων εμπλεκόμενων φορέων, με τη περαιτέρω αποσαφήνιση της επιλογής του προφίλ των ωφελούμενων, την επιλογή του κατάλληλου τρόπου παροχής ειδών και υπηρεσιών, ώστε να διασφαλίζεται η ανθρώπινη αξιοπρέπεια, την αναζήτηση εναλλακτικών επιλογών για την επίτευξη των γενικών στόχων. Σημειώνεται, ότι έχει αναφερθεί, το ΤΕΒΑ να διαχειρίζεται σε κάποιες περιπτώσεις, ως πρόγραμμα πολιτικής εκμετάλλευσης, με στόχο τη προβολή, στο πλαίσιο των γενικότερων στόχων, σε πολιτικό επίπεδο.

Σε κάθε περίπτωση επιλογής τύπου ΕΠ, όπως και του ΕΠ ΕΒΥΣ του ΤΕΒΑ διαφαίνεται, ότι απαιτείται η αξιολόγησή του, στο πλαίσιο της στρατηγικής του τρόπου υλοποίησής του, με σκοπό την επίτευξη των βασικών του στόχων, τη καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας και της μείωσης του κοινωνικού αποκλεισμού με επιτελικό στόχο την κοινωνική ένταξη. Ωστόσο, γίνεται εύλογα κατανοητό ότι η εμπειρισταωμένη τεκμηρίωση της προαναφερθείσας θεώρησης, συνάδει χρονικά, με την αξιολόγηση του προγράμματος μετά την ολοκλήρωσή του και μέσα από την ερευνητική διαδικασία, με τη συμμετοχή των ήδη ωφελούμενων.

Αξίζει, να επισημανθεί, ότι στη βάση της σειράς των βασικών οριζόντιων κριτηρίων στο πεδίο αξιολόγησης των καλών πρακτικών ένταξης, όπως της καινοτομίας, βιωσιμότητας, της συμμετοχής των ωφελούμενων, του σχεδιασμού, της υλοποίησης, αξιολόγησης των πολιτικών, αποτελεσματικότητας ως προς τη μείωση της φτώχειας και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και της δυνατότητας

μεταφοράς σε άλλα συστήματα τοπικού, περιφερειακού και εθνικού επιπέδου, (Ei.Oyen et al (eds.),2002) το ΕΠ ΕΒΥΣ του ΤΕΒΑ ως συμπληρωματικό πρόγραμμα πολιτικών ένταξης, εισάγεται σε μια διαδικασία αποτίμησης.

Σύμφωνα με τους Rossi, Lipsey και Freeman (2004) ο σχεδιασμός, η εφαρμογή και η αξιολόγηση των προγραμμάτων στη βάση της αναλυτικής μελέτης οκτώ κύριων σημείων, όπως : η εκτίμηση του κοινωνικού προβλήματος και των αναγκών που προκαλούνται και πρέπει να αντιμετωπιστούν, οι στόχοι, οι εναλλακτικές επιλογές για την επίτευξη των στόχων, η επιλογή επιθυμητής λύσης, ο σχεδιασμός εφαρμογής της, η εφαρμογή του προγράμματος, η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων και η αξιολόγηση της αποδοτικότητας, οδηγούν στην ορθολογική οπτική λήψης αποφάσεων, περί σχεδιασμού και εφαρμογής προγραμμάτων.

Πηγές-Βιβλιογραφία

Πηγές

Νόμοι

- Νόμος 2251/1994, (ΦΕΚ 191/16.11.1994), «Προστασία των καταναλωτών»
- Νόμος 2646/1998, (ΦΕΚ 236/A/20-10-1998), «Ανάπτυξη του Εθνικού συστήματος κοινωνικής φροντίδας και άλλες διατάξεις»
- Νόμος 3419/2005, (ΦΕΚ Α'297/6.12.2005), «Γενικό Εμπορικό Μητρώο (Γ.Ε.ΜΗ.) και Εκσυγχρονισμός της Επιμελητηριακής Νομοθεσίας»
- Νόμος 3631/2008, (ΦΕΚ 6/A/29-1-2008), «Σύσταση Εθνικού Ταμείου Κοινωνικής Συνοχής και άλλες διατάξεις»
- Νόμος 3852/2010, (ΦΕΚ Α' 87/7.6.2010), «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης - Πρόγραμμα Καλλικράτης»
- Νόμος 4019/2011,(ΦΕΚ 216/A/30-9-2011), «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και λοιπές διατάξεις»
- Νόμος 3996/2011,(ΦΕΚ Α'170/5.8.2011), «Αναμόρφωση του Σώματος Επιθεώρησης Εργασίας, ρυθμίσεις θεμάτων Κοινωνικής Ασφάλισης και άλλες διατάξεις»
- Νόμος 4071/2012, (ΦΕΚ Α'85/11.4.2012), «Ρυθμίσεις για την τοπική ανάπτυξη, την αυτοδιοίκηση και την αποκεντρωμένη διοίκηση - Ενσωμάτωση Οδηγίας 2009/50/ΕΚ»
- Νόμος 4199/2013, (ΦΕΚ Α'216/11.10.2013), «Δημόσιες υπεραστικές οδικές μεταφορές επιβατών - Ρυθμιστική Αρχή Επιβατικών Μεταφορών και άλλες διατάξεις»
- Νόμος 4262/2014, (ΦΕΚ Α'114/10.5.2014), «Απλούστευση της αδειοδότησης για την άσκηση οικονομικής δραστηριότητας και άλλες διατάξεις»
- Νόμος 4314/2014, (ΦΕΚ Α'265/23.12.2014), « Α) Για τη διαχείριση, τον έλεγχο και την εφαρμογή αναπτυξιακών παρεμβάσεων για την προγραμματική περίοδο 2014–2020, Β) Ενσωμάτωση της Οδηγίας 2012/17 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 13^{ης} Ιουνίου 2012 (ΕΕ L 156/16.6.2012) στο ελληνικό δίκαιο, τροποποίηση του ν. 3419/2005 (Α 297) και άλλες διατάξεις»
- Νόμος 4320/2015, (ΦΕΚ Α' 29 /19.3.2015) «Ρυθμίσεις για τη λήψη άμεσων μέτρων για την αντιμετώπιση της ανθρωπιστικής κρίσης, για την οργάνωση της Κυβέρνησης κι των Κυβερνητικών οργάνων και λοιπές διατάξεις»
- Νόμος 4368/2016, (ΦΕΚ 21/A/21-2-2016), «Μέτρα για την επιτάχυνση του κυβερνητικού έργου και άλλες διατάξεις»

Νόμος 4412/2016, (ΦΕΚ 147/Α/8-8-2016), «*Δημόσιες Συμβάσεις Έργων, Προμηθειών και Υπηρεσιών (προσαρμογή στις Οδηγίες 2014/24/ΕΕ και 2014/25/ΕΕ)*»

Νόμος 4659/2020,(ΦΕΚ Α΄21/03-02-2020) «*Επίδομα Γέννησης και λοιπές διατάξεις*»

Υπουργικές Αποφάσεις

Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ), Γ.Π:Π(2)γ/οικ. 34029/2012 (ΦΕΚ 1163/Β/10-4-2012) «*Πιστοποίηση Φορέων Παροχής Υπηρεσιών Κοινωνικής Φροντίδας του Ιδιωτικού Τομέα μη Κερδοσκοπικού Χαρακτήρα και ΜΚΟ Εθελοντικού Χαρακτήρα*»

Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) 39892/ ΓΔ1.2/2014, (ΦΕΚ 3018/Β/7-11-2014) «*Καθορισμός των όρων και των προϋποθέσεων εφαρμογής του πιλοτικού προγράμματος Ελάχιστο Εγγυημένο Εισόδημα – Εγγυημένο Κοινωνικό Εισόδημα*»

Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) 604/2015, (ΦΕΚ -770 Β/30-4-15), «*Σύστημα Διαχείρισης, Αξιολόγησης, Παρακολούθησης και Ελέγχου ενεργειών που συγχρηματοδοτούνται από το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (Τ.Ε.Β.Α)*», όπως τροποποιήθηκε από την ΚΥΑ, Δ23/οικ./48512/3922, (ΦΕΚ Β΄3459/27-10-2016) και ακολούθως από την ΚΥΑ, Δ13/οικ./48838/2486 (ΦΕΚ 4290/Β΄/27-09-2018)

ΥΑ Δ23/οικ.19162/1277, (ΦΕΚ Β΄1066/5.6.2015), «*Καθορισμός εισοδηματικών και περιουσιακών κριτηρίων των ωφελούμενων του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ι Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής για το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους (ΤΕΒΑ/FEAD)*»

ΥΑ Δ23/οικ.23761/1507, (ΦΕΚ 1064/ Β΄/ 05-6-2015), «*Προσδιορισμός Κοινωνικών Συμπράξεων για την υλοποίηση των παρεμβάσεων του Επιχειρησιακού Προγράμματος Ι Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής για το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας για τους Απόρους (ΤΕΒΑ/FEAD)*»

ΥΑ αριθ. 25576/3251, (ΦΕΚ Β'1114/11-6-2015), «*Σύσταση Αρχής Διαχείριση του Επιχειρησιακού Προγράμματος Επισιτιστικής ή/ και Βασικής Υλικής Συνδρομής του Ταμείου Ευρωπαϊκής Βοήθειας Απόρων*»

ΥΑ Δ23/οικ.45100/3205,(ΦΕΚ Β'2205/13.10.2015), «*Σύσταση Επιτροπής Ενστάσεων, στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος I Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής, το οποίο χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους- Καθορισμός της διαδικασίας υποβολής ενστάσεων και εξέτασης αυτών*»

Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ), Δ23/οικ./45101/3206, (ΦΕΚ Β'2205/13.10.2015), «*Κατανομή προϋπολογισμού για τη χρηματοδοτική περίοδο 2015-2016, στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος I Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής, το οποίο χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους*»

Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ) Δ23/ΟΙΚ. 14435/1135/29.03.2016 (ΦΕΚ Β' 854/30-03-2016) «*Καθορισμός ελάχιστων προδιαγραφών λειτουργίας των Κέντρων Κοινότητας*»

ΥΑ αριθ. 16905/4347, (ΦΕΚ Β'1362/16-5-2016), «*Κανονισμός Εσωτερικής Οργάνωσης και Λειτουργίας του Εθνικού Ινστιτούτου Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (Ε.Ι.Ε.Α.Δ.)*»

Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ), Γ.Δ.5οικ.2961-10, (ΦΕΚ Β'128/2017), «*Καθορισμός των όρων και των προϋποθέσεων εφαρμογής του προγράμματος Κοινωνικό Εισόδημα Αλληλεγγύης*»

ΥΑ Δ23/οικ.17108/875, (ΦΕΚ Β'1474/28.4.2017), «*Καθορισμός όρων και προϋποθέσεων ένταξης ωφελούμενων Επιχειρησιακού Προγράμματος Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής, για το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA/FEAD)*» και όπως αυτή τροποποιήθηκε από την ΥΑ Δ26/13/οικ.61620/848 (ΦΕΚ Β'4750/29-12-2017)

Δ23/οικ.25416/1618/05.06.2015 «*Πρόσκληση προς τις Κοινωνικές Συμπράξεις της Αναπληρώτριας Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης*»

ΥΑ Δ13/οικ./8036/197 (ΦΕΚ 914/Β'/18.3.2019), «*Παράταση Φυσικού και Οικονομικού Αντικειμένου της Πράξης « Αποκεντρωμένες Προμήθειες Τροφίμων και Βασικής Υλικής Συνδρομής, Διοικητικές Δαπάνες και Παροχή Συνοδευτικών Μέτρων 2015-2016»*

Κοινή Υπουργική Απόφαση (ΚΥΑ), Δ13/οικ./20608/469(ΦΕΚ 1990/Β'/31.5.2019), Τροποποίηση του προϋπολογισμού, της Πράξης με τίτλο «*Αποκεντρωμένες Προμήθειες Τροφίμων και Βασικής Υλικής Συνδρομής, Διοικητικές Δαπάνες και Παροχή Συνοδευτικών Μέτρων 2018-2019*» στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος I Επισιτιστικής και Βασικής Υλικής Συνδρομής, το οποίο χρηματοδοτείται από το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους ΤΕΒΑ και παράταση λήξης φυσικού και οικονομικού αντικειμένου αυτής.

Κανονισμοί

Κανονισμός ΕΟΚ 3730/87 Γενικοί κανόνες για την παροχή τροφίμων από τα αποθέματα παρέμβασης σε ορισμένους οργανισμούς με σκοπό τη διανομή στα πιο άπορα άτομα της Κοινότητας (ΕΕ L352/15.12.1987) και όπως αυτός τροποποιήθηκε με το Κανονισμό ΕΚ 2535/95 (ΕΕ L260/31.10.1995)

Κανονισμός ΕΕ αριθ. 1260/1999 του Συμβουλίου της 21^{ης} Ιουνίου 1999 « *Περί γενικών διατάξεων για τα Διαρθρωτικά Ταμεία*» & Κανονισμός ΕΕ αριθ.1784/1999 του Συμβουλίου της 12^{ης} Ιουλίου 1999 « *Για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο*»

Κανονισμός ΕΕ 2012/2002 Για την ίδρυση του Ταμείου Αλληλεγγύης της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ L 311/14.11.2002)

Κανονισμός ΕΕ αριθ.1301/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 17^{ης} Δεκεμβρίου 2013 περί καθορισμού κοινών διατάξεων για το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, το Ταμείο Συνοχής, το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ.223/2014,(ΕΕ L 72/12.3.2014) σχετικά με το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA)

Ε. Έγγραφα

Απόφαση Ευρωπαϊκού Συμβουλίου 75/458/EEC της 22.7.1975 concerning programme of pilot schemes and studies to combat poverty. Στο Αμίτσης, Γ. (2014) (επιμ.). *Το συλλογικό διακύβευμα της ενεργητικής ένταξης των ευπαθών ομάδων. Αναπτυξιακά Διδάγματα από την Κοινωνική Ευρώπη*. (σ.153) Αθήνα: Παπαζήση.

Απόφαση του Συμβουλίου 85/8/ΕΟΚ της 19.2.1984, (ΕΕ L2/3.1.1985). *Ειδική κοινοτική δράση καταπολέμησης της φτώχειας*

Απόφαση του Συμβουλίου 89/457/ΕΚ της 18.7.1989, (ΕΕ L224/2.8.1989). *Καθιέρωση ενός Μεσοπρόθεσμου Κοινοτικού Προγράμματος Κοινοτικής δράσης για την οικονομική και κοινωνική ενσωμάτωση των λιγότερων ευνοημένων κοινωνικών ομάδων*

Συμβούλιο και Συμβούλιο των Υπουργών Κοινωνικών Υποθέσεων, (1989): Ψήφισμα 89/C277/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 29 Σεπτεμβρίου 1989 σχετικά με την καταπολέμηση του Κοινωνικού Αποκλεισμού, (ΕΕ C 277 της 31/10/1989)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2010^β. *Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Εμβληματική πρωτοβουλία στο πλαίσιο της Στρατηγικής Ευρώπη 2020- Ένωση Καινοτομίας*, COM (2010) 546 τελικό, Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2010): *Ανακοίνωση Ευρωπαϊκή Πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού- Ένα Ευρωπαϊκό Πλαίσιο για κοινωνική και εδαφική συνοχή*, COM (2010) 758, Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Εκτελεστική Απόφαση της Επιτροπής για το TEBA final C (2014) 9803, Βρυξέλλες: 15.12.2014

Ευρωπαϊκή Επιτροπή SG-Greffe (2014) D/19340 Bruxelles Belgique :17.12.2014

Ειδική έκθεση, Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου EL 2019 Αρ.05 για το Ταμείο Ευρωπαϊκής Βοήθειας προς τους Απόρους (TEBA): *Πολύτιμη η στήριξή του, αλλά η συμβολή του στη μείωση της φτώχειας δεν έχει προσδιοριστεί ακόμη*

(υποβαλλόμενη δύναμη του άρθρου 287, παράγραφος 4, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ

Συνθήκες

Συνθήκη για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), 2012/C 326/01
<https://eur-lex.europa.eu/legal> (πρόσβαση στις 19/12/2020)

Συνθήκη του Άμστερνταμ, 1997

Άλλες Πηγές

Διαχειριστική Αρχή Ε.Π. Ι ΕΒΥΣ ΤΕΒΑ. Οδηγός Εφαρμογής «Κεντρικές – Αποκεντρωμένες Προμήθειες» 5^η έκδοση

ΕΠ ΕΒΥΣ για το FEAD CCI 2014GR05FMOP001 EL. Διαμόρφωση Προγράμματος
(2) σ.2-8

ΕΠ ΒΥΣ για το FEAD CCI 2014GR05FMOP001 EL. Υλοποίηση Προγράμματος (3)
σ.9-14

Λαμπριτζή, Ε. (2019). Παρουσίαση – Συνάντηση Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών
Συμπράξεων. ΕΙΕΑΔ Διαχειριστική Αρχή ΕΠ Ι ΕΒΥΣ του ΤΕΒΑ Αθήνα 17-
10-2019

Περίληψη Ετήσιας Έκθεσης Υλοποίησης του ΕΠ Ι ΕΒΥΣ για το FEAD για το έτος
2019 (πρόσβαση: <https://teba.eiead.gr> στις 17/11/2020)

Περίληψη Ετήσιας Έκθεσης Υλοποίησης του ΕΠ Ι ΕΒΥΣ για το FEAD για το έτος
2018 (πρόσβαση: <https://teba.eiead.gr> στις 17/11/2020)

Περίληψη Ετήσιας Έκθεσης Υλοποίησης του ΕΠ Ι ΕΒΥΣ για το FEAD για το έτος 2017(πρόσβαση: <https://teba.eiead.gr> στις 17/11/2020)

Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Αλληλεγγύης, (Δεκέμβριος 2014)
Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο για την Κοινωνική Ένταξη : Προτεραιότητες και Προκλήσεις Αποτελεσματικής Εφαρμογής

FEAD- case- studies-(2019), *Fund for European Aid to the Most Deprived. Diverse approaches to supporting Europe's most deprived.* Luxembourg. Publications Office of the European Union, 2019

Presentation of Greece «Distribution of fresh food», (2019). Greece Fead operational programme I Intervention Area, (2019) : *Food and Basic Material Assistance Main “ Players of the Game παρουσίαση Ελλάδας distribution.)* 15th FEAD Network Meeting: Different Approaches to Fead Delivery. ΕΙΕΑΔ –Δ.Α για το ΕΠ Ι ΕΒΥΣ

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Αμίτσης, Γ. (2006). *Η Ευρωπαϊκή Στρατηγική Κοινωνικής Ένταξης*. Αθήνα: Παπαζήση.

Αμίτσης, Γ. (2014). *Το συλλογικό διακύβευμα της ενεργητικής ένταξης των ευπαθών ομάδων. Αναπτυξιακά Διδάγματα από την Κοινωνική Ευρώπη*. Αθήνα: Παπαζήση.

Βενιέρης, Δ. (2015). *Κοινωνική Πολιτική: Έννοιες & Σχέσεις*. Αθήνα: Τόπος.

Δημουλάς, Κ. (2017). *Η εφαρμογή του Κοινωνικού Εισοδήματος Αλληλεγγύης στην Ελλάδα*. Κοινωνική Πολιτική 7: 7-24.

- Δημουλάς, Κ. (2019). *Σχεδιασμός, Εφαρμογή και Αξιολόγηση Προγραμμάτων Κοινωνικής Πολιτικής- Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνικό Κράτος*. Αθήνα: Διόνικος.
- Κατσίκας, Δ., Καρακίτσιος, Α., Φιλίνης, Κ. & Πετραλιάς, Α. (2014). *Έκθεση για το κοινωνικό προφίλ της Ελλάδας σε σχέση με τη φτώχεια τον κοινωνικό αποκλεισμό και την ανισότητα πριν και μετά από την εκδήλωση της κρίσης*. Αθήνα: Υπ. Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών & Δικτύων.
- Καραμεσίνη, Μ. (2004) *Ανεργία, Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός στην Ελλάδα*, στο: Πετμεζίδου Μ., Παπαθεοδώρου Χ.(επιμ.), *Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός*, Εξάντας, Αθήνα.
- Καραμεσίνη, Μ. (2011) *Η πολιτική απασχόλησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης αντιμετώπι με την οικονομική κρίση*. 4ο Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο της Ελληνικής Εταιρείας Κοινωνικής Πολιτικής *Ο ρόλος της κοινωνικής πολιτικής σήμερα: Κριτικές προσεγγίσεις και προκλήσεις*. Αθήνα, 10-11 Μαρτίου 2011
- Καυτατζόγλου, Ι. (2006). *Κοινωνικός Αποκλεισμός Εκτός, Εντός και Υπό- Θεωρητικές, Ιστορικές και Πολιτικές Καταβολές μιας Διφορούμενης Έννοιας*. (σ.113-127). Αθήνα: Σαββάλας.
- Ματσαγγάνης, Μ. (2011). *Η κοινωνική πολιτική σε δύσκολους καιρούς: οικονομική κρίση, δημοσιονομική λιτότητα και κοινωνική προστασία*. Αθήνα: Εκδόσεις Κριτική.
- Ματσαγγάνης, Μ., Λεβέντη, Χ., Καναβιτσά, Ε., & Φλεβοτόμου, Μ. (2017). *Μια αποδοτικότερη πολιτική για την καταπολέμηση της ακραίας φτώχειας*. Αθήνα: διαΝΕΟσις.
- Μπαλούρδος, Δ. (2005). *Εννοιολογικές και Μεθοδολογικές Περιπλοκές της Φτώχειας, Το κοινωνικό πορτραίτο της Ελλάδος 2003-2004*. Ινστιτούτο Κοινωνικής Πολιτικής, Εθνικό Κέντρο Κοινωνικών Ερευνών, Αθήνα.
- Μπαλούρδος, Δ. (2007). *Οικονομική Ανισότητα, Φτώχεια και Αποστέρηση: Ήπειρος, Δυτική Ελλάδα, Πελοπόννησος*. *Επίκαιρα Θέματα*, 3/2007, ΕΚΚΕ, Εργαστήριο Παρακολούθησης των Πολιτικών Κοινωνικής Συνοχής. στο Πετράκη, Μ. & Υφαντόπουλος, Γ. (2012). *Η Φτώχεια στο Δήμο Αθηναίων: Στατιστικοί δείκτες και Ποιοτική Ανάλυση*. Αθήνα: Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής.

- Μπαλούρδος, Δ. (2011). *Επιπτώσεις της κρίσης στη φτώχεια και στον οικονομικό αποκλεισμό: Αρχικές μετρήσεις και προσαρμοστικές πολιτικές*. Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών.
- Μπαλούρδος, Δ. & Πετράκη, Μ. (επιμ.), (2012). *Νέα Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός: Πολιτικές καταπολέμησης και καθιέρωση ενός Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος*, Αθήνα: Βουλή των Ελλήνων.
- Μπαλούρδος, Δ. (2013). *Χαρακτηριστικά της φτώχειας στην Ελλάδα της κρίσης, Ιατρικές εξελίξεις*, ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β - ΤΟΜΟΣ ΚΖ', ΤΕΥΧΟΣ 295, Δημοσίευση επιλεγμένων εισηγήσεων από το 1ο Διεθνές Συνέδριο: «Οι φτώχεια και οι συνέπειές της: Ψυχικές Συμπεριφορές και Διαταραχές σε Εφήβους και Ενήλικες», Απρίλιος 2013. στο Πετράκη, Μ. & Υφαντόπουλος, Γ. (2012). *Η Φτώχεια στο Δήμο Αθηναίων: Στατιστικοί δείκτες και Ποιοτική Ανάλυση*. Αθήνα: Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής.
- Παπαδοπούλου, Δ. (2004). *Η Φύση του Κοινωνικού Αποκλεισμού στην Ελληνική Κοινωνία*. στο Πετμεζίδου Μ., Παπαθεοδώρου Χ. (επιμ.). *Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός*. Αθήνα: Εξάντας.
- Παπαδοπούλου, Δ. (2012). *Κοινωνιολογία του Αποκλεισμού στην Εποχή της Παγκοσμιοποίησης*. Αθήνα: Τόπος.
- Παπαδοπούλου, Δ. (2020). Σημειώσεις από παραδόσεις στο μάθημα. *Κοινωνικές Ανισότητες και Ευπαθείς Ομάδες*. Αθήνα: Π.Μ.Σ. Πάντειο.
- Σκαμνάκης, Χ. (2011). *Κοινωνικές Ανισότητες, Φτώχεια και η Στρατηγική της Κοινωνικής Ένταξης στην Ε.Ε.* στο Σακελλαρόπουλος, Θ.(επιμ.). *Η Κοινωνική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. (σ. 309-310). Αθήνα: Διόνικος.
- Σκαμνάκης, Χ., & Χάρδας, Α. (2017). *Κοινωνική πολιτική στο τοπικό επίπεδο, η υποκλιμάκωση της κοινωνικής προστασίας τα χρόνια της κρίσης*. *Κοινωνική Πολιτική*, τ.7, 25-42
- Σούλης, Σ. (2015). *Εφαρμοσμένη Κοινωνική Πολιτική: Σχεδιασμός Υπηρεσιών Υγείας και Κοινωνικής Προστασίας*. Αθήνα: Παπαζήση.
- Σωτηρόπουλος, Δ. (2006). *Ευρωπαϊκή Ολοκλήρωση και Ελληνικό Κράτος Πρόνοιας, 1974-2004: Τομές και συνέχειες στην ευρωπαϊκή προστασία*. Στο: Οικονόμου,

Χ., & Φερόνας, Α. (επιμ.). *Οι Εκτός των Τειχών, Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός στις σύγχρονες κοινωνίες*. Αθήνα: Διόνικος.

Τσιάκαλος, Γ. (1991). Στο: Κασσιμάτη, Κ. (επιμ.). (1998). *Κοινωνικός Αποκλεισμός: Η Ελληνική Εμπειρία*. Κέντρο Κοινωνικής Μορφολογίας & Κοινωνικής Πολιτικής. Αθήνα.

Υφαντόπουλος, Γ. (2007). *Η Κοινωνική Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης*. Στο: Μαραβέγιας, Ν., & Τσινισιζέλης, Μ. (επιμ.). *Νέα Ευρωπαϊκή Ένωση, Οργάνωση και Πολιτικές*. Αθήνα: Θεμέλιο.

Φερόνας, Α. & Οικονόμου, Χ. (2006). *Οι εκτός των τειχών, Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός στις σύγχρονες κοινωνίες*. Αθήνα: Διόνικος.

Χλέτσος, Μ. (2008). *Από την πρόνοια στην εργασία: νέες τάσεις και προκλήσεις για την κοινωνική προστασία*. Αθήνα: Κριτική.

Ξενόγλωσση

Atkinson, A. (1996). *The case for a participation income*. *The Political Quarterly* 67(1): 67-70.

Atkinson, A.B. (1998). *Social Exclusion, Poverty and Unemployment*, in: Atkinson A.B., Hills J. (eds), *Exclusion, Employment and Opportunity*, CASE paper 4, London School of Economics, London.

Balourdos, D. (2014). *Effects of the Economic Crisis on Poverty in Greece*. Στο Πετράκη, Μ. & Υφαντόπουλος, Γ. (2012). *Η Φτώχεια στο Δήμο Αθηναίων: Στατιστικοί δείκτες και Ποιοτική Ανάλυση*. Αθήνα: Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής.

Barbier, J.C.(2012). *The Road to Social Europe: A Contemporary Approach to Political Cultures and Diversity in Europe, 2012*). στο Αμίτσης, Γ. *Το συλλογικό διακύβευμα της ενεργητικής ένταξης των ευπαθών ομάδων. Αναπτυξιακά Διδάγματα από την Κοινωνική Ευρώπη* (σ.192). Αθήνα: Παπαζήση.

Blank, R. (2003). *U.S. Welfare reform: What 's relevant for Europe?* *CESifo Economic Studies* 49(1): 49-74.

- Bradshaw, J. & Mayhew, E. (2010). «*Understanding extreme poverty in the European Union*». (4) 171-186). *European Journal of Homelessness*.
- Byrne, D. (1999). *Social Exclusion*. Open University Press, Buckingham.
- Chambers, D. & Wedel, K. (2005) (4 etds). *Social Policy and Social Programmes. A method for the practical public policy analyst*. Boston- New York: Pearson and AB.
- Chardas, A. (2014). *The interplay between austerity, domestic territorial reform and the European Union Cohesion Policy: Multi-level governance and the application of the partnership principle in Greece*. *European Urban and Regional Studies*, (σ. 432-444). στο Χάρδας, Αν., & Σκαμνάκης, Χ. (επιμ). *Η κοινωνική πολιτική των ελληνικών Δήμων σε περίοδο οικονομικής κρίσης: Κρατική 'αυτόνομη εμπέδωση' υπηρεσιών κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο*. Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας: αειφόρος 2016.
- Engle, P. & Black, M. (2008). *The effect of poverty on child development and educational outcomes*. *Annals of the NY Academy of Sciences* 1136, 243-256.
- Goldsmith, W., & Blakely, E. (1992). *Separate Societies: Poverty and Inequality in U.S. cities*. Temple University Press, Philadelphia.
- Harvey, B. (2005). *Προγράμματα φτώχειας της ΕΕ*. ΕΑΡΝ (10/ 2005) ISBN: 2-930252-35-9.
- Hlepas, N. (2010). *Incomplete Greek territorial consolidation: from the first (1988) to the second (2008-2009) wave*. *Local Government Studies*, 36:2, 223-249. στο Χάρδας, Αν. Σκαμνάκης, Χ. (επιμ.). *Η κοινωνική πολιτική των ελληνικών Δήμων σε περίοδο οικονομικής κρίσης: Κρατική 'αυτόνομη εμπέδωση' υπηρεσιών κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο*. Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας: αειφόρος 2016.
- Jennings, J., Kushnick, L. (1999). *A new introduction to poverty: The role of race, power and politics*. New York University Press, New York.
- Kraatz, S. (2016). *Η καταπολέμηση της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων*. Θεματολογικό δελτίο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (10/2016).
- Lenoir, R. (1974). *Les exclus: Un Français sur dix από "The Sociology of Social Inclusion"* Dan Allman¹. SAGE Open January-March 2013: 1–16 Paris, France: Le Seuil.

- Lewis, O. (1966). *The culture of Poverty*. Scientific American, 215 Vol. 215, No. 4 (October 1966), pp. 19-25.
- Mitrakos, T. (2014). *Inequality, Poverty and Social Welfare in Greece: Distributional effects of Austerity*, Working Paper, Bank of Greece, Economic Research Department – Special Studies Division. στο Πετράκη, Μ. & Υφαντόπουλο, Γ. (2012). *Η Φτώχεια στο Δήμο Αθηναίων: Στατιστικοί δείκτες και Ποιοτική Ανάλυση*. Αθήνα: Επιστημονική Εταιρεία Κοινωνικής Πολιτικής.
- Nugent, N. (2012). *Πολιτική και διακυβέρνηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Ιστορία, Θεσμοί, Πολιτικές*. Αθήνα: Σαββάλας.
- Oyen, EI. et al (eds.), (2002). *Best practices in poverty reduction- An analytical framework*, σ.1&15.
- Papadopoulos, T., & Roumpakis, A. (2013). *Familistic welfare capitalism in crisis:social reproduction and anti-social policy in Greece. Journal of International and Comparative Social Policy*, (σ. 204-224). στο Χάρδας, Αν., & Σκαμνάκης, Χ. (επιμ.). *Η κοινωνική πολιτική των ελληνικών Δήμων σε περίοδο οικονομικής κρίσης: Κρατική 'αυτόνομη εμπέδωση' υπηρεσιών κοινωνικής πολιτικής σε τοπικό επίπεδο*. Πανεπιστημιακές εκδόσεις Θεσσαλίας: αειφόρος 2016.
- Parkin, M.(1979), *Marxism and Class Theory: A Bourgeois Critique*, Tavistock, London. στο Οικονόμου Χ., Φερόνας Α., (2006). *Οι εκτός των τειχών. Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός στις σύγχρονες κοινωνίες*. Αθήνα: Διόνικος.
- Psycharis, Zoi & Iliopoulou. (2016) *Decentralization and local government fiscal autonomy: evidence from the Greek municipalities. Environment and Planning C: Government and Policy*, 34: 262 – 280. ΕΕΚΠ.
- Room, G. (1997). “*Poverty and social exclusion: the new European agenda for policy and research*” in Room G. (ed.), *Beyond the Threshold. The Measurement and Analysis of Social Exclusion*, The Polity Press, Bristol, p.1-9.σελ.3.
- Rossi, P., Lipsey, M. & Freeman, H. (2004) (7th ed.). *Evaluation. A systematic approach*. Sage: London. στο Δημουλάς, Κ. (2019) *Σχεδιασμός, Εφαρμογή και Αξιολόγηση Προγραμμάτων Κοινωνικής Πολιτικής-* Κοινωνική Πολιτική και Κοινωνικό Κράτος. Αθήνα: Διόνικος.

- Sachs, J. (2005). *The end of poverty – Economic possibilities for our time*. Penguin Books, New York.
- Shaw, W. (1996). *The geography of U.S. poverty: Patterns of deprivation 1980-1990*. Taylor and Francis, London.
- Silver, H. and Miller, S.M. (2003). *Social Exclusion, the European Approach to Social Disadvantage*. Indicators, vol.2, no2: pp. 5-21.
- Skamnakis, C., & Pantazopoulos, S. (2014). *Social protection and local government: the evolution of a double deficit*. *Region and Periphery Special Issue*, 0(4): 89-116.
- The Evaluation Partnership, & CEPS. (2010) *Social Impact Assessment as a tool for mainstreaming social inclusion and social protection concerns in public policy in EU Member States*, 2010). Στο: Αμίτσης, Γ. (επιμ.). *Το συλλογικό διακύβευμα της ενεργητικής ένταξης των ευπαθών ομάδων. Αναπτυξιακά Διδάγματα από την Κοινωνική Ευρώπη*. (σ.193) Αθήνα: Παπαζήση.
- Townsend, P. (1987). *Deprivation*. *Journal of Social Policy* 16(2): 125-146.
- Weinberg, A., & Ruano-Borbalan, J-C. (1993). *Comprendre l' Exclusion*, *Science Humaines*, 28: 12-15. Στο Οικονόμου Χ., Φερόνας Α., 2006, *Οι εκτός των τειχών. Φτώχεια και Κοινωνικός Αποκλεισμός στις σύγχρονες κοινωνίες*. Αθήνα: Διόνικος.

Διαδικτυακοί Ιστότοποι

http://ec.europa.eu/food/safety/food_waste/eu_actions/eu_platform_en

<https://www.eapn.eu/what-is-poverty/poverty-what-is-it/>

https://ec.europa.eu/employment_social/2010againstpoverty/export/sites/default/extra_net/el_national_programme_el.pdf

<https://doi.org/10.12681/sp.10596>

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/IP_01_1395

<http://www.europarl.europa.eu> Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση *Καταπολέμηση της φτώχειας, του κοινωνικού αποκλεισμού και των διακρίσεων* (πρόσβαση στις 28-11-2020)

<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

https://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/income_social_inclusion_living_conditions/introduction

<http://www.ypakp.gr>

<http://e-nomothesia.gr>

<http://www.mou.gr>

<http://teba.eiead.gr>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Οδηγός Συνέντευξης

1. Θα θέλατε να μου μιλήσετε για τις σπουδές σας, την επαγγελματική σας πορεία καθώς και για τη θέση σας αναφορικά με την υλοποίηση του προγράμματος ΤΕΒΑ;
2. Θα μπορούσατε να μου περιγράψετε το πρόγραμμα ΤΕΒΑ, το σκοπό υλοποίησής του, σε ποιους απευθύνεται, καθώς και τις δράσεις που περιλαμβάνει στο πλαίσιο εφαρμογής του; Ως υπάλληλος Φορέα Υπεύθυνου υλοποίησης έργου ασχολείσθε με όλες τις δράσεις του προγράμματος και με ποιο τρόπο;
3. Μπορείτε να μου περιγράψετε με ποιο τρόπο διεξάγονται οι διανομές στο φορέα στον οποίο εργάζεστε; Πως οργανώνονται ; από ποιόν συντονίζονται; Σε ποιους απευθύνονται ; (ποιο το προφίλ των εξυπηρετούμενων)
4. Βάσει του απολογισμού του φορέα σας, σε σχέση με τη πρώτη φάση υλοποίησης των διανομών, πως λειτουργεί το πλαίσιο διεξαγωγής τους; (δηλ. σε πόσα και σε ποια σημεία διενεργήθηκαν διανομές; Από ποιόν φορέα ορίζονται); Θεωρείτε ότι ήταν επαρκή για να καλύψουν το ποσοστό των ωφελούμενων;
5. Πόσο συχνά πραγματοποιούνται διανομές στη περιοχή εμβέλειας του φορέα στον οποίο εργάζεστε; κατά τη γνώμη σας είναι επαρκής η συχνότητα διενέργειας των διανομών;
6. Αναφορικά με τα είδη τροφίμων και είδη πρώτης ανάγκης που διανείμετε ,ή διανέμετε, θα μπορούσατε να αναφέρετε ποια είναι αυτά και εάν κατά τη γνώμη σας καλύπτουν ή εξυπηρετούν τις βασικές ανάγκες των ωφελούμενων;
7. Από τη μέχρι τώρα εμπειρία σας , ποιες είναι οι αντιδράσεις που εισπράττετε από τους ωφελούμενους για τον τρόπο που πραγματοποιούνται οι διανομές, στο χρόνο που γίνονται, αλλά και το είδος των τροφίμων που δίνεται;
8. Σύμφωνα με τη δική σας άποψη, πως αξιολογείτε τις διανομές που διενεργήθηκαν έως σήμερα; Λειτουργήσε ικανοποιητικά το σύστημα οργάνωσής τους; Διακρίνετε κάποιες δυσκολίες ή προβλήματα στο τρόπο σχεδιασμού, στο χρόνο που διεξάγονται (συχνότητα) ή τον τρόπο διεξαγωγής τους;

9. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει δράσεις, όπως τα συνοδευτικά μέτρα. Ποιος κατά τη γνώμη σας ο σκοπός υλοποίησής τους και πότε υλοποιούνται;
10. Στο φορέα στον οποίο εργάζεστε ή από την εμπειρία σας από άλλους φορείς που υλοποίησαν μέχρι σήμερα συνοδευτικά μέτρα, πώς υλοποιήθηκαν; Ποιες οι δράσεις και το περιεχόμενό τους;
11. Κατά τη γνώμη σας ποιες είναι οι ανάγκες των εξυπηρετούμενων που καλύπτουν; Από τη μέχρι τώρα εμπειρία σας, πώς κρίνετε τις συγκεκριμένες δράσεις για τους εξυπηρετούμενους;
12. Ποιος ο βαθμός ανταπόκρισης των εξυπηρετούμενων ως προς την υλοποίηση των συνοδευτικών μέτρων; Μπορείτε να μου περιγράψετε τις αντιδράσεις τους από τη συμμετοχή τους σε αυτά; Έχουν εκφράσει τη γνώμη τους ως προς το περιεχόμενό τους;
13. Κατά την άποψή σας ως υπεύθυνοι υλοποίησης προγράμματος θεωρείτε, ότι οι δράσεις των συνοδευτικών μέτρων εξυπηρετούν ή βοηθούν στη κάλυψη των βασικών αναγκών των εξυπηρετούμενων; Πως κρίνετε ότι θα πρέπει να υλοποιούνται ;
14. Σε ποιο τύπο Κοινωνικής Σύμπραξης εντάσσετε ως φορέας υλοποίησης έργου; (Είστε εταίρος ή επικεφαλής δικαιούχος) με ποιόν άλλον φορέα είστε εταίρος στη Κοινωνική Σύμπραξη;
15. Θα μπορούσατε να μου περιγράψετε το οργανωτικό πλαίσιο λειτουργίας του προγράμματος με βάση τη Κοινωνική σύμπραξη στην οποία εντάσσετε; (με τι ασχολείται ο κάθε εταίρος της Κ.Σ.) Πως λειτουργεί κατά την άποψή σας το συγκεκριμένο πλαίσιο; Μπορείτε να μου περιγράψετε τις απαιτήσεις του σε σχέση με τη θέση σας; (απαιτείται αρκετός χρόνος ενασχόλησης). Με βάση τη μέχρι τώρα εμπειρία σας είναι αποτελεσματικό ως προς την εφαρμογή του;
16. Διακρίνετε κάποιες δυσκολίες ή προβλήματα αναφορικά με το ισχύον οργανωτικό πλαίσιο (Κοινωνική Σύμπραξη) ; ποιες οι αιτίες τους, που οφείλονται; Ποιο είναι κατά τη γνώμη σας το πλαίσιο, ή ο τύπος κοινωνικής σύμπραξης, που συμβάλλει στην αποτελεσματική υλοποίηση ή εφαρμογή του προγράμματος και γιατί;
17. Εντοπίζετε εμπόδια ή προβλήματα στο σχεδιασμό ή την εφαρμογή του προγράμματος που θα θέλατε να αναφέρετε; Ποια είναι αυτά;

18. Κατά τη γνώμη σας, πως θα έπρεπε να υλοποιείται το πρόγραμμα, ώστε να επιτυγχάνει το στόχο του; Ποιες είναι οι δικές σας προτάσεις ως προς τον τρόπο εφαρμογής ή υλοποίησής του;

Κατάλογος Συνεντεύξεων

1. Κοινωνική Σύμπραξη: ΠΕ Βορείου Τομέα

Επικεφαλής Εταίρος- Δικαιούχος: Περιφέρεια Αττικής

Εταιρικό Σχήμα: Περιφέρεια Αττικής- Περιφερειακή Ενότητα Βόρειου Τομέα Αθηνών Ι.Μ. Κηφισιάς Αμαρουσίου και Ωροπού-Δήμος Ηρακλείου Αττικής-Δήμος Νέας Ιωνίας-Δήμος Αγ. Παρασκευής-Δήμος Χαλανδρίου-Δήμος Κηφισιάς-Δήμος Βριλησίων-ΤΕΙ Αθήνας-Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας-ΤΕΙ Αθήνας-Τμήμα Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής-Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών-Ι.Μ. Νέας Ιωνίας & Φιλαδέλφειας

Θέση Συνεντευξιαζόμενου: Υπεύθυνος Υλοποίησης Έργου/ Διοικητικός

Αριθμός Συνεντεύξεων: 1

2. Κοινωνική Σύμπραξη: Νοτίου Τομέα

Επικεφαλής Εταίρος- Δικαιούχος: Περιφέρεια Αττικής

Εταιρικό Σχήμα: Περιφέρεια Αττικής-Δήμος Αγίου Δημητρίου-Δήμος Αλίμου-Δήμος Παλαιού Φαλήρου-Δήμος Γλυφάδας-Δήμος Μοσχάτου-Ταύρου-Δήμος Νέας Σμύρνης-Δήμος Ελληνικού-Αργυρούπολης-Δήμος Καλλιθέας-Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών-ΤΕΙ Αθήνας-Τμήμα Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής-ΤΕΙ Αθήνας-Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας

Θέση Συνεντευξιαζόμενου: Υπεύθυνος Υλοποίησης Έργου/ Διοικητικός

Αριθμός Συνεντεύξεων: 1

3. Κοινωνική Σύμπραξη: ΠΕ Πειραιώς & Νήσων

Επικεφαλής Εταίρος- Δικαιούχος: Περιφέρεια Αττικής

Εταιρικό Σχήμα: Περιφέρεια Αττικής-Δήμος Πειραιά-Δήμος Κερατσινίου – Δραπετσώνας-Δήμος Κορυδαλλού-Δήμος Νίκαιας-Αγ. Ι. Ρέντη-Δήμος Περάματος-Δήμος Αίγινας-Δήμος Αγκιστριού-Δήμος Κυθήρων-Δήμος Πόρου-Δήμος Σαλαμίνας-Δήμος Σπετσών-Δήμος Τροιζηνίας-Μεθάνων-Δήμος Ύδρας-Ι.Μ. Πειραιώς-Ι.Μ. Νίκαιας-ΕΛΚΕ- ΤΕΙ Αθήνας-Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας-ΤΕΙ Αθήνας-Τμήμα Τεχνολογίας Τροφίμων και Διατροφής

Θέση Συνεντευξιαζόμενων: Υπεύθυνοι Υλοποίησης Έργου/ Διοικητικός/Κοιν. Εργασίας

Αριθμός Συνεντεύξεων: 2

4. Κοινωνική Σύμπραξη: Δυτικού Τομέα

Επικεφαλής Εταίρος- Δικαιούχος: ΑΣΔΑ (Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αθήνας

Εταιρικό Σχήμα: Αναπτυξιακός Σύνδεσμος Δυτικής Αθήνας (ΑΣΔΑ)-Ιερά Αρχιεπισκοπή Αθηνών-Περιφέρεια Αττικής-Ιερά Μητρόπολη Ιλίου – Αχαρνών και Πετροπόλεως-Ιερά Μητρόπολη Νικαίας-Ιερά Μητρόπολη Περιστερίου-Δήμος Αγίας Βαρβάρας-Δήμος Αγίων Αναργύρων – Καματερού-Δήμος Αιγάλεω-Δήμος Ιλίου-Δήμος Περιστερίου-Δήμος Πετρούπολης-Δήμος Χαϊδαρίου

Θέση Συνεντευξιαζόμενου: Υπεύθυνη Υλοποίησης Έργου/ Προϊσταμένη

Αριθμός Συνεντεύξεων: 1

5. Κοινωνική Σύμπραξη: Ανατολικής Αττικής

Επικεφαλής Εταίρος- Δικαιούχος: Δήμος Σαρωνικού

Εταιρικό Σχήμα: Δήμος Σαρωνικού-Δήμος Βάρης-Βούλας-Βουλιαγμένης-Δήμος Αχαρνών-Δήμος Διονύσου-Δήμος Κρωπίας-Δήμος Λαυρεωτικής-Δήμος Μαραθώνος-Δήμος Μαρκόπουλου-Μεσογαίας-Δήμος Παιανίας-Δήμος Παλλήνης-Δήμος Ραφήνας-Πικερμίου-Δήμος Σπατών-Αρτέμιδας-Δήμος Ωρωπού-ΠΡΟΛΗΨΙΣ-Ι.Μ. Ιλίου Αχαρνών και Πετροπόλεως

Θέση Συνεντευξιαζόμενων: Υπεύθυνοι Υλοποίησης Έργου/ Διοικητικών /Οικονομικών

Αριθμός Συνεντεύξεων: 2